

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2024 06

FIYATI: 35 TL

**“Dünyada
her şey için;
uygarlık için,
hayat için, başarı için
en hakiki mürşit
ilimdir; fendir.”**

M. Atatürk

25.09.1924 yılında
Samsun İstiklal Ticaret
Okulu'nda öğretmenler
için yaptığı konuşmadan

Prof. Dr. Mehmet Haberal, Bilimde En Seçkin Dünya Ödülü Medawar'a Layık Görüldü.

Yahya Aksoy:
**Atatürk
Hayranı
Hanri
Benazus** S: 25

Yaşar Öztürk:
**Atatürk
ve İran
Dostluğu
90 Yaşında** S: 17

Gülbüz Evren:
**İsrail-İran
Savaşının
Kazanani
Olur mu?** S: 65

Nice
100
Yillara

Erdem Akyüz:
**Atatürk ve
Savarona** S: 13

Murat Molu:
**Şiddet
Toplumu
ve Öfke** S: 91

Necef Uğurlu:
**İki Şehir
Hikayesi ve
Yüksek Topuklar** S: 59

Tekin Özertem:
Kardelen S: 47

Zamansız Oyunlar başlığı altında sunulan kitaplarda okuyacağınız tiyatro metinleri “Paralel Konakta Zaman 7.15 - Nâzım’ın Kedisi - Alvero - Mayko - Mikroplar” Okday Korunan’ın yirmi birinci yüzyıl ile başlayan sosyal değişimi, algı yönetimini ve yenedünya düzeni baskısını sorguladığı metinlerdir. Bu metinler temel felsefi soruları dramatik biçimde ele alırken, insan merkezli bakışla, tiyatro sanatına farklı açı kazandırmayı da hedeflemektedir. İçinden geçilen kapıların önemini hatırlatmaktadır.

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Bütün Dünya 2000 dergisi,
Başkent Üniversitesi'nin
kültür hizmetidir.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Vahap Candan,

Ali Tekin Çam, Dr. Cihangir Dumanlı, Barbaros Eneç,

Konur Ertop, Gürbüz Evren, Dr. Murat Molu,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir,

Dr. Sezin San Sungunay, Reha Tartıcı,

İzlen Şen Toker, Cemal Türkmen, Necef Uğurlu,

Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız, Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103

Üsküdar, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abone@butundunya.com.tr

Baskı: Sonsöz Gazetecilik Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.

İvedik OSB. Mah. 1341 Cad. No:56 Yenimahalle / Ankara

Matbaa Sertifika No: 50737

Basım Tarihi: 27 / 05 / 2024

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Seyirci Fark Etmeli Dr. Ufuk Akyol

4

Prof. Dr. Haberal Bilimde
En Seçkin Dünya Ödülü
Medawar'a Layık Görüldü

7 Cumhuriyetin Habercisi: Amasya Bildirisi

Dr. Cihangir Dumanlı

13 Atatürk ve Savarona

Av. Ahmet Erdem Akyüz

17 Atatürk İran'a Opera ile Barış ve Kardeşlik Mesajı Vermişti Yaşar Öztürk

25 Hanri Benazus Yahya Aksoy

31 Bahriye Vekaletiyle İlgili Söylentiler ve Gerçekler

Cengiz Özakıncı

38 Hakimiyeti Milliye Yazıları

39 Heyeti Temsiliye Üzerine Düşeni Yaptı! Cengiz Önal

45 Köpeksiz Köyler Mete Akyol

47 Kardelen Dr. Tekin Özertem

51 Bizim Gençlerimiz de Bankacılığı Öğrensin

Vahap Candan

59 İki Şehir Hikayesi ve Yüksek Topuklar Necef Uğurlu

65 İsrail-İran Savaşının Kazananı Olur mu?

Gürbüz Evren

70 Karagöz Oyunu

Tayfun Yılmaz

İÇİNDEKİLER

71 17 Nisan 1940 Cemal Türkmen

77 Yadigârlar Korosu
Odyalı Yılmaz Güller

79 F ve Q Klavye Ali Tekin Çam

85 A. Hikmet Müftüoğlu ve
Ayşe Kızla Vato Demir Aytaç

91 Şiddet Toplumu ve Öfke
Dr. Murat Molu

95 Yol Kesiciler Berk Yüksel

99 Anlamak mı? Anlaşılmak mı?
Nuray Bartoschek

101 Cumhuriyet Dönemi
Başlarında Petrol
Faaliyetlerimiz Necdet Pamir

105 Silah mı, Tereyağı mı?
Sabriye Aşır

110 Secession İzlen Şen Toker

115 Kızılderililere Talih Kuşu
Kondu Mehmet Ünver

120 Bölgesel Mutfakların
Dönüşümü Reha Tartıcı

123 Mikrobiyal Ormanlar Her
Yerdedirler Deniz Bener

126 Ömer Lütfi Akad

127 Mikroplastik Kirliliği ve
Deniz Ürünleri Güvenliği
Sabriye Aşır

131 Şiirin Doruklarında
Sabri Kemal

135 Ortakların Trajedisi

139 Monopoly Sabriye Aşır

146 Neler Olmuyor ki Dünyada
Dr. Sezin San Sungunay

30 İlk Dersimiz Türkçe

84 Bilginizi Denetleyin

145 Sudoku

151 Çözümler

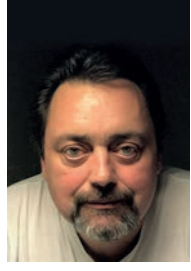
152 Yarının Büyüklüğü

154 Bulmaca

156 Satranç

158 Bize Gönderilen Kitaplardan

160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Seyirci Fark Etmeli

Antik çağlarda bağ bozumu şenliklerinde kutlama amaçlı oynanmış tiyatro. Böyle başlamış. Zaman içinde türlü şekillere girmiş ama bugün bence bir ayna görevi üstlenmiştir tiyatro. Öyle ki, tiyatrodaki rol yapan oyuncular değil artık. Bizzat koltukları işgal eden seyircidir asıl rol yapan. Sahnede ise “gerçek” vardır. Maskelerinin ardına saklanıp hem kendilerini hem de içinde yaşadıkları gerçekliği değiştirmeye çalışan seyirciye, sahnedeki oyuncu en çıplak halini, olduğu gibi, tüm gerçekliği ile göstermelidir.

Budur çağdaş tiyatronun görevi.

Göstermelidir ki, seyirci Arturo Ui’nin nasıl aslında kendilerince yükseltildiğini apaçık görsün.

Göstermelidir ki “Gergedan” asla sayıları çoğaldı diye olması gereken haline gelemez.

Seyirci fark etmeli çoğalan gergedanları.

Oyuncular, çıkarlarının önündeki engelleri yok etmek için veya sadece kıskançlıkla masum insanlara iftira atıp tüm toplumu da itiraz edemeyecekleri bir duruma sokanları göstermeli ki, “cadı kazanı” bir daha asla kaynasın.

Tiyatro gösterecek gerçeği ama seyirci de talep edecek. Hatta seyirci zorlayacak tiyatroyu.

Öyle, bir zümrenin yaşadığı “Lüküs Hayat”lara özenip, karikatürize yaşam tarzlarını seyretmeyecek. •

Prof. Dr. Haberal **Bilimde** **En Seçkin Dünya Ödülü** **Medawar'a** **Layık Görüldü**

Dünya Organ Nakli Derneği tarafından, 1990 yılından bu yana organ nakli alanındaki öncü isimlere verilen, bilim alanındaki seçkin dünya ödülü Medawar'a, ilk kez bir Türk bilim insanı, Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal layık görüldü.

Prof. Dr. Haberal'a ödülü, Dünya Organ Nakli Derneği'nin Eylül ayında İstanbul'da düzenlenecek 30. Uluslararası Bilimsel Kongresi'nde takdim edilecek.

Bilimde en seçkin dünya ödülü olan Medawar'a ilk kez bir Türk bilim insanı, Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal layık görüldü. Dünya Organ Nakli Derneği tarafından 1990 yılından bu yana, organ nakli alanındaki öncü isimlere verilen Medawar ödülü, Dünya Organ Nakli Derneği'nin Eylül ayında İstanbul'da düzenleyeceği uluslararası kongrede, Prof. Dr. Haberal'a takdim edilecek.

Dünya Organ Nakli Derneği'nin resmi duyurusunda, "Ödül, organ nakli alanında katkıları üstün bir etkiye sahip olan seçkin araştırmacılara veriliyor. Medawar Ödülü evrensel olarak bilimsel başarı için en seçkin dünya ödülleriyle eş değer olarak kabul edilmektedir." açıklamalarına yer verilirken, Prof. Dr. Mehmet Haberal için ise, "Alanında önde gelen ve tanınan bir lider olan Prof. Haberal, Türkiye'de, Ortadoğu'da ve Orta Asya'da böbrek ve karaciğer nakli alanlarında önderlik yapmıştır. Çalışmaları, önemli sağlık hizmetlerinin alt yapısına ve yasal çerçevelere katkıda bulunarak binlerce hayatı kurtarmış ve organ nakli konusunda ileri düzeyde tıbbi uygulamalar oluşturmuştur.

Prof. Mehmet Haberal - Alanında öncü ve tanınan Prof. Haberal, Türkiye'de, Ortadoğu'da ve Orta Asya'da böbrek ve karaciğer nakli alanlarında önderlik yapmıştır. Çalışmaları önemli sağlık hizmetlerinin alt yapısına ve yasal çerçevelere katkıda bulunarak binlerce hayatı kurtarmış ve organ nakli konusunda ileri düzeyde tıbbi uygulamalar oluşturmuştur.

Dünya Organ Nakli Derneği Prof. Dr. Mehmet Haberal'a verilen Medawar ödülünü internet sitesinden duyurdu.

organ nakli konusunda ileri düzeyde tıbbi uygulamalar oluşturmuştur.” ifadeleri kullanıldı.

Dünya Organ Nakli Derneği’nce 1990 yılından bu yana Prof. Thomas Starzl, Prof. Sör Roy Calne gibi öncü isimlere verilen ödül, ilk kez bir Türk bilim insanına, Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal’a verilecek. Ödül töreni, Prof. Dr. Mehmet Haberal’ın 2018-2020 yıllarında başkanlığını yaptığı Dünya Organ Nakli Derneği’nin, Prof. Dr. Haberal’ın ev sahipliğinde İstanbul’da 22-25 Eylül 2024 tarihlerinde gerçekleştirilecek 30. Uluslararası bilimsel kongresi sırasında yapılacaktır. •

The Transplantation Society

THE MEDAWAR PRIZE

Recognized as the world's highest dedicated award for the most outstanding contributions in the field of transplantation.

Ödül, katkıları organ nakli alanında üstün bir etkiye sahip olan seçkin araştırmacılara veriliyor. Medawar Ödülü evrensel olarak bilimsel başarı için en seçkin dünya ödülleriyle eş değer olarak kabul edilmektedir.

TTS 2024 ISTANBUL TURKEY
September 22-25
30th International Congress of The Transplantation Society

Organized in partnership with
Eminent by

INFORM > TRANSFORM > SUSTAIN
Shaping the Future of Transplantation

www.TTS2024.ORG

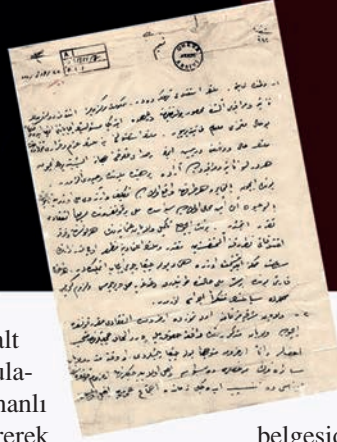
The largest event in the field of Transplantation

Bu yıla dek tüm toplantılarını Avrupa ve Amerika’da yapan Dünya Organ Nakli Derneği’nin geniş kapsamlı 30. Uluslararası Bilimsel Kongresi, ilk kez ülkemizde, Prof. Dr. Mehmet Haberal’ın öncülüğünde toplanacak ve dünyaca ünlü bilim insanları İstanbul’da buluşacak.

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Cumhuriyetin Habercisi: Amasya Bildirisi

Kurtuluş Savaşımız salt cepheye işgalci ordulara karşı yapılmamış, Osmanlı İmparatorluğu'na son vererek ulusal egemenliğe dayalı tam bağımsız yeni bir devlet kurmanın siyasal savaşımı da eş zamanlı olarak verilmiştir.

Egemenliği Osmanlı hanedanından alıp ulusa vermenin ilk önemli ve açık adımı 22 Haziran 1919'da yayımlanan Amasya Bildirisi

(Amasya Tami-mi veya Amasya Mukarreratı)

belgesidir.

9. Ordu Müfettişi olarak 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkan Mustafa Kemal önce İstanbul'dan beraberinde getirdiği 3. Kolordu Komutanı Albay Refet Bele'yi Samsun Mutassarıflığına atamış ve emrindeki 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir ve 20. Kolordu »

Komutanı Ali Fuat Cebesoy'la bağlantı kurmuştur. Komutanlara ülkenin son durumunu anlatmış, "Millet ve memlekete borçlu olduğumuz en son vicdan vazifesini yakından beraber çalışarak en iyi şekilde yerine getirmek" kararlılığını bildirmiştir.

Mustafa Kemal'e verilen resmi görev Samsun tarafında Rumlara saldırı Türkleri engellemek, Anadolu'daki bir takım ulusal örgütlenmeleri ortadan kaldırmaktır. O ise

Samsun'a çıkışından üç gün sonra İstanbul'a gönderdiği raporda Türklerin Hristiyanlara saldırdığını, tersine Hristiyanların Türk köylerine saldırdıklarını bildirmiştir.

Genel Durum:

Mustafa Kemal Samsun'a çıktığında İstanbul, Doğu

Anadolu, Adana, Antep, Urfa, Maraş, Antalya, Konya işgal altındadır. Demiryolları işgalcilerin kontrolindedir. Samsun'da İngiliz askerleri bulunmaktadır. Her yerde Mondros Ateşkes Anlaşması'nın uygulanmasını denetleyen yabancı resmi görevliler ve ajanlar vardır.

Mustafa Kemal'in İstanbul'dan hareketinden bir gün önce 15 Mayıs'ta Yunan ordusu İzmir'e çıkmış, Ege bölgesindeki işgal alanını genişletmektedir.

Ordu terhis edilmiş, silahları toplanmaktadır.

Ulus büyük savaştan yıpranmış olarak çıkmıştır, ekonomi zayıftır.

Padişah ve hükümeti kendi tahtını korumak için düşmanla işbirliği yapmaktadır.

Öte yandan Yunan işgaline karşı ilk örgütlü silahlı direniş 28 Mayıs'ta Ayvalık ve Ödemiş'te Kuvayı Milliye tarafından gösterilmiştir. Ordusuz kalmış bir ulusun kendiliğinden ordulaşması olan Kuvayı Milliye hareketi gelişmektedir.

Genel durum:

Ordu terhis edilmiş, silahları toplanmaktadır. Ulus büyük savaştan yıpranmış olarak çıkmıştır, ekonomi zayıftır. Padişah ve hükümeti kendi tahtını korumak için düşmanla işbirliği yapmaktadır.

Yunan ordusunun Ege bölgesini işgali ve bu işgalde yerli Rumları kullanmaları tüm yurttaki tepkilere neden olmuş, Mustafa Kemal ulusal direniş örgütlemeye bu tepkileri planlı bir şekilde birleştirerek ana hedefe yönelmiştir.

Önderler Amasya'da

Samsun'da bulunan İngiliz İşgal Birliği ve ajanları Mustafa Kemal'in rahat çalışmasını engellemektedir. O amacını gerçekleştirmek için Anadolu içlerine gitmek istemektedir. 28 Mayıs'ta Samsun'dan ayrılır.

İlk durağı Havza'da halkla doğru-
dan ilişki kurmaya başlar. Havza
Müdafayı Hukuk Cemiyeti'nin kul-
rulmasını sağlar. Havza'da 28/29
Mayıs'ta yayımladığı genelgede
(Havza Genelgesi) Ege'deki Yunan
işgalinin yarattığı tehlikeye dikkat
çekmiş, bütün halkın aydınlatılma-
sını ve ulusal protesto mitinglerin-
in düzenlenmesini, İtilaf Devletleri
temsilcileri ve Osmanlı hükü-
metine yoğun protesto telgraf-
ları gönderilme-
sini, Hıristiyan halka zarar ver-
rilmemesini istemiştir.

Havza Ge-
nelgesi
Mustafa Ke-
mal'in ilk si-
yasal çıkışıdır.
Bununla resmi
görevini değil,
ulusal kurtuluş
görevini yerine
getireceğini du-
yurmuştur.

Musta-
fa Kemal 12
Haziran'da
Havza'dan

Amasya'ya hareket etmiş aynı gün
Amasya'ya varmıştır. 20. Kolor-
du Komutanı Ali Fuat Cebesoy ve
3. Kolordu Komutanı Refet Bele'yi
daha önce Amasya'ya çağırmıştır.
Ali Fuat, Rauf Orbay'la birlikte 21

Haziran gecesi Amasya'da Mustafa
Kemal'e katılmıştır. Refet Bele ise
bir gün sonra Amasya'ya gelmiştir.

Erzurum'daki 15. Kolordu Ko-
mutanı Kazım Karabekir ve Kon-
ya'daki 2. Ordu Müfettişi Cemal
Paşa ile telgraf bağlantısı kurulmuş-
tur. Böylece Amasya Bildirisi'ni ya-
yımlayacak önder kadro bir araya
gelmiş olmaktadır.

**Mustafa Kemal: “Bağımsızlığa
ulaşana kadar bütün ulusla
birlikte özveri ile çalışacağıma
ant içtim. Anadolu'dan
ayrılmam söz konusu olamaz.”**

Mustafa Kemal'in kendisine ve-
rilen resmi görev dışına çıkarak
ulusal direnci örgütlediğini gören
Osmanlı hükümeti İngilizlerin bas-
kısı ile 8 Haziran'da kendisini İs-
tanbul'a çağırmıştır. Oysa Mustafa

Kemal ulusal hedefe ulaşmak için yola çıkmıştır, geri dönmez. “Bağımsızlığa ulaşana kadar bütün ulusla birlikte özveri ile çalışacağıma ant içtim. Anadolu’dan ayrılmam söz konusu olamaz.” demiştir.

Osmanlı hükümetinin Mustafa Kemal’e ikinci atılımı 23 Haziran’da (Amasya Bildirisi’nden bir gün sonra) kendisini görevden almak olmuştur. Dahiliye Nazırı Ali Kemal valiliklere gönderdiği emirde Mustafa Kemal’in görevden alındığı bildirmiş, kendisinin emirlerine uyulmaması, devlet işlerine karıştırılmaması istenmiştir. Padişahın, “Geri dön” çağrısına uymayan Mustafa Kemal’e tepkisi idam kararına kadar gidecektir.

Mustafa Kemal Paşa, H. Rauf Orbay ve General Ali Fuat Cebesoy (19.06.1919)

Amasya Bildirisi’nin Hazırlanması

Amasya Bildirisi’nin hazırlanmasında iki etken öne çıkmıştır.

- Ulusal savaşımın protestolarla,

mitinglerle kazanılamayacağıın anlaşılması:

Protesto mitingleri Mondros Ateşkesi’nden sonra yurdun işgali üzerine başlamıştır. Daha çok İstanbul’da yapılan bu mitingler aydınlar ve toplum önderleri tarafından düzenlenmiş, Beyazıt ve Sultanahmet meydanlarında Halide Edip’in konuşmacı olduğu toplantılara coşkulu katılım olmuştur. 105 yıl önce toplantı ve gösteri özgürlüğü işgal altında bile karışma olmadan barışçı şekilde kullanılabilmiştir.

İşgallerin genişlemesi, Ege’de yerli Rumların, güneyde yerli Ermenilerin işgalcilerle işbirliği halinde

sivil halka düşmanca davranışları karşısında bu tür mitinglerin yeterli olmayacağı anlaşılmış, ilk kez Amasya Bildirisi’nde Osmanlı padişahı ve hükümeti doğru hedef alınmıştır.

- Amasya Bildirisi’nin hazırlanmasında ikinci etken Mustafa Kemal’in ulusal savaşımı kişisel olmaktan çıkartıp ulusa dayandırmak istemesidir.

O, padişahın “Geri dön” emrine uymayan asi bir generaldir. Uygulamayı düşündüğü girişimin sert olacağını değerlendirmektedir. Nutuk’taki ifadeyle “Eylemlerinin bir

an önce kişisel olmak niteliğinden çıkarılması, bütün ulusun birlik ve dayanışmasını sağlayacak ve temsil edecek bir kurul adına yapılması gerekmektedir.” Büyük devrimci ulusun savaş yorgunu, fakir, cahil, hastalıklı olmasına bakmaksızın savaşımı ulusa dayandırmakta, tüm gücünü ulustan almaktadır.

Mustafa Kemal ve bildiriye yayımlayan komutanlar yönetimi kendi ellerine alıp savaşımı askeri bir örgütlenme ile yönetmeyi düşünmemişler başlangıçtan beri ulusa dayanmayı yeğlemişlerdir.

Mustafa Kemal tarafından hazırlanan ve Amasya Bildirisi'nin temelini oluşturan bir metin 18 Haziran 1919'da Trakya'daki 1. Ko-

lordu Komutanı Cafer Tayyar'a gönderilmiştir. Mustafa Kemal bu telgrafında özetle;

- Padişah ve hükümetinin işgal-ler karşısında güçsüz kaldığını,
- Trakya ve Anadolu'daki ulusal örgütlerin birleştirilmesine, ulusun sesini bütün gürlüğü ile dünyaya duyurabilecek bir yer olan Sivas'ta birleşik ve güçlü bir kurul oluşturulmasına karar verdiğini bildirmiştir.

Sıra bu düşünceleri içeren bir bildirin Amasya'da toplanan önder kadro tarafından yayımlanması-na gelmiştir.

Mustafa Kemal tarafından 21/22 Haziran gecesi yaveri Cevat Abbas'a yazdırılan son metin üzerinde Ali Fuat ve Rauf Bey'in onayı alınır. Ertesi gün telgrafla Kazım Karabekir ve Cemal Paşa'nın da onayları alınır. Refet Bele'nin Amasya'ya gelmesi beklenir. Refet Bele metni okuyunca “Kongrenin icabında bir hükümet teşkil edeceği anlaşılıyor” şeklinde kuşkularını bildirir fakat Ali Fuat ile konuştuğundan sonra imza yerine kendisine özgü belli belirsiz bir işaret koyar.

Amasya Bildirisi 22 Haziran 1919'da Anadolu'daki tüm yönetsel ve askeri makamlara yayımlanır.

Bildiri:

Amasya Bildirisi'nin tam metnini Atatürk Nutuk'ta ver-

miştir.

Özetle şöyledir:

- Yurdun bütünlüğü ve ulusun bağımsızlığı tehlikededir.
- İstanbul'daki hükümet üzerine aldığı sorumluluğun gereklerini yerine getirmemektedir. Bu durum ulusumuzu yok olmuş gibi gösteriyor.
- Ulusun bağımsızlığını yine ulusun azim ve kararı kurtaracaktır.
- Ulusun haklarını bütün dünyaya duyurmak için her türlü etkiden ve denetimden kurtulmuş ulusal bir kurulun varlığı çok gereklidir.

Trakya
I. Kolordu
Komutanı
Cafer Tayyar

• Her sancaktan ulusun güvenliğini kazanmış üçer kişinin gizlice Sivas'a gönderilmesi gerekmektedir.

Amasya kararlarının bir de salt komutanlıklara yayımlanan gizli 6. maddesi vardır. Buna göre;

- Askeri ve ulusal örgütler dağıtılmayacak,
- Askeri birliklerin komutanlıkları devredilmeyecek,
- Silah ve cephaneden çıkarılmayacak,
- Bir yerin işgale uğraması yalnız oradaki askeri birliği değil tüm orduyu ilgilendirecektir.

Mustafa Kemal ayrıca İstanbul'daki kimi kişilere bir mektup göndermiş, bu mektupta şu konuları belirtmiştir:

- Yalnız mitingler ve gösteriler büyük amaçları hiçbir zaman gerçekleştiremez.
- Bunlar ancak ulusun bağrından çıkmış ortak güce dayanırsa kısa sürer.
- Artık İstanbul Anadolu'ya egemen değil, bağlı olmak zorundadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Amasya Bildirisi devrim tarihimiz açısından iki bakımdan önemlidir:

1. Padişah ve hükümetine ilk kez açıkça meydan okunmuş,

İstanbul'dan bir şey beklenmediği duyurulmuştur. Bu, hanedan egemenliğinden ulusal egemenliğe geçiş yönünde önemli bir aşamadır.

2. Ulusal savaşım bir kadro hareketi olmaktan çıkarılmış, ulusa dayandırılmış, Anadolu ve Rumeli Müdafayı Hukuk Cemiyeti (AR-MHC) ve TBMM ile evrimleşecek olan ulusal egemenliğin başlangıcı olmuştur. Yeni devlet zor koşullara karşın adı 29 Ekim 1923'te konulacak olsa bile başlangıçta demokratik Cumhuriyet olarak kurulmuştur.

Amasya Bildirisi tam bir devrim belgesi ve bağımsızlık bildirisi.

Bildiri ile Ulusal Kurtuluş Savaşımı'nın protesto, miting aşamasından, siyasal savaşım aşamasına geçilmiştir.

Gizli tutulan 6. madde ile silahlı direniş önlemleri alınmıştır.

Önder kadro içerisinde tam bir uyum sağlanmıştır.

Bildiri İstanbul hükümetinde ve işgalcilerde şaşkınlık yaratmıştır. Artık kılıçlar çekilmiş, köprüler atılmıştır.

Amasya Bildirisi Cumhuriyetin habercisidir. Her yıldönümünde anımsanmalıdır. •

cihangirdumanli@butundunya.com.tr

"Biz barış istiyoruz" dediğimiz zaman 'tam bağımsızlık istiyoruz' dediğimizi herkesin bilmesi lâzımdır. Bunu istemeye hakkımız ve kudretimiz vardır. On sene, yirmi sene sonra aşağılaşıp ölmekten ise şimdiden şeref ve haysiyetle ölmeyi üstün tutmalıyız." (1923)

Mustafa Kemal Atatürk

(Atatürk'ün S. D. II, S. 89)

Bilmek Gerek

Av. Ahmet Erdem Akyüz

ATATÜRK VE SAVARONA

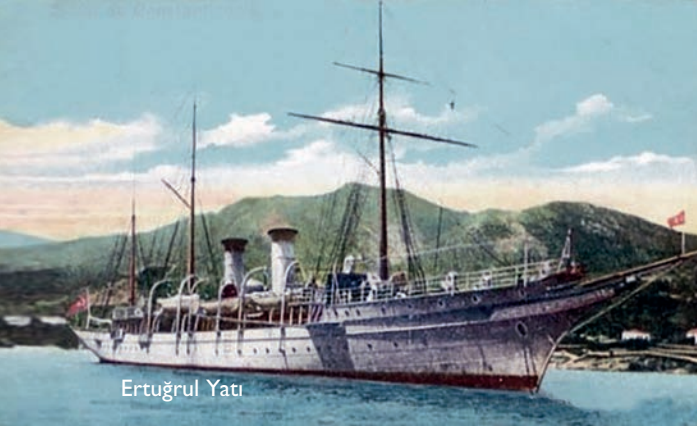
Ömrü savaşlar içinde geçen Mustafa Kemal Atatürk'te, her türlü canlı varlık ve doğa sevgisi en üst düzeydedir.

Önemli bir gezi yaparken geçtiği yolda, daha önce gördüğü bir bitkiyi görmediği için aracını durdurup bitkiyi arayan, insan ve her türlü canlı ile ilgilenip yardımına koşan, deniz kenarında elini suya sokup adeta denizi okşayan ve etrafındaki gençlerle birlikte denize girip şakalaşan, sandalda kürek çeken kişi Atatürk'tür. »

Bu deniz ve doğa sevgisinden ötürü yaşamında yaptığı bazı deniz seferleri, gezileri ve vapurlar önemli rol oynamış ve yer almışlardır.

Samsun'a çıktığı Bandırma Vapurunu, yolcu gemisi Ege, Ankara'da Atatürk Orman Çiftliği üst tarafında yapılan ve bizim de yüzdüğümüz Karadeniz Havuzu'nda bindiği kayık, Florya ve Yalova'da kürek çektiği kayıklar, Söğütlü, Acar Motorları, Alemdar, Ertuğrul Yatı bunlar arasında yer almaktadır.

Ertuğrul Yatı

Ertuğrul Yatı'nda Atatürk'ün ağırladığı konuklar arasında 1934 yılında İran Şahı Rıza Pehlevi, 1936 yılında İngiltere Kralı VIII. Edward, 1937 yılında Ürdün Kralı Emir Abdullah da yer almaktadır.

Ertuğrul Yatı'nın yorgun ve eski bir konuma gelmesi üzerine, onun yerine 1937 yılında Riyaset-i Cumhuriyet olarak Savarona'nın alınması istenmiş, oldukça karışık ve zorlu bir süreç başlamıştır.

Savarona, Hint Okyanusu'nda

yaşayan Afrikalı bir kuğunun adıdır. Pensilvanyalı zengin bir aile, yaptıkları üç yata bu adı vermişlerdir. En son 1931 yılında denize indirilen 124.3 metre gövde uzunluğu ve 7.200 beygir gücüne sahip olan bu son Savarona, yapıldığı tarihte dünyanın en büyük yatı konumundadır. Ancak yatın sahibinin bir vergi kaçakçılığı olayına karışması nedeniyle 1937 yılında yat satılığa çıkarılmıştı. Yatın, Türkiye tarafından alınmak istenmesi süreci bu şekilde başlamış oldu.

Savarona'nın alınmak istenmesinin değişik nedenleri arasında, Atatürk'ün hastalığının ilerlemesi, doktorların ona deniz havasının iyi geleceğini önermeleri yanında asıl neden, Türk Deniz Filosu'nun güçlendirilmesi olmuştur.

O yıllarda Atatürk ve yönetimdeki kişiler, Türk deniz araçlarını güçlendirmek, Denizbank gibi kurumları kurmak gibi büyük projeler üzerinde çalışıyorlar ve yurt dışından Savarona yanında Marakaz, Etrüks gibi gemilerin yapım ve alım siparişleri veriliyordu.

Atatürk her konuda olduğu gibi bu yatın alınması sürecinde de gayet özenli davranarak, geminin fotoğraf ve projelerinin incelenmesinin ardından aralarında, Hasan Rıza

Gemiye elinden kaçırmak istemeyen Almanya, olaya ticari bir görünüm vermek için Krupp Firması'nın da desteğini alarak Savarona'ya haciz koydurdu.

Soyak, Mahmut Baler, Atatürk'ün manevi evladı Abdurrahim Tuncak ve gemi motor makinistlerinin de bulunduğu bir heyet oluşturularak geminin bağlı bulunduğu Berlin Hamburg Limanı'na yollandı.

Ancak bu arada hiç beklenmeyen tehlikeli ve zor bir süreç kendini gösterdi.

Savarona'yı, Almanlar ve Adolf Hitler satın almak istiyordu, hatta satış işlemleri yapılmış ancak devir işlemleri tamamlanmamıştı. Tam bu sırada, genç ve dinç Türkiye Cumhuriyeti, satın alma yolundaki teklifini vermişti. Tehlikeli ve tartışmalı bir süreç sonunda Almanya, geminin alımından vazgeçtiğini duyurdu. Bu vazgeçmenin asıl nedeni olarak, Avrupa ile bir savaşa hazırlanan Almanya'nın ve Adolf Hitler'in, Türkiye'yi ve Atatürk'ü karşısına almak istemediği söyleniyordu.

Böylece sürecin tamamlanması, Türkiye'nin 22 Şubat

1938 tarihinde alım parasını ödeyerek satış işlemlerinin yapılmasının hemen ardından bir başka olay gelişti.

Gemiye elinden kaçırmak istemeyen Almanya, bu kez bir başka yol deneyerek, olaya ticari bir görünüm vermek için Krupp Firması'nın da desteğini almak sureti ile Savarona'ya haciz koydurdu.

Bu defa sürece Amerika girdi. Atatürk'e büyük sempati duyan ABD Başkanı Roosevelt, Savarona Yatı'nın üzerine konan Alman haczini kaldırılarak, Türkiye'ye yapılan satışın tamamlanmasını, aksi takdirde New York Limanı'nda bulunan ünlü bir Alman transatlantikinin haczedileceğini söyleyerek durumu Hitler'e bildirdi.

Bu gelişme sonucunda üzerinden haciz kaldırılan Savarona Yatı, Almanya'nın Hamburg

Savarona Yatı'nın üzerine konan Alman haczini kaldırtan ABD Başkanı Roosevelt

Limanı'ndan kalkarak, İngiltere'nin Southampton Limanı'na gittikten sonra 1 Haziran 1938 Çarşamba, saat 13.45'te Dolmabahçe Sarayı önüne demirledi.

Ve aynı gün saat 15.30'da Atatürk, beraberindeki heyetle birlikte, başarılarından birini daha perçinlemek üzere Savarona Yatı'na çıktı...

ve vefatından yaklaşık olarak yedi ay önce İstanbul'a gelen ve İstanbul Boğazı'nda demirleyen Savarona Yatı'nda, Atatürk sadece 54 gün kalır. Bu sürenin çoğunu da hastalığı nedeni ile kamarasında yatarak geçirir.

Savarona'da kaldığı 7 hafta içinde, kabine toplantıları yatta düzenlendi, Haziran 1938 tarihinde Romanya Kralı II. Carol konuk edildi, yattaki son Bakanlar Kurulu toplantısı 9 Temmuz 1938 tarihinde yapıldı. Yatta geçirdiği son gün 24 Temmuz tarihi oldu. Hastalığı ilerleyen Atatürk 24 Temmuz 1938 günü gece yarısı Dolmabahçe Sarayı'na götürüldü.

İşte, gelişmesi ve detayları pek bilinmeyen, Atatürk'ün büyüklüğünün ve bütün dünyada kendisine duyulan saygının ve her zaman her konuda yaptığı başarılı çalışmalarının örneklerinden biri olan "masalımsı olay" bu şekilde tamamlanmış olur. •

erdemakyuz@butundunya.com.tr

Yararlanılan eserler:

- 1- Soner Yalçın, Odatv. 2- İnfomatik.blogspot
- 3- denizce.com

Atatürk Savarona'da / 1937

Savarona'da, kütüphanecisi Nuri Ulusu'yu çağıran Atatürk "Nuri oğlum, kitaplarımı getir. Hepsini kamarama muntazam koy, herhalde pek dışarı çıkmayacağım için bol bol okuma fırsatım olacak." der.

Atatürk'ün hastalığının ilerlediği

Atatürk İran'a Opera ile Barış ve Kardeşlik Mesajı Vermişti

İran Şahı 90 yıl önce Türkiye'ye
Atatürk'ü görmeye geldi.

“İşte Atatürk, oteli olmayan bir başkentte çağdaş ve modern Türkiye Cumhuriyeti'nde opera sanatı ile barışı simgeleyen dünyada tek liderdir.”

Adnan Saygun

Yayılmacı güçler ellerinde cetvel dünyayı bölüp, parçalayıp kendilerine göre bir düzen oluşturmaya giriştiklerinde Osmanlı

İmparatorluğu işgal altında kırılıp dururken, komşusu İran toprak bütünlüğü korunarak, yönetimdeki “Kaçar Türk Hanedanlığı” yıkılmaya

mahkûm edilmişti. İran'da ordu-nun durumu içler acısıydı. Askerlik yoksulların, koruyucusu ve parası olmayanların borcuydu. Rütbe ve makamların rüşvet ve kayırcılık ile elde edildiği ordu, giyim kuşamdan askeri donanımına kadar çağın gerisindeydi. Maaşları üstlerine verdikleri haraç ve rüşvete yetmeyen askerler sokaklarda, pazarlarda marangozluk, demircilik, aşçılık yaparak geçiniyordu. Osmanlı-Rus savaşından sonra Ruslar İran ordusunun modern anlamdaki tek düzenli süvari birliğini Kazak Tugayı'nı kurdu.

İran'ı çekici kılan coğrafi konumu kadar sahip olduğu, dünyada kömürün yerini alan petroldü. Almanların Osman-

lı üzerinden girmeye çalıştığı İran toprakları, sıcak denizlere açılmanın yollarını arayan Rusya için Karadeniz üzerinden geçiş olasılığı zayıfladığından önemliydi. Osmanlı topraklarını paramparça eden İngilizler İran'ın toprak bütünlüğü için olağanüstü çaba, para harcıyordu. İngilizleri asıl düşündüren İran petrollerine göz diken ABD'ydi. Balkan Savaşları'ndan sonra Osmanlı ordusunda "temizlik hareketi" yürüten İngilizler, subaylarının çoğu yurt dışında eğitim gören İran'da benzer girişimi başlattı. İzmit'teki İngiliz güçlerinin başındayken

İran'a gönderilen General Ironside Kazak Tugayı'nın merkezinin bulunduğu yerde karargâh kurdu. 15 yılda 35 hükümet kurulmasına rağmen istedikleri gibi düzeni oluşturamayan İngilizlerin dikkatini çeken, Kazak birliğinde askerken hızla yükselen devinimli ve hırslı Rıza'ydı. Göstermelik tugay komutanı Kasım Han'ın yanına yerleştirilen Rıza kendisine "İran'ı kurtarmaya kadir tek kişidir" diyen Ironside'in yönetiminde başkent Tahrân'ı 22 Şubat 1921'de ele geçirdi.

İran'ı çekici kılan coğrafi konumu kadar sahip olduğu, dünyada kömürün yerini alan petroldü. (...) İran toprakları, sıcak denizlere açılmanın yollarını arayan Rusya için Karadeniz üzerinden geçiş olasılığı zayıfladığından önemliydi.

5 kişinin yaşamını yitirdiği İngiliz silah ve cephanesi ile gerçekleştiren bu darbeden sonra Ahmet Şah, İngiliz yanlısı gazeteci Tabatabai'yi Başbakan, darbeci Rıza'yı Savunma Bakanı yapmak zorunda kaldı. Üç ayda bir İngiliz yanlısı kişilerin göreve getirildiği başbakanlık koltuğuna oturan Rıza "Han" unvanını alıp yönetimi eline geçirdi. Önce yol arkadaşlarını saf dışı etti. Sonra Kazak askeri birliklerindeki Rus etkisini azalttı. İngilizlerin yönlendirmesiyle asker sayısını iki katına çıkarıp başkentten ülkenin dört bir yanına yayarak yerel güçleri

Ahmet Şah

sindirdi. Ahmet Şah “tedaviye” Avrupa’ya gitmek zorunda bırakıldı.

Yakın dostu Ömer Naci’nin 1908 Haziran’ında katıldığı Tebriz direnişini, yürütücülere Settâr ve Bağır Hanları yakından izleyen, “Bizde neden böyle kahramanlar çıkmaz?” diye arkadaşlarıyla tartışan Mustafa Kemal, SSCB Temsilcisi Upmal’ın 1921 yılının ilk günü İran sorusuna “Biz, İran’la devamlı dostluk münasebetleri içerisindeyiz.” yanıtını verdi. 28 Nisan 1921’de İran Ankara’ya resmi bir heyet göndermek istedi. TBMM olumlu yaklaşınca İran 22 Haziran 1922 günü Ankara Hükümeti’ni resmen tanıdı. Mustafa Kemal 24 Haziran’da Ankara’ya varan İran elçisini “Devlet ve milletlerimiz arasındaki birlik ve dostluğu artırmak ve sağlamlaştırmak” sözleriyle karşıladı.

SSCB Elçisi Aralof’un 7 Temmuz 1922 günü İran elçisi onuruna verdiği şölende Mustafa Kemal bir

Rıza Han

yanmaktadır. Bu suretle düşmanlarımızın içimize girerek yapacakları telkinler ile bu bağların sarsılmasına imkân tasavvur etmek doğru değildir. Türkiye’nin bugünkü mücadelesi yalnız kendi nam ve hesabına olsaydı, belki daha kısa, daha az kanlı olur ve daha çabuk bitebilirdi. Türkiye azim ve mühim bir gayret sarf ediyor. Çünkü müdafaa ettiği dava, bütün mazlum milletlerin, bütün Doğu’nun davasıdır ve bunu nihayete getirinceye kadar Türkiye, kendisiyle beraber olan Doğu milletlerinin beraber yürüyeceğinden emindir. Doğu milletleri kendi iradeleri, kendi hisleriyle hareket etmiyorlardı. Onların başında birtakım müstebit, keyfi hareket eden çarlar, hüdevendler vardı. Tarihte yazılanlar, daha çok onların hürsünün tatmini için yaptıkları vakalardır. Biz onların hepsini yırtacağız, yeni bir tarih yapacağız! Yüce İran devleti, muhterem İran milleti hakikaten Doğu genel dengesinde fevkalade ehemmiyete sahip bir

konuşma yaptı:

“Hemdert olanlar yekdiğerini arar ve bulurlar. Türkiye halkının Doğu milletleriyle, Rusya ile, Azerbaycan ile, Afgan ile, İran ile olan bağları yalnız hissiyat üzerine kurulu değildir. Hakiki, maddi, değiştirilemez bir takım esaslara da-

kitledir. Şimdiye kadar Türkiye halkı ile İran halkı hakiki ve candan bir temasa mazhar olamamıştı. Çünkü başlarında öyle adamlar bulunmuştu ki, onlar buna mani idi. Fakat ben yakinen bilirim ki, İran milliyetperverleri pek mukaddes bir arzu için asırlarca uğraşmış, fevkalade kahraman bir millettir. Eğer İranlılar buna bütün mana ve kapsamı ile muvaffak olamamışlar ise bittabi kabahat kendilerinde, mesailerinde değildir.

Atatürk - Rıza Şah

Bu arz ettiğim nokta pek önemlidir. Şimdiye kadar büyük Osmaniyeye Devleti unvanı altındaki imparatorluk ile Büyük İran Devleti arasındaki münasebetlerin, İranlıların ve Türkiye halkının ciddi eğilimlerine uygun tecelli edememiş olduğunu itiraf etmek lazımdır. Fakat bugün İranlı kardeşlerimiz emin olabilirler ki, Türkiye'nin başında bulunanlar aynı adamlar değildir. İran millet ve devleti, hakiki temas noktasını

bulmuştur. Bunun tecellisi pek feyizli olacaktır. Bu feyizden yalnız Türkiye ve İran değil, bütün Doğu milletleri feyizlenecektir."

Azerbaycan Elçisi Abilov'un 14 Temmuz 1922'de İran elçisini onuruna düzenlediği Afganistan elçisinin de katıldığı şölende Mustafa Kemal, "Teorik olarak hükümdarlar bağımsızlık aleyhtarı olamazlar. Bir mevcudiyetin başında bulunanlar o mevcudiyetin daima kendi ellerinde kalmasını isterler fakat hakikatte

halkın iradesinin tecellisine düşmandırlar. Bu düşmanlık o kadar büyüktür ki, bu hususta mağlup olmak ihtimali karşısında yabancı kuvvetlere müracaat eden hükümdarlar yok değildir. Tarih, bu tür hükümdarları kaydetmiştir. Bu mücadeledeki muvaffakiyet, bütün Doğu'yu ve Doğu'daki mazlum milletleri elbette alakadar eder." dedi.

17 Kasım 1924'de Gazi yeni İran elçisini kabul etti. Tahran'a gönderilen ancak Şah değiştiği güven mektubu

yenilenmesi gereken elçi Memduh Şevket Esenalı Gazi'nin ricası ile kabul eden Rıza Han onunla Türkçe konuşmaya başladı. Kaçar ailesinin şahlığına son vermek için dillendirildiği "Cumhuriyet" düşüncesinden ruhanilerin baskısı üzerine vaz geçen, cumhuriyet kurmayacağına ilişkin söz veren Rıza Han 12 Aralık 1925'te İran Şahı seçildi. Anayasa değişikliği ile "Kaçar" sözcüğünün

yerini “Pehlevi” aldı. Şahlık makamına çıkan Rıza’ya 5 Ocak 1926’da telgraf çeken Mustafa Kemal *“İran’ın ilerleme ve yenilik yolunda layık olduğu yükselişi temin edecek”* noktaya gelmesini diledi. 25 Nisan 1926’da 7 yaşındaki oğlu ile katıldığı törende şahlık tacını kendi eliyle kendine takan Rıza Şah, Mustafa Kemal’in gönderdiği hediyeleri, mücevherlerle süslü kılıcı alınca, *“Bu, yalnız bir dost yadigarı değil, bir kardeş yadigarıdır, nezdimde mevki büyüktür. Gazi Hazretlerinin hediyesine, bu hediyeyle bana bu dört subay ile gönderdiğine ne derece memnun olduğumu ifade edemem, bunları gördükçe insanın sinesi iftihar ve ümit ile doluyor”* dedi.

TBMM’nin 1 Kasım 1926 günü yeni dönem açılışında Mustafa Kemal İran’la yakınlaşmayı dile getirdi. 1927’de tahta çıkışının yıl dönümünü kutladı. İran ve Türkiye sınırlarında başlayan ayaklanmalar her iki ülkede huzursuzluğa yol açtı. Sorunların çözümü için Esental’in yerine 1930’da yakın arkadaşları asker kökenli Hüsrev Gerede’yi izinle bulunduğu İsviçre’den çağırarak Tahran’a elçi olarak gönderen Mustafa Kemal:

“Bugünkü Türkiye Cumhuriyeti liderleri geçmişin manasız kör dövüşlerini bilir, onu hiçbir sebep ve suretle asla tekrar etmek istemezler. Bugünkü Türkiye Cumhuriyeti idarecileri, bilhassa tarihi yeni vesikalarla kani olduğu İranlıların muntazam, mazbut, kuvvetli bir devlet olmasını temenni eder.”

Başta İngilizler olmak üzere yabancı devletler İran’da basın, radyo dışında kiraladıkları sinemalarda filmlerle yoğun propaganda yapıyordu. Türkiye Büyükelçilik binası kullanılmaz durumdaydı. Yeni bir binanın yapılmasını isteyen Gerede’nin dinlemek için radyo alacak bütçesi yoktu. Ülkesinin ve kendisinin büyük saygınlığı vardı. Gerede yaptığı açıklamalar, görüşmeler ile İran kamuoyunu rahatlatı. Şah resmi kutlamalara sadece Türkiye elçisini davet ediyordu. Bu dostluğu pekiştirmek için Gerede’nin girişimleri sonuç verdi.

“Sabırlı bir adam olduğum maldur. Fakat iki şeyde sabrım kalmamıştır. Biri Avrupa’daki oğlumu görmek, diğeri dostum sevgili Gazi’yle buluşmak ve tanışmak” diyen İran Şahı 90 yıl önce Türkiye’ye Atatürk’ü görmeye geldi.

3 Haziran’da yola çıkan Rıza Şah bir hafta sonra Gürbulak kapısından Türkiye’ye ayak bastı. 16 Haziran’da Ankara’da bizzat Mustafa Kemal karşıladı. Onuruna verilen yemekte Mustafa Kemal seslendi:

“Türkiye-İran münasebetlerinin tarihi gözden geçirilirse, bu iki memleketin dostluktan ayrıldıkları zamanlar en müşkül devreleri yaşamış oldukları görülür. Halbuki milletlerimizin tabii eğilimleri ve yüksek menfaatleri icabı olan dostluk bağları kuvvetlendikçe her iki millet kuvvetli hale geldi ve refah buldu. Türkiye Cumhuriyeti bu hakikati tamamen idrak ederek İran

dostluğunu siyasetinin en esaslı umdelerinden biri haline getirmiştir. Sarsılmaz ve silinmez bir Türkiye-İran dostluğu kurulmuştur. Türkiye ve İran binlerce seneden beri üstlenmiş oldukları yükselme ve yükseltme rolünde bugün de kuvvetli ve kudretli adımlarla ilerliyorlar. Bu iki kardeş milletin, bu defa ziyareti Şahanenizle, bir kat daha yakınlaşan dostlukları, medeniyet için, insaniyet için, şüphesiz, en sevinilecek neticelerden biridir. Barış ve selamet içinde gelişmekten başka gayeleri olmayan milletlerimizin, aynı zamanda genel barışa hizmet etmeyi en şerefli vazife saydıklarına şüphe yoktur.

Türk milleti için unutulmaz bir hatıra bırakacak olan bugünü, tarih, yalnız Türkiye-İran münasebetlerinde değil, fakat dünya barışında sayılır günlerden olarak kaydedecektir.”

Anka-
ra'daki
büyükelçi-

ler görüşen Rıza Şah Hipodrom'da onuruna düzenlenen askeri kıtaların, izcilerin, uçakların katıldığı geçit törenini izledi. Orman Çiftliği'ni gezdi. Meclis'in oturumuna katıldı. Okulları, sergileri gezen Rıza Şah'ı beklenmedik bir etkinlik

bekliyordu. İki ay önce Çankaya'da bir telaş vardı. Türkiye'ye gelecek olan Rıza Şah'ın gezi programını bizzat yürüten Gazi, Münir Hayri Egelî'yi yanına çağırdı:

“Türklerle İranlılar soy ve kültür itibariyle kardeşlerdir. Sırf mezhep savaşı yüzünden birbirinden ayrılmış olan bu iki kardeşin aslında bir olduğunu gösteren bir oyun yaz ve bunu opera halinde oynatalım” dedi.

Duraksayan Egelî'ye Atatürk, *“Bu işte en yakın üstün benim. Her buyruğu ben vereceğim ve izin almadan gece yarısı bile olsa yanıma gelmeye hatta beni uykudan uyandırmaya yetkin var. Ancak şahın gelişinden iki akşam sonra opera oynanmalıdır!”* dedi.

Adnan Saygun ilk Türk operası, Özsoy Operası sanatçılarıyla

Üç gün içinde İstanbul'dan Nimet Vahit ve İzmir'deki yeni görevi için yolculuk eden Ahmet Adnan Saygun yolda trenden indirilerek Ankara'ya getirildi. Dördüncü gün operanın ilk besteleri provaya konuldu. Atatürk her gün Saygun'u

ararak “Çocuk çalışman nasıl gidiyor?” diye soruyordu. Atatürk’ün “Bu bir devrim hareketidir!” sözleri kulaklarında çınlayan Saygun, Ankara’nın tek tiyatro salonu olan Türk Ocağı’na portatif bir sahra karyolası getirtti. Gece gündüz çalışıyordu. Yirmi gün içinde “Özsoy” operası tamamlandı.

Librettosunun yazımına düşünceleriyle Atatürk’ün yön verdiği “Özsoy” operası Atatürk’ün Rıza Şah’a dostluk, kardeşlik mesajıydı. İyinin, doğrunun ve güzelliğin sözcüsü bir ozanın seslenişleriyle başlayan operanın konusu ise Atatürk’ün yurttan barış dünyada barış düşüncesini yansıtıyordu.

İran mitolojisinde yeryüzünde ilk insan sayılan Feridun çocuk sahibi olmak ister. Halk bu isteğin gerçekleşmesi için yakarmaktadır. Baş şaman çıkıp gelir. Göktürk Yazıtları’nın diliyle yurdunu över. Beyler ise kuşkuludur. Kötülükler Hakani Dehhak’tan ve yer altındaki Kötülük Tanrısı Ahriman’dan korkmaktadırlar. Baş şaman rahattır çünkü İyilik Tanrısı Hürmüz onlardan yanadır. Sonunda Feridun’un Hatun’dan ikiz çocuğu olur. (Oyuna kaynak olan Firdevsi’nin “Şehname”sinde üçüz çocuk vardır. Avrupa’yı simgeleyen Selm adlı çocuğa oyunda yer verilmemiştir.) Olay kutlanır, yüceltilir. Çocuklardan biri Tur, Türkler’in atası olur. Kutlu rengi mavi gök, yoldaşı kurttur. Öteki İraç’tır, İranlılar’ın atasıdır. Güneşle parlamaktadır, yoldaşı

aslandır. Kötülük Tanrısı Ahriman, Hatun’a ulaşıp çocukları öldürmek ister. İyilik Tanrısı Hürmüz’ün etkisiyle öldürme gücünü yitiren Ahriman, bu ikizlerin soylarını birbirine düşürerek yok etmeye çalışır. Birbirlerini yitiren ve bin bir serüvenden sonra Anadolu savaşında kardeşlerin bir araya gelmesiyle barış günleri başlar. Dağlar arasında Feridun, Hatun ve beyler bir aradadır. Konuşurlarken Feridun sorar:

“Peki ama Tur ve İraç’ı göremiyorum! Neredeler!”

Oyunun başındaki ozan yeneden sahneye çıkar. Gazi’yi ve Rıza Şah’ı göstererek “İşte Tur, işte İraç!” der.

Bu sözler karşısında heyecanın doruğundaki Rıza Şah yanı başındaki Atatürk’e sarılıp ağladı. Adnan Saygun’un deyişleriyle:

“İşte Atatürk, oteli olmayan bir başkentte çağdaş ve modern Türkiye Cumhuriyeti’nde opera sanatı ile barış simgeleyen dünyada tek liderdir.”

Cumhuriyet Bayramı’nı kutlayan Rıza Şah’a ölümünden bir hafta önce Atatürk teşekkür telgrafı gönderdi. Yurt gezisine çıkan Rıza Şah’a Atatürk’ün ölümünü İran Dışişleri Bakanı iletti. Gözyaşlarını tutamayan Rıza Şah ağlamaklı bir sesle, hemen Türk Büyükelçiliği’ne başsağlığı için gidilmesini, üzüntüsünün dile getirilmesini, İran’da ve yurtdışındaki temsilciliklerinde bayrakların yarıya indirilmesini, bir ay resmi yas ilan edilmesini buyurdu. •

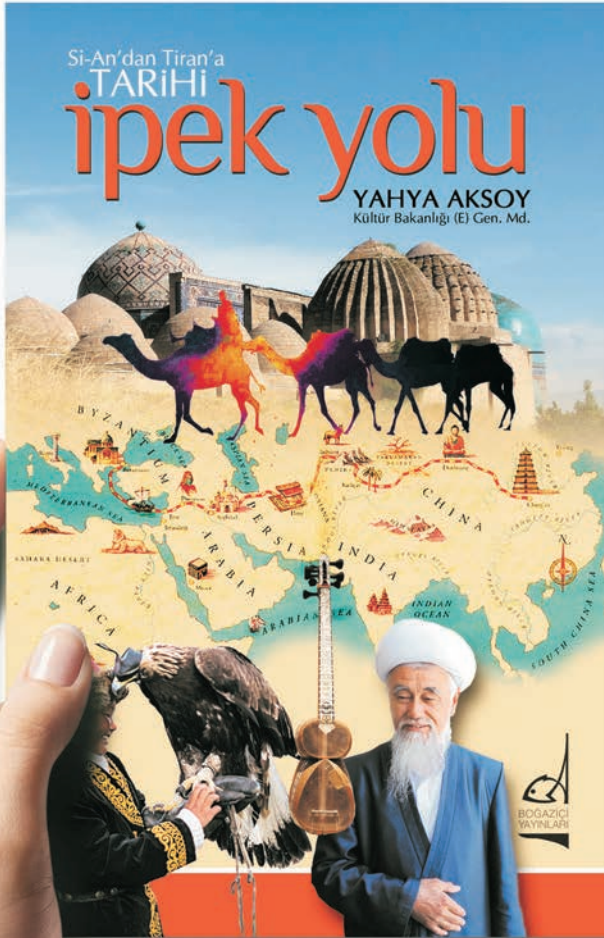
yasarozturk@butundunya.com.tr

Yahya Aksoy, yer kürenin en eski ve en önemli karayolu olan İpek Yolu'nda okuyucuya kültürel bir yolculuk sunuyor. Kırk yıl önce çalışkan bir öğrenci olarak tanıdığım ve daha sonraları üstlendiği görevlerde başarılarına ve olayları sunuştaki becerisine yakından tanık olduğum Aksoy'un yazdıklarının okuyucuyu saracağına eminim.-

Prof. Dr. Şerafettin Turan, (E.) Kültür Bakanlığı Müsteşarı-
Tarih çok bilgenin adını saydı, Kimisi güneşti, kimisi aydı... Bunlardan bir Yahya Aksoy vardı ki; Tarihi İpek Yolu'na kültürü yaydı...

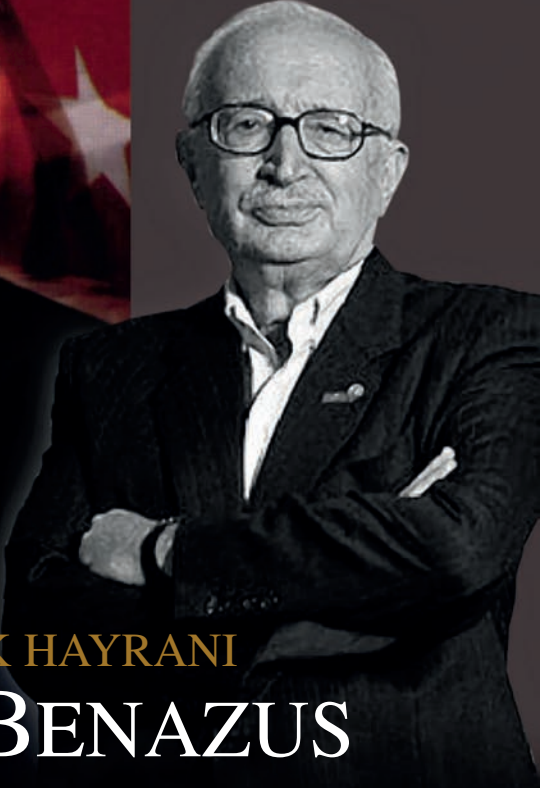
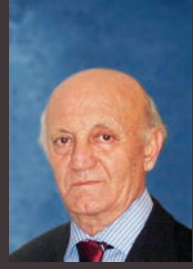
Prof. Dr. İbrahim Agah Çubukçu, (E.) Türk Tarih Kurumu Bşk. Vekili-
Sayın Yahya Aksoy bu eseri ile bu alandaki ölümsüzler arasına girmiştir. Çalışmasında, ilgili literatür ile beyin arşivini birleştirmiş, bize sosyal bilimlerin birçok dalında kaynak olabilecek çalışmasını kazandırmıştır.

Dr. Yaşar Kalafat, Araştırmacı / Yazar-

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Düşler ve Düşünceler
Yahya Aksoy

ATATÜRK HAYRANI HANRİ BENAZUS

“...Onun yetişmesinde aldığı temel bilginin, herkesçe kabul edilen yüksek dehası, üstün zekâsı ve hudut tanımayan çalışmasının payları vardır. | Atatürk dediğinizde bende akan sular durur. Daha genç bir subay olan Mustafa Kemal durduk yerde macera peşinde koşan sıradan birisi değildi. Tam aksine hayalini kurduğu yeniden doğuşu hayata geçirmeyi düşünen bir idealistti. »

Kurduğu cumhuriyetin ne anlama geldiğini nasıl büyük bir nimet olduğunu anlayabilmek için etrafımıza göz atalım. Atatürk dediğinizde bende akan sular durur. / Onun ve cumhuriyetin önünde hazır bir model de yoktu. Yolunu düşünerek, arayarak deneyerek açtı. Şartlardan, tarihten yararlandı . / “Atatürk’ü anlatın ki bıraktığı he-diyenin kıymetini bundan sonraki torunlarımız öğrensin” H. Benazus

Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün hayatını baştan sona bütün evreleri ile iç ve dış kaynaklardan inceleyen, ömrünü Atatürk’ün fotoğraflarını bulmaya adanmış, 20 binden fazla fotoğrafla koleksiyon oluşturan, görkemli sergilere albümlere imza atan ve Altay Spor Kulübü Başkanlığı (1985-1987) görevinde bulunan İzmirli iş adamı, araştırmacı- yazar Hanri Benazus’un tarihimizde unutulmaz özel bir yeri bulunmaktadır.⁽¹⁾

Atatürk’ün Nazilli Basma Fabrikası’nın açılışını yaptıktan sonra ziyaret ettiği Aydın ilinin Ortaklar köyünde şahsen görme ve

konuşma fırsatı buldu Atatürk’ün kompartmanına götürüp masada karşısına oturduğu Hanri Benazus. 1937 yılında Mustafa Kemal Atatürk’ü, bu sırada Atatürk’ün ta-bağındaki leblebileri kendisinin bitirdiğini anlatır ve bu yüzden kamuoyunda “Atatürk’ün leblebilerini aşırın çocuk” olarak tanınır. 17 yaşındayken Atatürk fotoğrafları koleksiyonu yapmaya başladı.

“**T**arih yeni baştan Çanakkale/Ge-libolu / Anafartalar Savaşları ile yazılmaya başlandı” diyen Hanri Benazus’un, uzun araştırmalar sonucunda gerçek bilgi ve belgeler ışığında yazdığı “Bir Tarih Böyle

Yazıldı” eseri tarihimizi doğru kaynaklardan öğrenme fırsatı vermekte. Kurtuluş Savaşı öncesi ve sonrasında yapılan ulusal ve uluslararası bütün görüşme ve gelişmeleri gerçek kişilerin anlatımı ile kaleme almış ve esere büyük bir akıcılık, heyecan ve gerçeklik özü kazandırmıştır.

“Bu kitap, 10-15 yıllık araştırmaların

ve çalışmaların bir ürünüdür. Hazırlanması için yüzlerce kitap, binlerce belge ve on binlerce sayfalık Mecelis’in 1920-1929 yıllarını kapsayan açık ve gizli celse toplantı tutanaklarını okumak, incelemek, esas anlamlarını, ifadelerini ve hatta cümle

**“ M. Kemal Atatürk:
...Türkiye halkı her
medeni ve yetenekli
millet gibi, kayıtsız
şartsız hür ve bağımsız
yaşamaya kesin karar
vermiştir. Bu haklı
kararı bozmaya
yönelen her kuvvet, Türkiye'nin
sonsuz kadar düşmanı kalır...”**

yapılarını güncel Türkçemize çevirmek gerekti.

Özellikle bu araştırma ve incelemeleri yaparken, bunların içinde bizlere “ibret dolusu mesajlar” verecek cümleleri seçmek gibi zor fakat zorunlu bir çalışma yapmak durumunda kaldım. Yine bu çalışmalar sırasında o kadar çok “bilmediklerimiz / bilemediklerimiz” ya da en iyi niyetle “unuttuklarımız” - la karşılaştım ki anlatamam... Bu eser, ne bir öykü, ne bir deneme, ne de belgeseldir. Bu eserin yazılışının amacı geçmişimizden bu günümüze olayları bütün gerçekliğiyle yansıtmak, yarınlara ışık tutmak, ‘tarihi yeni baştan yazmak’ gibi bir görevi yerine getirmektir.”

Atatürk 24 Ekim 1922’de American United Press Muhabiri Dr. Edward King’e telgrafla verdiği röportajda “Avrupa ve Amerika kamu oyuna bildirmek istedikleriniz?” sorusuna şu cevabı vermiştir:

“...Türkiye halkı her medeni ve yetenekli millet gibi, kayıtsız şartsız hür ve bağımsız yaşamaya kesin karar vermiştir. Bu haklı kararı bozmaya yönelen her kuvvet, Türkiye'nin sonsuz kadar düşmanı kalır...” (2)

Mustafa Kemal Atatürk, hem kurtuluşu, hem de kuruluşu başardıktan sonra 1935 yılında durumu şöyle özetler:

“Uçurumun kenarında yıkık bir ülke... / Türüli düşmanlarla kanlı boğuşmalar... / Yıllarca süren savaş... / Ondan sonra, içerde ve dışarda saygı ile tanınan yeni vatan, yeni toplum, yeni devlet ve bunları başarmak için aralıksız devrimler... İşte Türk Genel Devrimi' nin bir kıska ifadesi...”

Eğitimin, Ulusal Kurtuluş Mücadelesi kadar önemli olduğunu belirten Mustafa Kemal Paşa 15 Temmuz 1921 tarihinde Ankara’da Maarif Kongresi (Eğitim Kurultayı)

gerçekleştirdi. Cephedeki koşulların zorluğuna rağmen kongrenin er-telenmesine göz yummadı ve açılış konuşmasını kendisi yaptı:

“Bayanlar, baylar!.. Genel savaşta, yenilgiye uğradık. Düşmanlarımız bunu fırsat bilerek ulusumuzu büsbütün yok etmek istediler. Buna karşı beliren ulusal şahlanış Ankara’da toparlandı. Bizi yaşatmamak isteyenlere karşı yaşamak hakkımızı savunmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi, burada, Ankara’da toplandı. Bugün Ankara, ulusal Türkiye’nin ulusal eğitimini kuracak olan Türkiye Öğretmenler Kurultayı toplantısına da tek uygun yer olmakla övünmektedir...”

Bugün için ülkenin aydınlanması uğruna ayrılabilircek şey eğitimimizin geleceğine dayanak olacak bir temel kurmaya yeterli değildir. Ancak elverişli ve yeterli koşullarla araçları elde edinceye dek geçecek savaş günlerinde de tam bir özenle işlenip çizilmiş bir ulusal eğitim izlencesi yapmaya, eldeki eğitim ve öğretim kuruluşlarımızı bugünden verimli bir çabayla çalıştıracak ilkeleri hazırlamaya bakmalıyız... Eski çağdaki asılsız uydurmalardan uzak, yaradılışımıza tümüyle uzak, ulusal kişiliğimiz ve tarihimizle uyumlu bir kültürü kast ediyorum...

Hanri Benazus

Çocuklarımız ve gençlerimizi yetiştirirken bütün varlıkları, hakları, birliktelikleriyle çatışan yabancı öğelerle savaşmak gerektiği aşılınmış olmalıdır...” (3)

H. Benazus eserleri:

Niçin Atatürk, M. M. Din Adamları, Sevginin Gizemi, Ekonomi ve Tarım, M. Akif, Spor, Kültür ve Atatürk, Asker Atatürk, Devletçilik ve Halkçılık, AOÇ, Atatürk ve Gençlik, Çocuk, Tarım, Eğitim-Öğretim ve Öğretmen, Doğa, Deniz Sevdası, H. B. Veli, Mevlana Felsefesi, Vahdettin ve M. Kemal, Çanakkale’den Gelibolu’ya, Ölümün Pembe Yüzi, Sarıkamış-Beyaz Ölüm...

Benazus, Atatürk’e karşı duyduğu sevgi ve hayranlığın ürünü olan Türkiye’nin en geniş Atatürk fotoğrafları koleksiyonunu oluşturan, farklı 20 bin Atatürk fotoğrafını içeren büyük bir koleksiyona ulaştı. Koleksiyonunda, Çanakkale Savaşı fotoğrafları, Sarıkamış Savaşı fotoğrafları, Nazım Hikmet fotoğrafları, Cumhuriyetimizin anıt kadınları fotoğrafları, İzmir’in işgal dönemi fotoğrafları, Atatürk’ün kişisel yaşamına ait eşyalarına ait özel fotoğrafları, tüm yakın çalışma arkadaşlarının fotoğrafları, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin ilk

dönemlerine ait milletvekillerinin fotoğrafları, Atatürk'ün cenaze fotoğrafları, İstanbul'un işgal dönemi fotoğrafları, eski İzmir fotoğrafları, eski İstanbul fotoğrafları, eski Ankara fotoğrafları, annesi Zübeyde Hanım'ın bireysel ve özel eşyalarının fotoğrafları, eşi Latife Hanım fotoğrafları, kız kardeşi Makbule Hanım'ın fotoğrafları, manevi çocuklarının fotoğrafları, Jön Türkler ve İttihat ve Terakki Dönemi fotoğrafları, Yürüyen Köşk fotoğrafları, dönemin dünya liderlerinin ve yakın çevrelerinin fotoğrafları bulunmaktadır.

Yunanistan, Fransa ve İngiltere arşivlerinden, birçok ülkenin savaş muhabirinden ve ABD'den topladığı Atatürk fotoğraflarının kopyalarını kurum ve kuruluşların kullanımına açtı. Çanakkale Savaşı'nın görsel arşivini, Yeni Zelanda, Sidney, Canberra, Londra, Paris ve Berlin savaş arşivlerinden elde ettiği 900 kare fotoğrafla oluşturdu.

Benazus, Atatürk fotoğrafları koleksiyonundan 3105 adetlik fotoğrafı Ankara'da Çankaya Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nde kurulmakta olan Atatürk Müzesi'ne hediye etmiştir. Karşıyaka'nın Mavişehir Mahallesi'nde yaşadığı caddeye 2022 yılında Benazus'un adı verilmiştir.

Atatürkçülük konularında bilinen 75 kitabı bulunan, koleksiyonları sergilere ve albümlere sığmayan Hanri Benazus, yaşlılığa bağlı hastalıklar nedeniyle 15 Ocak 2024 tarihinde İzmir'deki Bayraklı Şehir

Hastanesi'nde hayatını kaybetti.

Benazus, *"İleri yaşlarımda gözlerimde yaşlarla 'Sana kimsenin hor gözle bakmasına son zamanıma kadar izin vermeyeceğim.' der dururum. Çünkü o yalnız benim değil, herkesin, hepimizin Atatürk'ü. Daha nicelelere el uzatacak, yol yordam gösterecek. Kalplere dokunacak. / Atatürk'ü anlamak bir varoluş kavgasının adıdır..."* demiştir.

Atatürk'ün eğitim ve kültür alanından başlayarak çağdaşlaşma yolunda yapılan bütün devrimleri hakkında temel kaynaklara ve bilgilere dayanan açıklamalar ve örneklerle harmanlanan aydınlatıcı bilgiler içeren kitapları hazırlamak için bütün ömrünü veren H. Benazus, tarihimize ve kültürümüze büyük hizmetlerde bulunarak aramızdan ayrılmış olsa da eserleri ve hizmetleri ile gönüllerde unutulmaz derin izler bırakmıştır.

Tarihe ölmez eserler bırakanlar sonsuz olarak unutulmazlar ve yaşarlar. Benazus ölümsüz eserleri ve hizmetleri ile hep övgü ile anılacaktır... •

yahyaaksoy@butundunya.com.tr

1-27 Mart 1930 tarihinde İzmir'de doğdu. Hanri Benazus'un kökleri 1492'de Elhamra Kararnamesi ile İspanya'dan sürgün edilerek Osmanlı İmparatorluğu'na göç eden Sefarad Yahudisi bir aileye dayanmaktadır. İzmir'in işgali sırasında Basmane Garı'nda kâtiplik yaparken işgal kuvvetlerine dair bilgileri cepheye aktaran gizli Kuvâ-yi Milliye'ci İsak Benazus'un oğludur.

2- Hanri Benazus- Yeni Baştan Bir Türkiye İçin Bir Tarih Böyle Yazıldı 2. cilt 762 sayfa-İst. OSB/

3-Hanri Benazus, Çağdaşlaşma Yolunda Atatürk Devrimleri, 2 cilt, TBB Yayını, 1395 sayfa, 2019 - Ankara

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1- Resesyon (Fr.)

- a-Uzunluk
- b-Pay
- c-Geniş aç
- d-Durgunluk

2- Realite (Fr.)

- a-Gözde
- b-Gerçeklik
- c-Gelecekçi
- d-Hata

3- Sponsor (İng.)

- a-Kurul
- b-Destekleyici
- c-Yapılandırma
- d-Tanıtım

4- Favori (Fr.)

- a-Eşzaman
- b-Gözde
- c-Sürücü
- d-Yalanlama

5- Elit (Fr.)

- a-Seçkin
- b-Yönelme, eğilim
- c-Yıldırı
- d-Tutanak

6- Deflatör (Fr.)

- a-Aykırılık
- b-Para kısıtlayıcı
- c-Karıştırıcı
- d-Süzek

7- Astronomi (Fr.)

- a-Belgelik
- b-Birim
- c-Yol, yöntem
- d-Gök bilimi

8- Periyodik (Fr.)

- a-Aktarım
- b-Sürelî, dönemli
- c-Gösteri
- d-Dilim

9- Otistik (Fr.)

- a-İçe kapanık
- b-Çökertici
- c-Atak
- d-En uygun

10- Süper (Fr.)

- a-Bütünleşik
- b-Kavuşma
- c-Tekdüze
- d-Üstün, en büyük

11- Teknik (Fr.)

- a-Belgelik
- b-Birim
- c-Yol, yöntem
- d-Sınama

12- Şantaj (Fr.)

- a-Simge
- b-Sürücü
- c-Göz korkurtma
- d-Kayıрма

13- Plasman (Fr.)

- a-Tınlaşım
- b-Yavaşlatılmış
- c-Gerginlik
- d-Yatırım

14- Konsensüs (Fr.)

- a-Elenmek
- b-Koşmaca
- c-Uzlaşma
- d-Kışkırtmak

15- Snop (Fr.)

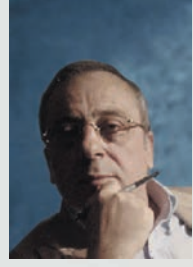
- a-Seslikçi
- b-Züppe
- c-Tarafsız
- d-Yürütücü

(Fr.) Fransızca, (İng.) İngilizce

Yanıtlar:
151.
sayfada

1928
Yavuz-Havuz
Davası ve
Kumpas İddiaları
26

Otopsi
Cengiz Özakıncı

BAHRİYE VEKALETİYLE İLGİLİ SÖYLENTİLER VE

Mavi Vatan yazılarında, Başbakan İsmet İnönü ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ın denizciliğe ve güçlü bir donanmaya karşı oldukları, 1927'de Cumhuriyet Donanmasının güçlenmesini engellemek kastıyla aralarında gizlice anlaşılıp Bahriye Vekili İhsan Bey'e iftira ederek hapse atırılıp Bahriye Vekaletini kapattırdıkları; Deniz Kuvvetlerinin güçlenmesini önlemeye yönelik 2010-2011 kumpas davalarının Cumhuriyet tarihindeki

ilk örneğinin 1927'de Atatürk döneminde İsmet İnönü ve Fevzi Çakmak tarafından Bahriye Vekaletine kurulmuş olduğu, Atatürk'ün bile kendi gözlerinin önünde gerçekleşen bu kumpası çeşitli nedenlerle önleyemediği öğretilmektedir.^[1]

Bu suçlamalara kanıt olarak gösterilen yayınlar şunlardır:

1- E. Amiral Afif Büyüktuğrul'un Deniz Harp Akademisinde okutulmuş *"Cumhuriyet Donanmasının Kuruluşu Strasında 60 Yıl"* »

Hizmet" adlı kitabı.. Deniz Kuvvetleri Komutanlığınca 2005'te yayımlanmış olan bu kitapta Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'la ilgili olarak, söylentilere dayalı yargılar veriliyor:

"Mareşal Fevzi Çakmak, büyüklerimizimizin anlattıklarına ve yazdıklarına göre, mayın ve denizaltı dışında deniz kuvveti tanımıyor, ilk önce kara kuvvetlerini düzene sokup deniz ve hava kuvvetlerini sonradan düşünmek istiyor ve daha ziyade bu fikirlere hizmet edecek denizcilere iltifat ediyordu." (a.g.e., s.73)

"Öğleden sonraları Yavuz'un kıç güvertesinde yaptığımız konuşmalarda da öteki subaylar bize mayın hikayesini şöyle anlattılar: "Mareşal Fevzi Çakmak Birinci Dünya savaşındaki Çanakkale olaylarında mayın silahının etkisine fazla kapılmış. Bundan yararlanan açık göz subaylar Mareşale nüfuz edip yüksek makam kapmak için mayıncı kesilmişler, bol bol başka gemiler aleyhine konuşup Türkiye Cumhuriyeti'nin mayın ve denizaltı silahına malik olması gerektiğini söylüyorlarmış." (a.g.e., s.86)

E. Amiral Afif Büyüktuğrul'un Deniz Kuvvetleri Komutanlığınca yayımlanan bu kitabında Milli Mücadele kahramanı,

Atatürk'ün değişmez Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak son kertede saygısız bir söylemle Cumhuriyet Donanmasının güçlenmesini engellemekle suçlanıyorsa, gerçekte Fevzi Paşa'nın 1923'te Cumhurbaşkanı Atatürk, Başbakan İsmet İnönü, Milli Savunma Bakanı Kazım Özalp ve Bahriye uzmanlarıyla birlikte hazırladığı "Bahriye Siyaseti Programı"nın ilk maddesi, Yavuz zırhlısının çarçabuk onarılarak Cumhuriyet Donanmasına katılmasıydı.

E. Amiral Afif Büyüktuğrul'un Fevzi Paşa'ya yönelik suçlamalarını geçersiz kılan bu gerçeği, Bütün Dünya'nın Haziran 2022 sayısında "98 Yıl Sonra İlk Kez Yayımlanan Resmi Belgelerle: Mareşal Fevzi Çakmak'ın Bahriye Siyaseti Programı" başlıklı yazımızda belgelerle ortaya koyduk. E. Amiral Afif Büyüktuğrul'un Mareşal Fevzi

Çakmak'a nefretle yönelttiği tüm diğer suçlama ve iftiraları da yine Bütün Dünya'nın Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz 2022 sayılarında ve Ağustos 2022 sayısında "Deniz Harp Tarihinde Fevzi Çakmak / Aşağılama,

Afif Büyüktuğrul,
Deniz Kuvvetleri
Komutanlığı, 2005

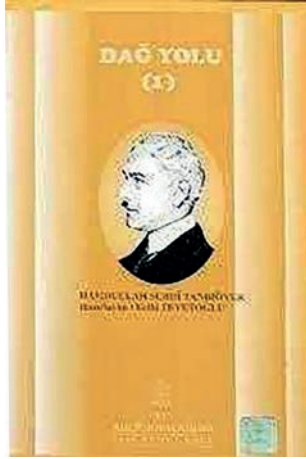
Suçlama ve İftiralar" başlıklı yazımızda birincil kaynaklardan özgün belgelerle çürüttük. Devlet Arşivlerinden aktardığımız bu belgeler, E. Amiral Afif Büyüktuğrul'un Fevzi Çakmak konusunda yalan, yanlış, gerçeğe aykırı değerlendirmelerle ağır ve haksız suçlamalarda ve aşağılamalarda bulunduğunu ortaya koymuştur.

2- Hamdullah Suphi Tanrıöver'in 14 Aralık 1924 CHP Grup Toplantısı konuşması.. Bu konuşma Tanrıöver'in "Dağ Yolu" adlı kitabında yer almış olup İsmet ve Fevzi Paşalara yönelik herhangi bir suçlama içermediği gerçeğini Bütün Dünya'nın Eylül 2022 sayısında "1924 Bahriye Vekaleti / Söylentiler ve Gerçekler-I" başlıklı yazımızda ortaya koyduk.

3- İhsan Eryavuz'un sağlığında Yeni Türkiye gazetesinde 27 Temmuz-26 Eylül 1946 tarihleri arasında "Yavuz ve Havuz Meselesinin İçyüzü" başlığıyla 54 bölüm olarak yayımladığı anıları... Bu anıların Bahriye Vekaletinin kapanışı ve Bahriye Vekili İhsan Bey'in Yüce Divan'da yargılanışıyla ilgili bölümlerini Bütün Dünya'nın Ocak, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs 2024 sayılarında eskimiş sözcükleri günümüz Türkçesine

çevirerek aktardık. İhsan Eryavuz, bu anılarda İsmet İnönü ile 1907'de tanışıp iyi dost olduklarını, ancak kimi olaylarda aralarında görüş ayrılıkları, uyuşmazlıklar çıktığını; İsmet Paşa'nın geçmişte kendisine karşı biriktirdiği kininin yıllar sonra 1927'de kendisini yolsuzlukla suçlamasına neden olduğunu anlatıyor. Ancak İhsan Bey anılarında İsmet ve Fevzi Paşaları donanmanın güçlenmesini önlemek kastıyla kendisine iftira atmakla suçlamıyor; tersine, anıların "1927'de Bahriye Vekaleti İlga Edilmesinden Evvel" başlıklı birinci bölümünde, Bahriye Vekili olduğu dönemde neler yaptığını anlatırken: "Tamiri yapılacak olan Yavuz'u yakından müdafaa etmek üzere iki kruvazör sipariş edilmesi, torpido filosunun takviyesi ve tahtelbahirler (denizaltılar) adedinin ziyadeleştirilmesi (çoğaltılması) lüzumu düşünülerek Başvekalete (İsmet Paşa'ya-cö) izahatlı bir rapor ile bu düşüncemiz teklif şeklinde bildirilmiş idi. Noktai nazarımızı Erkan-ı harbiye-i Umumiye de (Mareşal

Fevzi Çakmak da) münasip görmüş ve binnetice (Fevzi Paşa) Başvekil (İsmet Paşa) ve Maliye Vekili Abdülhalik Bey ile de görüşerek bize (Bahriye Vekaleti'ne) bedelleri on

Hamdullah Suphi Tanrıöver,
Dağ Yolu.

Fevzi Çakmak da) münasip görmüş ve binnetice (Fevzi Paşa) Başvekil (İsmet Paşa) ve Maliye Vekili Abdülhalik Bey ile de görüşerek bize (Bahriye Vekaleti'ne) bedelleri on

senede tesviye olunmak üzere otuz milyon liralık siparişatta bulunma-ğın selahiyet verilmesine çalışacağını vademişti” diyordu.^[2] Bahriye Vekili İhsan Eryavuz’un anıları, Mavi Vatan yazılarında İsmet ve Fevzi Paşalara yöneltilen “donanmanın güçlenmesini önlemek kastıyla iftira” suçlamasını çürütmektedir.

İhsan Eryavuz, Yeni Türkiye, 1946.

4- İhsan Eryavuz’un oğlu Asım Bülent Eryavuz’un anıları.. Bu anılarda Bülent Eryavuz İsmet ve Fevzi Paşaları donanmanın güçlenmesini önlemek kastıyla babasına iftira atmamakla suçluyor. Suçlayıcı sayfalar, ilk kez Doç. Dr. Ahmet Mehmetefendioğlu ve C. N. Gürel’in “Yavuz-Havuz Davası” başlıklı makalesinde (Tarih Okulu Dergisi, Eylül 2014) yayınlandı. Asım Bülent Eryavuz’un anılarında İsmet Paşa’ya ve Mareşal Fevzi Çakmak’a yöneltilmiş suçlamaların gerçeğe aykırı olduğunu, Bütün Dünya’nın Temmuz 2022 sayısında “99 Yıl

Sonra İlk Kez Yayınlanan Resmî Belgelerle: Mareşal Fevzi Çakmak’ın Kuva-yı Havaiye Programı ve Bahriye Tayyareleri” başlıklı yazımızda, birincil kaynaklardan özgün belgelerle ortaya koyduk.

Tarih Okulu Dergisi (TOD) Eylül 2014 Yıl 7, Sayı XIX, ss. 233-267.	Journal of History School (JOHS) September 2014 Year 7, Issue XIX, pp. 233-267.
DOI No: http://dx.doi.org/10.14225/johs27	
YAVUZ - HAVUZ DAVASI	
Ahmet MEHMETEFENDİOĞLU* Cemal Necip GÜREL**	
Özet Cumhuriyet tarihimizin ilk siyasal yolsuzluk davası; “Yavuz-Havuz Davası” olarak bilinen, Bahriye Vekili İhsan Bey ve arkadaşlarının Yüce Divan’da yargılanıp hüküm giymesi ile sonuçlanan olaydır. Birinci Dünya Savaşı’na girilmesinde önemli rol oynayan Yavuz Zırhlısı’nın onarımı ve yeniden donanmayı kazandırılması için yapılan girişimler, genç Türk Devleti’ni yeni bir siyasal krizden eğilene getirmiştir. Henüz beş yaşındaki Cumhuriyet ve ona yöneten siyasal kadrolar arasında büyük bir krizden yaşamasına neden olan bu olay siyasal hayatımızın oldukça kadim Türk hukuk tarihinin de önemli dönüm noktalarından birini oluşturmaktadır. Bu çalışmada 1928 yılında gerçekleştirilen ve sonuçlandırılan “Yavuz-Havuz Davası”na ilişkin “Yavuz - Havuz Davası”na ilişkin	
Ekler Ek-1 – Oğlu Asım Bülent Eryavuz’un Anılarında Babası İhsan Eryavuz’un “Yavuz-Havuz Davası”na ilişkin yazdığı mektuplar.	Öyle kap etti” - Asım Bülent Eryavuz Topçu Yüzbaşı İhsan Bey ile Nuray Hanım’ın ilk çocukları olarak 26 Şubat 1915 günü sabaha karşı Üsküdar Harmanlıktaki evlerinde dünyaya geldim. İki kullu oş boyalı olan evimin arkasında içinde bir koyun olan şifak bir bahçemiz vardı.
Yaklaşık 1928 yılında gerçekleştirilen ve sonuçlandırılan “Yavuz-Havuz Davası”na ilişkin	Asım Bülent Eryavuz, “Rüzgârın Sırtında Bir Yaprakın Hikayesi”, İstanbul, 2002. Yapılandan önceki versiyonunda deklanşörleri.
Babamın bana anlatmış anlatıldığı göre o meşhur tamir işi şöyle gelişmiş: Gerek bayektil gerekse Genelkurmay başkanı olan Mareşal Fevzi Çakmak Bahriyesi’ne sevmezmiş. Bu sebeple para sarf edip bu yaralı gemiyi tamir ettirmek yerine, gemiyi hardaya çıkarmak ve tahsisatı da başka işlerle kullanmaya karar vermişler. Fevzi Paşa, Yavuz’un 15 ilik topun bataryalarını söküp, Kocaali Müstahkem Mevki’ne, yani Doruca – Gebze surlarına yerleştirmiş, gemiyi de körfektele bir yerle tutup, bir Ariz, halinde yalıtık çekerek Çankaya Köşğünde bağcımda 10 adet 28 cm. topları ile bir yilce bataryaya olarak kullanmak istemiş. İsmet Paşa da tabii buna dinden razı imiş. O günlerde demir yolu inşaatı ön plana alındığından (“Demir ağlarla örüldük vatanı dört baştan” marşında olduğu gibi) Yavuz’un tamiri için ayrılmış tahsisatın demir yolu inşaatında kullanılmasına geçilice karar vermişler. Bundan haberdar olan babam da, donanmanın elindeki bu en değerli varıca gıcılcı kaybetmemek için, acelle ile daha evvel pazarlığını yaptığı Fransız St. Nazaire firması ile tamir sözleşmesini imzalatır. Fransızların bizzat geldiğini öğrenince İsmet’i deliye döner ve “Bakanlar Kuruluna karar olmadan tamir işini mukaveleye bağlamak” suçlaması ile babamı Yüce Divan’a verirler. “Bu sözleşme için vekil bey mahakkak şahsi menfaat sağlamıştır.” diğincesi ile o günlerde başında yazı ve karikatürlerle babamın ne hırslı olduğunu da meşhurlaştırdığını biliriz.	
[261]	

Asım Bülent Eryavuz’un anılarında. (A. Mehmetefendioğlu, C. N. Gürel, Eylül 2014.)

5- Alb. M. Celalettin Orhan’ın “Bir Bahriyelinin Anıları” adlı kitabı (Kastaş y., İstanbul 2005).. M. Celalettin Orhan Bahriye Vekili İhsan Bey, Bahriye Vekaleti ve “Yavuz-Havuz Davası” konulu

anlatısına: "Aradan yarım yüzyıldan fazla zaman geçtiği için hadisenin esasları -zannederim şöyle imiş- Eğer yanılıyorsam özür dilerim," diye başlıyor ve "duyduğuma göre -Eğer doğru ise-" diye bitiriyor; anlatıları söylentilere dayalı; herhangi bir belgeye dayanmıyor. Bu yazı dizimizde devlet arşivinden yayınladığımız belgeler, M. Celaleddin Orhan'ın Bahriye Vekaleti'nin kapanışıyla ilgili anlatılarının gerçeğe aykırı olduğunu ortaya çıkarmış bulunuyor.

6- Prof. Dr. Dilek Barlas ve

Prof. Dr. Serhat Güvenç'in "Türkiye'nin Akdeniz Siyaseti" adlı kitabı (Koç Üniversitesi y., 2014)..

Anılan kitabın 133. sayfasında Fevzi Çakmak'ın 3 Haziran 1927 tarihli raporunda bütün kuvvetlerin tek odaktan yönetilmesini ve bu bağlamda Bahriye Vekaletinin kaldırılmasını savunduğu belirtiliyor. Bütün kuvvetlerin tek odaktan yönetilmesi ve Bahriye Vekaleti'nin kaldırılması Cumhurbaşkanlığı Mustafa Kemal (Atatürk), Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak), Başbakan İsmet (İnönü) ve Milli Savunma Bakanı Kazım (Özalp) Paşaların birlikte verdikleri kararlar gerçeğe dönüşmüştür. Bu kararın hangi amaçla, ne zaman kimlerce

alındığı Bütün Dünya'nın Mart 2023 sayısında "Bahriye Vekaleti'nin Kapanışı" başlıklı yazımızda belgelerle anlatılmıştır. İsmet Paşa, TBMM'nin 2 Kasım 1927 günlü oturumunda yaptığı uzun konuşmada:

- "Yeni hükümeti kurarken kimi vekâletlerin (bakanlıkların) birleştirilmesini de hazırlayıcı olarak düşündük. Cumhuriyetin kuvvetlerinde emir ve kumanda bir Genelkurmay'da birleştirilince idari ve siyasi aygıtlarının da bir vekâlet makamında çeşitli müsteşarlarla birleşmesini

en yararlı örgütlenme yapıyoruz.

Bahriye Vekaleti bu örgütlenme için dönüştürülüp ve birleştirilmekle bahri ordunun (deniz kuvvetlerinin) ülke ve ulus savunması düzenindeki görevlerini ve araçlarını daha iyi düzenleyip donatacağımızı ümit ediyoruz,"

demiş; Bahriye Vekili İhsan Bey de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin

24.12.1927 günlü oturumunda: "Ülkenin bütün savunma güçlerinin tek elde toplanmasının kararlaştırıldığını öğrendim. Efendiler, huzurunuzda söylüyorum, ülkenin hava, deniz ve kara kuvvetlerini tek elde toplamak ve Bahriye Vekaleti'ni (Deniz Bakanlığı'nı) kaldırmak konusundaki tasarıları da iyi, doğru, güzeldir:

M. Celaleddin Orhan, 2005.

Uygundur;" sözleriyle Bahriye Vekaleti'nin kapatılmasını doğru bulduğunu belirtmiştir. Cumhuriyet Donanmasının Bahriye Vekaleti kapatıldıktan sonra gösterdiği gelişme, Bahriye Vekaleti'nin Cumhuriyet Donanmasının güçlenmesine engel olmak kastıyla kaldırıldığı suçlamasını yürütmektedir. Zaten suçlamaya kanıt olarak gösterilen kitapta da böyle bir sav yoktur.

7- Abdullah Tok, "Cumhuriyet Döneminde Bahriye Vekaleti", 9 Eylül Üniversitesi Doktora Tezi, 2014.. Bu doktora tezinde E. Amiral Afif Büyüktuğrul'un anı, anlatı ve yorumlarına dayanılıyor. (E. Amiral Büyüktuğrul'un Bahriye Vekaleti'ni kapatılmasının gerçeğe aykırı olduğu, Nisan 2022'den bugüne 26 bölümünü yayınladığımız bu yazı dizimizde devlet arşivinden onlarca belgeyle ortaya konmuştur.)

8. Rasim Ünlü, "Atatürk Döneminde Cumhuriyet Donanmasının Oluşum ve Gelişim Süreci

(1923-1938)", İÜ, Atatürk İlkele-ri ve İnkılapları Enstitüsü Doktora Tezi, 1996.. E. Amiral Afif Büyüktuğrul, Cemal Kutay, Samet Ağaoğlu'nun anı ve anlatılarına yer verilen bu tez, İsmet ve Fevzi Paşaların donanmanın güçlenmesine engel

olmak kastıyla Bahriye vekiline iftira atıkları suçlamasına kanıt oluşturacak türden bir belge içermiyor.

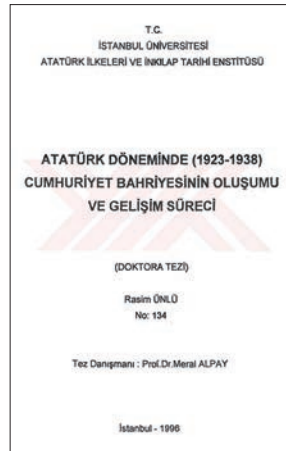
9. Nejdet Sançar, "İsmet İnönü ile Hesaplaşma", Afşın Yayınları 1973.. Bu kitapta İhsan Eryavuz'un ve Kılıç Ali'nin Bahriye Vekaleti'nin kapatılmasıyla ilgili anılarından kesitler aktarılıyor. 1944 Türkçülük

Dilek Barlas, Serhat Güvenç, 2014.

Abdullah Tok, 2014

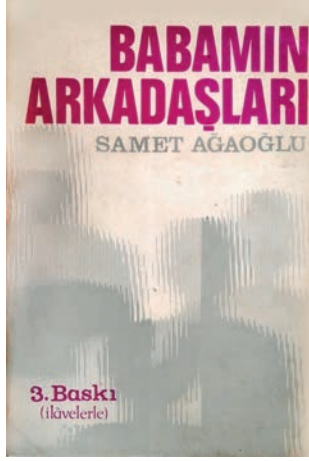

Rasim Ünlü, 1996.

Turancılık Davası nedeniyle İsmet Paşa'ya öfkelenmiş olan Nejdet Sançar'ın bu kitabı, "İsmet ve Fevzi Paşaların donanmanın güçlenmesine engel olmak kastıyla Bahriye vekiline iftira attıkları" suçlamasına kanıt oluşturacak herhangi bir belge içermiyor.

Nejdet Sançar, 1973.

Samet Ağaoğlu, 1969

10. Samet Ağaoğlu, "Babamın Arkadaşları" Nebioğlu Yayınları, 1969, İstanbul.. Bu kitabın Bahriye Vekaletiyle ilgili sayfalarında İhsan Bey'in, Kılıç Ali'nin vs. anılarından aktarmalar var. Yazarın babası Ahmet Ağaoğlu, 1927'de İhsan Eryavuz'un yargılanmasını savunanlar arasındadır. Bu kitap da "İsmet ve Fevzi Paşaların donanmanın güçlenmesine engel olmak kastıyla Bahriye vekiline iftira attıkları" suçlamasına kanıt oluşturacak herhangi bir belge içermiyor.

Sonuç olarak: "İnönü ve Çakmak, donanmanın güçlenmesini

önlemek kastıyla Bahriye vekiline iftira atıldılar; Bahriye Vekaletini kapattırdılar" suçlamasına kanıt olarak gösterilen bu yayınların hiç biri anılan suçlamaya kanıt oluşturmuyor.

"1928 Yavuz-Havuz Davası ve Kumpas İddiaları" üstbaşlıklı bu yazı dizimizde, Bahriye Vekili İhsan

Bey'i suçlamadık; kendisinin suçsuz olduğuna ilişkin açıklamalarına saygı duyduk; yeniden yargılama yoluyla aklanma isteminde bulunduğunu aktardık; Yüce Divan kararlarına karşı yeniden yargılama yolunun açıldığını

duyurduk. Yazı dizimizde pek çoğunu ilk kez yayımladığımız onlarca resmi arşiv belgesi, İsmet İnönü ve Fevzi Çakmak'a yöneltilen kumpas suçlamasının gerçeğe aykırı olduğunu ortaya koymuş bulunuyor.

Mavi Vatan, bizim canımız.

'Mavi Vatan' yazımızın İsmet İnönü ve Fevzi Çakmak'a yönelik ağır ve haksız suçlamalardan bir an önce arınması dileğiyle. •

cengizozakinci@butundunya.com.tr

[1] Cem Gürdeniz, "94. Yılında Yavuz-Havuz Davasının Siyasi Sonuçları", 17 Nisan 2022, <https://www.veryansintv.com/yazar/cem-gurdeniz/kose-yazi-si/94-yilinda-yavuz-havuz-davasinin-siyasi-sonuclari/>

[2] Yeni Türkiye g. 27.07.1946, s.2, 4.

Hâkimiyeti Milliye

Türk Malı!

Livadya (Yalta Konferansı'nın **Lyapıldığı saray**)'da Çar'ın masasında yemek yiyen Osmanlı Sadrazamı'na Rus devlet adamlarından biri:

“Bu sofrada ne görüyorsanız, yiyecek, içecek ve kullanacak, hepsi Rus malıdır. Türkiye'ye gelirim böyle bir sofraya görmek isterim.” demiş.

“Üzgünüm ki gösteremeyiz.”

“Neden?”

“Kapitülasyonlardan!”

Yirmi sene önceki bir Osmanlı tebaası Türk'ün etinden ve kemiğinden başka, kendisine ait hiçbir şeyi yoktu. Kapitülasyon kuralları gereği Devlet ve Halk, kazandığını, son kuruşuna kadar, haraç verirdi.

Bir de bir iki asır önceki İstanbul ve Türkiye'yi göz önüne getiriniz: Osmanlı'nın tebaası olan Türk Ulusu'nun, üstünde başında ve evinde kendi tezgâhlarında işlenen hiçbir eşya ve/veya malzeme bulamazsınız. Avrupalılığın tekniği bırakılarak üstünkörü taklidi, başta el tezgâhları olmak üzere, bütün ulusal becerileri öldürdü. Avrupa, Galata'dan Beyoğlu'na kadar çok büyük bir çarşı kurdu; gümrüğü boğazından yakaladı. Ya yapamaz, ya da yaptığımızı beğenmez olduk. O zaman evimizde, soframızda, ana ve babamızın sırtında küçümseyerek gördüğümüz giysi ya da eşyaları, şimdi gene Batılılardan özenerek vitrinlere koyuyoruz. Yine

o dönemde, ihtiyacı yeterince karşılamıyor gerekçesiyle mutfağımızdan attıklarımızı, şimdi salonlarımızda sergiliyoruz.

Önceden imal edilmiş olan Türk Malları sağlam, güzel ve fesattan yoksun eşyalardı. Bu eşyalarda, bugünkü İngiliz mallarının bütün özellikleri görünürdü. Üzgünüz ki, bu kültür de bozuldu. **Kusur, yapıcılarda değil, alıcılarda ve onların zevklerinin çürümesindedir.** Batı uygarlığının yararı, en çok kazanç ve gönenç ancak onun teknik ve usulleriyle olmasındadır. Hiçbir millet yeni bir uygarlığa, ona haraç verici olmak için atılmaz.

Benzemek gibi dar ve sakat bir görüşle değil, ulusal anlayışla üreterek ve yaparak, batı uygarlığına kendi ulusal güçlerimizin çiçeklerini vereceğiz. Başbakan'ın bütün devlet mekanizması ile başına geçtiği yeni hareketin ilk hedefi, bugünkü bilinçsiz israf ve ekonomi açığı yangınına söndürmek, fakat asıl amacı da; her iş alanında Türk Tezgâhı'nı yeniden kurmaktır.

Bu tezgâh eski Tür Çarşısı'nın şerefini, yeni Türk Sanayisi'ne kazandıracak, Türk Ustası, eliyle yaptığını, artık makinesiyle yapacaktır.

Bu hareket, hiçbir zaman vurgun ve demagoji oyuncağı olmayacaktır.

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

25 Aralık 1929

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

61

Heyeti Temsiliye Üzerine Düşeni Yaptı!

Efendiler!

Gelişmeler böylesi bir seyir gösterirken Padişah'a da şu telgrafi çektim:

“Ankara, 4 Mart 1920,

Padişah Hazretleri'ne,

İtilâf Devletleri'nin, bağımsızlığa ve onura dokunan saldırılarına ve Ateşkes Antlaşması'na uymayan iç işlerimize karışmalarına ve davranışlarına daha çok dayanamayan hükümetin çekilmesiyle yüce devletinize yeniden bir hükümet bunalımı belirmesi, Ulus kamuoyunda derin bir heyecan uyandırmıştır. Yüce Padişahlık ve Halifelığınız'in çevresinde düşünce ve ülkü birliğine vararak, bağımsızlığınız ve dokunulmazlığınız ve yüce devletinizin »

ülke bütünlüğü için son özveriyi göze almış olan bütün uyrukları- nız, düşmanlarca yönetilen ba- zı muhalif hareketler ve kargaşa düzenlerinden dolayı öteden beri üzgün ve kaygılı bir durumda olup, hükümet bunalımının elden geldiğince çabuk giderilmesini ve ulusal amaçları gereği gibi ger- çekleştirebilecek saygın bir hükü- met kurulmasını beklemektedir.

Ulusal Meclis'in çoğunluk grubunda yoğun- laşan ulusal istek ve eğilimlerin yüce katınızca da des- tekleneceğine, bü- tün uyruklarınız gibi Kurulumuz da inanmaktadır.

Ancak, içteki ve dıştaki bin tür- lü tutkunun ka- barması üzerine dirliği ve esenliği bozulma korkusu geçiren ülkemizin, ulusal vicdana gü- ven veremeyecek

bir hükümet başkanına bir da- kika bile katlanamayacağını ve Tanrı esirgesin, böyle bir durum ortaya çıkarsa bunun Osmanlı Devleti tarihinde benzeri görül-meyen acı olaylara yol açacağını, yüce Padişahlık katının bilgilerine sunmayı bir yurt görevi sayarız.

Buyruk Padişahımızdır.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsil-yesi adına Mustafa Kemal.”

Bu telgrafın birer örneğini, bil- gi için Meclis-i Mebusan Baş- kanlığı'na ve kolordu komutanlarına yollamakla birlikte, birer örneğini de İstanbul gazetelerine ve Matbuat Cemiyeti (**Basın Derneği**)'ne ver- mesi için İstanbul telgrafhanesine talimat verdik.

Ayrıca, komutanlara, valilere, mutasarrıflara ve Müdafaa-i Hukuk merkez kurullarına şu genelgeyi de yolladık:

“4 Mart 1920,

İtilâf Devletleri'nin katlanı- lamaz bir duruma gelen iç iş- lerimize karışmalarından ve baskılarından ötürü hükümet, 3 Mart 1920 günü çekilmiştir. Aldı-ğımız sağlam haberlere göre hü- kümet, Damat Ferit Paşa'nın ya da ona benzer birinin iş başına getirilmesini ve İstanbul'da ya- bancıların isteklerine hizmet ede-cek bir halifelik danışma kurulu

kurulmasını sağlamak üzere dış düşmanlarca yönetilen ve muhalif partilerin aracılığıyla kurulan bir komitenin çalışmalarının sonucu olarak düşürülmüştür. Açıkça, komitenin çalışmasına yol açmak için İtilaf Devletleri, ilkin hükümeti çekilmeye zorlayacak bas-kılar yapmışlardır. Durumun bu ağırlığı karşısında elbette Meclis-i Mebusan gereği gibi etkin girişimler yapmaktadır.

Ancak, bu girişimlerin eylemli olarak desteklenmesi için, ulusal amaçları gerçekleştiremeyecek bir hükümet başkına ulusun katlanamayacağını çok sert bir dille Padişahlık katına, Meclis-i Mebusan Başkanlığı'na ve basına bildirmek gerekir.

Bu telgraf alınca, dakika bile geçirilmeksizin, bu yolda telgraflar hazırlanarak, her koşula karşın bu gece çekilmesinin sağlanmasını, buraya da yarın sabaha dek bilgi verilmesini önemle rica ederiz.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi adına Mustafa Kemal.”

Verdiğimiz bu talimat gereğince, ülkenin her yanından, ulusun her yönetim katından 4-5 Mart 1920

gecesi başlayan telgraf fırtınası, ayın beşinci ve altıncı günleri, Padişah ve Meclis-i Mebusan nezdinde istenilen etkiyi yaptı.

Salih Paşa Sadrazam Oluyor!

Sonunda, 6 Mart 1920 günü, kim ve ne olduğunu anlayamadığımız bir kişiden şu haberi aldık:

“İstanbul, 6 Mart 1920,

Heyet-i Temsiliye’ye,

Sadrazamlık görevinin Bahriye Nazırı Salih Paşa’ya verildiği

bilgilerine sunulur.

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Genel Yazman Vekili Halit.”

Bu telgrafın ardından şu telgraf geldi:

“Meclis-i Mebusan, 6 Mart 1920,

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri’ne,

Kutlu Halife Hazretleri, şimdi Meclis-i Mebusan

Başkanını yüksek makamlarına buyur ederek sadrazamlık görevini, Ayan üyelerinden eski Bahriye Nazırı Salih Paşa’ya verdiklerini bildirmişlerdir.

Salih Paşa da hükümeti kurma işiyle uğraşmakta olduğundan bunalımın yarın akşama kadar büsbütün ortadan kalkacağı bildirilir.

Salih Hulusi Paşa

Meclis-i Mebusan Başkanı Celâlettin Arif.”

Rauf Bey'in de o gün, fakat daha hükümet başkanı belli olmadan verdiği bilgiler vardır.

Dikkate değer olduğu için bu bilgileri veren telgrafı olduğu gibi sunuyorum:

“Kişiye özel, çok ivedidir. Dakika geciktirilemez.

Harbiye, 6 Mart 1920,

Ankara'da Yirminci Kolordu Komutanlığı'na,

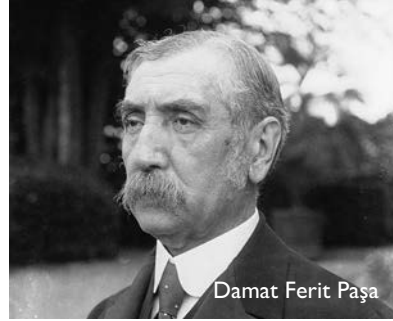
Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne,

1) Dün gece İzzet ve Salih Paşalar'la görüşüm. Her ikisine de sadrazamlık önerilmemiştir. Vekillik eden hükümet de kimin olacağını bilmiyor. Eski Dâhiliye Nazırı Reşit Bey'in Saray ile Fransa ve İngiltere elçilikleri arasında gidip gelmekte olduğu sağlam yerden öğreniliyor. Bir söylentiye göre, kendisinin sadrazamlığa getirileceği sanılıyor.

Önceki gece Padişah Hazretleri, Tevfik Paşa'yı kabul etti. Daha sonra Damat Ferit Paşa'yı kabul ederek, kısa bir süre görüştü. Dün yani Cuma günü Balta Limanı'nda Ali Kemal ve eski Dâhiliye Nazırı Mehmet Ali'nin de bulunduğu bir toplantıda uzun görüşmeler oldu. Daha sonra Rahip Freuw da katılarak Ali Kemal'in evinde görüşmeler sürdürüldü.

Celâlettin Arif Bey, dün akşam üzeri Padişah katına kabul olundu. Durumun şimdiki bunalımın

sürüp gitmesini kaldıramayacağından yurdun ve Millet Meclisi'nin güveneceği bir hükümetin bir an önce işbaşına getirilmesi için Celâlettin Arif Bey'in birkaç kez ileri sürdüğü dileğe karşı Padişah Hazretleri, durumun inceliğini onun gibi anladığını ve Kuvay-ı Milliye'nin gerekliliğine inandığını bildirdikten sonra, içeride ve dışarıda güven sağlayabilecek bir kişinin çabuk atanamayacağı ve pazara dek düşünmek gerektiği yolunda karşılık vermişler.

Damat Ferit Paşa

“Herhalde durum pek bunalımlıdır. İngilizlerden umutlu olurlarsa, Damat Ferit Paşa'nın Sadrazamlığa getirilmesi bile uzak görülemez.”

Daha önce bilginize sunduğum olaylardan sezinlediğime göre Padişah İngilizlerle konuşup haberleşmektedir ve Londra'dan

gelecek yanıtı beklemektedir.

Herhalde durum pek bunahlımlıdır.

İngilizlerden umutlu olurlarsa, Damat Ferit Paşa'nın Sadrazamlığa getirilmesi bile uzak görülemez.

Kısacası, şimdیه değin Padişah doğrudan doğruya Tevfik ve Damat Ferit Paşalar'dan başka kimseyi kabul etmemiş ve Damat Ferit Paşa ile görüşmesi de gizli olmuştur.

Saray adamlarından güvenini kazanmış olduğunu bildiğim bir kişi, Perşembe günü, Padişahın pek yakınları adına beni özel olarak gördü ve düşüncemi sordu.

Sorusuna yanıt olarak, Padişahlık ve devlet-ulus yararına işleri yoluna koyacak kişinin Siz olabileceğinizi, fakat şu sırada işgalde bulunan İstanbul'a gelemeyeceğinize göre, İzzet Paşa'nın sadrazam olması gerektiğini açık bir dille söyledim.

Salih Paşa Meclis'in kapatılabileceğini de sezdiriyor.

Birinci Başkan

Vekail Hüseyin Kâzım Bey'in de, Sarayla ve İngilizlerle Meclis adına dolaplar çevirdiği anlaşılıyor.

Bilgilerinize sunulur.

Celâlettin Arif Bey bugün saraya gidecek. Durumu çok açık

olarak Padişaha anlatacak. Padişah Muhalifleri iş başına getirirse, Anadolu'daki örgütlerin sarsılacağı, böylece, Doğu'daki kendileri için sakıncalı olan ilkelerin ülkemize gireceğini ve Halifeliğin Müslümanlar gözünde ne duruma düşeceğini açıklayacak ve Anadolu'dan, ulusal örgüt merkezlerinden bu konuda gelen bütün telgrafları gösterecek ve bununla ilgili olarak ayrıca yazılı bir rapor sunacaktır.

Rapor birlikte yazılmıştır. Örneğini sonra sunarız(Rauf).

2) Bu tel, 6 Mart 1920 günü saat 17.15 sonrada Harbiye Telgrafhanesine verilmiştir.

**Harbiye Nazırlığı
Başyaveri Salih.”**

Ahmet İzzet Paşa

Rauf Bey'in, sadrazam bulmak söz konusu olurken benden söz etmesi elbette gereksizdi. Aramızda hiç böyle bir husus söz konusu olmamıştı. Ben aslında İstanbul Hükümeti'nin yaşayacağından umutlu değildim. Osmanlı Devleti'nin yaşamını bitirdiğine ise çoktan inanmıştım.

Osmanlı Devleti'nin sadrazamlığını üzerime almak gibi cılız ve anlamsız bir düşüncenin Benim kafamda yeri olamayacağı kuşkusuzdu.

Ben, doğal bir biçimde geçmekte olan devrim aşamalarını

soğukkanlılıkla izlerken, yarının önlemlerinden başka bir şey düşünmüyordum.

Rauf Bey, söz konusu ettiği Celâlettin Bey'in raporu örneğini de gönderdi ve Hükümet kurulduktan sonra da şu bilgiyi verdi:

“Harbiye, 8 Mart 1920,

Yirminci Kolordu Komutan Vekilliğine,

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne,

1) Hükümet şöyle kurulmuştur: Sadrazam Salih Paşa, Şeyhülislam yerinde, Dâhiliye yerinde, Hariciye Safa Bey yerinde, Harbiye yerinde, Bahriye Salih Paşa vekil olarak, Nafta Tevfik Bey asil olarak, Maliye Tevfik Bey vekil olarak, Devlet Şûrası Abdurrahman Şeref Bey vekil olarak, Maarif Abdurrahman Şeref Bey asil olarak, Evkaf eski Şeyhülislam Ömer Hulûsi Efendi asil olarak, Adliye Celâl Bey, Ticaret Defterhane Emîni Ziya Bey.

2) Celâl Bey'in tutumunu bilmiyoruz.

Bu kuruluş, Damat Ferit

Paşa'ya zaman kazandırmak için Sarayın bir düzenidir.

Salih Paşa, bir bunalımı önleyerek bu yolda yurda yararlı bir hizmet gördüğü inancındadır.

Bizim düşüncemiz bu hükümete güvenoyu vermemektir ve bunu, Grupta sağlamaya çalışıyoruz.

Damat Ferit Paşa tehlikesi şimdi de vardır. Buna göre durumun güven altına alınması buyruklarınıza sunulur.

3) Dikkate değer olarak şunu da bilgilerinize sunalım ki, Salih Paşa, Meclis-i Mebusan'dan nazır alamayacağı anlaşıldıktan sonra, dışarıdan alacağı kişileri seçerken Grubun görüşünü soracaktı.

Oysa şimdi bundan da vazgeçerek adları bildirilen kişilerle hükümeti kendiliğinden kurmuştur efendim (Rauf).

Harbiye Nazırlığı Başyaveri Salih” •

cengizonal@butundunya.com.tr

Gelecek Ay: Trakya'da Cafer Tayyar Bey'in İzlediği Yanlış Yol ve Yöntem!

“Yabancı bir devletin himaye ve desteğini kabul etmek, insanlık özelliklerinden mahrumiyeti, beceriksizlik ve miskinliği itraftan başka bir şey değildir. Gerçekten bu aşığı dereceye düşmemiş olanların isteyerek başlarına bir yabancı efendi getirmelerine asla ihtimal verilemez.”

“Ne kadar zengin ve müreffeh olursa olsun, bağımsızlıktan mahrum bir millet, medenî insanlık karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye liyakat kazanamaz.” **Mustafa Kemal Atatürk**

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Düzenzedeler adlı kitabından)

Köpeksiz Köyler

“Bir köpek bir insanı ısırursa, bu bir haber değildir, fakat bir insan bir köpeği ısırursa, bu bir haberdir.” Mesleğin ilk basamağındaki hemen her gazetecinin kulağına, birkaç basamak yukardan üflenmiş bu “meslek sırrı”nı bir yana bırakıp, merdivenin peşindeki ustalara bir soru soralım:

“Peki... Beş köpek bir insanı ısırursa ne olur?”

Trabzon'un bir köyünde, köyün

delikanlıları koşarak yardımına yetişmeselerdi, ellerimdeki iki fotoğraf makinesini var gücümle sallayarak, saldırılarından korunmaya çalıştığım beş köpek, ne olacağını göstereceklerdi bana. Sütten ağzım yandığı için yoğurdu artık üfleyerek yemeye karar verdim ve gezilerimde arabamdan eksik etmediğim, biraz uzunca ve kalınca bir sopa yaptır-dım.

“Köpekler saldırdığında, onları kovalamak için yaptır-dın bu sopayı demek ki?”

“Evet... Köpeklere laf anlatmasını bilemediğim için, zorunlu olarak bu sopayı kullanmayı düşündüm, gerektiğinde kendimi savunmak amacıyla.”

Horasan'ın Altınbudak adlı dağ köyünde konuştuğum Tefik Timur, başladı gülmeye.

“Buralarda böyle bir tehlike yoktur,” dedi “hiç tasan olmasın.” »

Konuşmasına devam etmek için soru sormamı beklediği belliydi.

“Neden yoktur buralarda böyle bir tehlike?” dedim. Tevfik Timur, acısını içine gömdüğü bir duyguyu, tebessümle örtmeye çalıştı:

“Doğu bölgesindeki köylerde, bilhassa dağ köylerinde, köpek saldırır diye bir tehlike kalınmıştır artık.” dedi “Nedeni de şu: Çünkü bu havalinin köylerinde köpek diye bir mahluk kalınmıştır da, ondan.”

Yine durdu. Devam etmesi için, belli oluyordu, yine soru sormamı bekliyordu.

“Ne oldu peki köpeklere?”

“Bizim bölge köylerinde köpekler artık yavaştan yavaştan yok olmaya yüz tutmuşlardır. Ölüyorlar hepsi. Nedeni de şu: Açlar da, ondan. Çünkü köylerde ağızlarına alacakları bir parça kemik, bir lokma başka birşey bulamaz oldular. İnsandan bir farkı da, işte bu köpeklerin. Köpekler, açlığa fazla dayanıklı olmuyorlar.”

Tevfik Timur yine durdu. Konuşmasına devam etmesi için, yine bir soru sormamı bekliyordu. Ben sorumu sordum, o anlatmaya devam etti:

“Buralarda bizim durumumuz çok kötüleşmiştir. Bir bizim köyde değil, çevremizde onsekiz pare komşu köyümüz vardır. Bu köylerin tümünde, iki yıldan beri ağzına tek lokma et değmemiş insanlar doludur. Neden? Nedeni de şu hayvanı satmak varken, burada hiç kimse yemek için hayvan kesmez. Ancak bir

hastalığa tutulacak hayvan da, para etmez duruma düşecek ki, işte köyde o zaman kesilebilir hayvan.

Gelelim köpeklere. Kesilmiş hayvan olmayınca, yiyecek et de olmaz. Yiyecek et olmayınca da, etin artık kemiği de olmaz. Ne yiyecek köpekler ki, yaşasınlar?”

“Kemikten başka bir şey yemiyor mu peki, köpekler?”

“Yemesine yerler amma, olunca yerler tabii... Köpeğin yediği şey başta, insanın yediğinden arta kalanıdır. Yani, insanın yediğinin çöpüdür. Yenilecek şeyi önce insan bulacak, kendi yiyecek. Sonra da o yediğinden artık kalırsa, onu da köpekler yiyecek.”

Tevfik Timur bir süre durdu ve soru sormamı beklemeden önce bir iç çekti, sonra da konuşmasına devam etti: “Biz burada yiyecek bir şey bulacağız da, ondan da artık çıkarıp, köpeğe atacağız ha? Biz burada, köpeğin hakkını da yiyoruz. Köpeklere yemek için değil ya, koklamak için bile bir şey bırakmıyoruz yediğimizden. Onlar da acıdan kırılıp, yok oluyorlar. Onun için diyorum ki, buralarda köpek saldıracak diye bir korku olmaz. Çünkü köylerde artık, saldıracak köpek kalmadı. Gerçi benim elimde de bir sopa var. Fakat benimkine sopa denmez. Çalı parçasıdır bu, koyunları sıraya sokmak için lazım olur bu bana.”

Tevfik Timur belki de devam edecekti konuşmasına. Durdu, bir soru sormamı bekledi. Ben soru sormadım, o da devam etmedi. •

Kardelen

Soğuk kış aylarının sonunda üzerini örten karların altından başkaldıran, kültürel ve tarihsel öneme sahip bir çiçeğin adı kardelen. Kültürel ve tarihsel önemi, Antik Yunan'dan bu yana birçok kültürde yeniden doğuşun, umudun, yenilenmenin, cesaret ve sabrın sembolü olarak tanımlanmış olması.

Prof. Dr. Türkan Saylan, maddi-manevi olarak desteklediği "kardelenleri" ile

Ülkemiz için farklı bir kültürel değeri de var: 1989 yılında, Prof. Dr. Türkan Saylan'ın öncülüğünde kurulan Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği tarafından maddi ve manevi olarak desteklenerek okuyup yetişen kız çocuklarının kardelen olarak adlandırılmış ve adlandırılıyor olması.

Atatürk ilke ve devrimlerini korumak, geliştirmek, çağdaş eğitim yoluyla çağdaş insan ve çağdaş topluma ulaşmak amacıyla ve kazanılmış hakların korunup geliştirilmesi ilkesi ile kurulan Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin kurulmasının öncüsüydü aramızdan 15 yıl önce ayrılan, yaşamı boyunca bir hekim olarak hastalarına, bir akademisyen olarak öğrencilerine ve Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı bir

aydın olan Prof. Dr. Türkan Saylan.

Tarikatlar üniversite sınavını kazanmış öğrencilerimizi İstanbul, Ankara ve İzmir başta olmak üzere otobüs terminallerinde, istasyonlarda tezgâh açıp burs, yurt vaatleriyle kandırırken, gençlerimizin bu tuzâğa düşmeden eğitimlerine destek olmak için Ankara'da bu çabamıza gönül veren aydın dostlarla bir araya gelip yola çıktığımızda; 1990'lı yılların başında tanıdım kendisini. Bu birlikteliğin sonucunda da bu amaçla kurulduyu Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nden sonra, 1994 yılında, İstanbul'da Çağdaş Eğitim Vakfı ile Ankara'da Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfı...

Bugün ülkemizde çağdaş eğitimden yana birçok dernek ve vakıf var. Neden?

1924 yılında yürürlüğe giren,

medrese eğitimine son veren ve halen yürürlükte olan Tevhid-i Tedrisat / Öğretim Birliği Kanununa ve 1925 yılında tekke ve zaviyelerin kapatılmasına rağmen tarikat ve cemaatlerin giderek çoğalıp Cumhuriyet ve laiklik karştı kuşaklar yetiştirme istek ve çabaları...

Atatürk, *“Efendiler ve ey millet! İyi biliniz ki Türkiye Cumhuriyeti; şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar memleketi olamaz. En doğru ve en hakiki tarikat, tarikat-ı medeniyedir. Medeniyetin emrettiğini ve talep ettiğini yapmak, insan olmak için kâfidir.”* demiş olsa da giderek artıp iç içe giren siyaset, tarikat ve cemaat ilişkileri...

Bu nedenle kuruldu çağdaş eğitimden yana birer sivil / gönüllü toplum kurum ve kuruluşları olan vakıf ve dernekler. Bu gidişe dur diyebilmek, önünü alabilmek için. Tevhid-i Tedrisat / Öğretim Birliği Kanunu, tekke ve zaviyelerin kapatılmasının gereği kavranıp içselleştirmiş olsa idi kurulum muymdu laik eğitimi koruyup kollamak, bir kareden olan laik Cumhuriyetimizin ilke ve devrimlerine sahip çıkabilmek için bunca dernek ve vakıf?

Kurulmazdı...

Eğitim, özellikle örgün eğitim bir ülkenin ve ulusun toplumsal, kültürel, sanatsal, bilimsel ve ekonomik gelişimini sağlayan vazgeçilmez bir gereklilik. Verimli olması çağın gereksinimlerini içermesi ve öğretmenlerin yetkinliği ile mümkün. Ülkemizde ilk, orta ve lise

“...Medeniyetin emrettiğini ve talep ettiğini yapmak, insan olmak için kâfidir.”

eğitiminin çağın gereksinimlerine uygunluğunu gözetmek ve bunun için gerekli müfredatı belirlemek 1926 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuş Talim Terbiye Dairesinin - günümüzdeki adı ile Talim Terbiye Dairesi Başkanlığı'nın görevi. İlk kez 1939 yılında efsane Milli Eğitim Bakanımız Hasan Ali Yücel'in döneminde toplanmış olan Milli Eğitim Şuraları da eğitime ilişkin görüş, öneri ve eleştiriler konusunda Milli Eğitim Bakanlığı'nın danışma kurulu olarak görev yapmakta.

Ülkemizde kesintisiz zorunlu eğitim, 1973'te sekiz yıllık zorunlu temel eğitime geçme kararı

alınmış olsa da beş yıllık ilkökul eğitiminin kapsamaktaydı 1991 yılına kadar. Zorunlu eğitim uygulamasının amacı, çocuklarımızı çağdaş toplum yapısına adapte olmaları için gerekli bilgi ve becerilerle donatmak, uyulması gereken davranış kuralları ile toplum içindeki yerlerini, hak, ödev ve sorumluluklarını öğretmek. Bu amacın daha da pekiştirilmesi için zorunlu kesintisiz eğitimin sekiz yıla çıkarılması ancak 1997 yılında gerçekleştirilebildi. Bu uygulamanın önemli bir getirisi de kız çocuklarının ilkökuldan sonra okutulmak istenmemesinin önünün alınmış olmasıydı.

Ülkemiz ne yazık ki bir çelişkiler ülkesi. Bunun önemli bir kanıtı da eğitim sistemimizin ve müfredatın değiştirilerek yazboz tahtasına dönüşmüş olması. 2012-2013 eğitim öğretim döneminde eğitimin, 4+4+4 olarak kesintili zorunlu eğitim haline getirilerek 1997 yılında zorunlu sekiz yıllık eğitim nedeniyle kapanmış olan imam hatip liselerinin ortaokul bölümleri yeniden açıldı. 1979 yılında da daha önce sadece erkek öğrencilerin öğrenim gördükleri bu okullara kız öğrenciler de alınmaya başlandı. İmam hatip liselerinden mezun olanlar yüksek öğrenimlerine sadece ilahiyat fakültelerinde devam edebilirlerken 12 Eylül yönetimi tarafından

Temel Eğitim Kanunu'nda yapılan değişiklikle imam hatip lisesi mezunlarının üniversitelerin tüm bölümlerine gidebilmesine olanak tanıdı.

Eğitim-Öğretimin Birleştirilmesi Yasası ile medreseler kapatılınca toplumda din eğitiminin gerekliliğine inanan Mustafa Kemal Atatürk tarafından açıldı imam hatip okulları. İlk ilâhiyat fakültesi de yine aynı amaçla Ankara Üniversitesi'nde 1949 yılında açıldı. Amaç cumhuriyetin temel ilkelerini içselleştirmiş aydın din adamları yetiştirmekti... Zamanla şirazededen çıkıldığı için geldik eğitimin dinselleştirilmesinin, kız çocuklarının okumalarının gereksiz olduğunun savunulabildiği bu günlere...

Neden?.. Dini siyasete alet eden çıkarıcı dinbaz siyasetçiler yüzünden.

Yapılması gereken de çağdaş, özgürlükçü eğitimi savunmak / savunabilmek için daha çok bir araya gelerek güçlenmek. Yanımızdaki yöremizdeki insanları bilinçlendirip aydınlatmak. Çocuk ve gençlerimizi hurafelerden koruyup esirgeyerek yetiştirmek. Özellikle de kız çocuklarının okuyabilmelerine destek olmak. Onların birer kardelen olarak yetişmelerine katkıda bulunmak. Kadınlarını okutmayan milletler yıkılmaya mahkûmdur diyen Atatürk'ün bu sözünü kulaklarımıza küpe etmek... •

tekinozertem@butundunya.com.tr

“Eğitimidir ki, bir milleti hür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum halinde yaşattır, veya bir milleti kölelik ve yoksulluğa terkeder.” (1925)

Atatürk

Arayış
Vahap Candan

“Bizim Gençlerimiz de Bankacılığı Öğrensin”

*Fındık toplayan gelin / Fındık dalda kalmasın
Gel biraz konuşalım / Aklım sende kalmasın...*

Giresun türküsü fındıksız olmaz. Tabii yukarıdaki dörtlükte asıl mesele fındık değil, beğendiği kadına ya da yavuklusuna tutkunluğunu eğip bükmeden, doğrudan söylüyor şair. Fakat ikinci dizeyi de yabana atmamak lazım. “Fındık

dalda kalmasın” diyor. Bir tanesi bile değerli fındığın. Esasında tarımla uğraşan için, üretilen her ürün değerlidir. Çok emek verdiği için midir yoksa bir şeyler üretmekten zevk almasından mıdır; boş kaldığı zaman, buğday ya da pancar tarlasına »

veya meyve bahçesine gider ve satatlerce seyrederek. Onun için eğlencedir, hele bir de verim beklediği gibi olacak görünüyorsa bayram havası eser. Tarımla uğraşan bir ailenin ferdi olarak çok tanıklığım olmuştur. Zaman zaman ekili tarlalara geziye gidilir. Çiftçi, eğilmiş buğday başaklarının dalgalanışını seyrederken hesap yapmaya başlar çünkü borçludur. Yakıt borcu, gübre borcu, tarımsal mücedeleme yapılan harcamalar en önemli kalemi oluşturur. Ama hep iyimserdir. Üründen beklediği verimi alamayacağını anlayınca “*Seneye Allah kerim*” der. Merhum babam ve komşu çiftçilerden duyduğum bu söz yıllar sonra esin kaynağı olmuş ve aşağıdaki satırları not almıştım.

*Tarlayı sürdüm harman veresiye;
Toprak gönenmişti, mazot tükendi
Kırk yıl, “gelecek yıl” diye diye
Ne umut tükendi ne borç tükendi!*

*Bizim parti, emanet oy istedi;
Dediler ki “gayrı sabır tükendi”
Her geçen yıl öncekinden beterdi,
Değişmedi bir şey ömür tükendi.*

TV’lerdeki tartışma programlarında şeker fabrikalarının özelleştirilmesi meselesi tartışılırken defalarca duyduk. Her şeyin uzmanı olan bilirkişiler “*Aman canım şeker değil mi verir parasını ithal ederiz*” benzeri ifadeler kullanabilirler. Oysa her şeyi bilen uzmanların, pancar tarımının sağladığı katma değerle ülkeye ne kazandırdığını, milli hasılaya olan katkısını biliyor olması lazım. Pancardan

sadece şeker üretilmediğini de biliyor olması gerekir. Söz meclisten dışarı, eğer rakip olarak gördüğü kişinin konuşma performansını düşürmek ya da kendi ikbaline yatırım yapmak için söylemişse bile düşünce özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Elbette tartışılmalı, söz gelimi şahsım olarak 15-16 yaşlarımda, zaten kontrollü ve münavebeli olarak sürdürülen pancar ekiminin biraz daha kısıtlanması gerektiğini düşünürdüm. Çünkü pancar çok su isteyen bir bitki. Ama o zaman kimya ve sağlık endüstrisinde kullanılan çok sayıda yan ürün elde edildiğinden haberim yoktu.

15-16 yaşlarımda, zaten kontrollü ve münavebeli olarak sürdürülen pancar ekiminin biraz daha kısıtlanması gerektiğini düşünürdüm. Çünkü pancar çok su isteyen bir bitki.

Hayvancılık ve süt üretimine yaptığı muazzam katkıyı anlayabilecek donanımım da yoktu herhalde. Şu günlerde ise hayvan yemi olarak tüketilen ve son 30 yıldır her geçen gün artan silajlık mısır üretiminden

Büyük ve küçükbaş hayvanlara yem olarak verilen mısır silajı, et ve süt üretimine büyük katkıda bulunuyor.

Ancak mısır, pancardan da çok su tüketen bir bitki.

vazgeçilip, mümkünse ithalatının yapılması gerektiğini düşünmekteyim. Büyük ve küçükbaş hayvanlara yem olarak verilen mısır silajı, et ve süt üretimine büyük katkıda bulunuyor. Ancak mısır, pancardan da çok su tüketen bir bitki. Çoğunlukla da akıtma sulama denilen yöntemle sulanınca çok daha fazla su kullanılıyor. Su zengini bir ülke değiliz. En azından sulama suyunun kıt olduğu bölgelerde vazgeçilebilir. Öte yandan söz konusu sulama şekli topraklarımızın verimini hızla düşürüyor. Fakat et ve süt üretim maliyetlerimiz, Avrupa ortalamasının üzerinde. Silajlık ekime verilen destek

bu nedenle yapılıyor zaten. Çok önemli bir protein kaynağı olan et ve süt açığımızı ithalatla karşılıyoruz zaman zaman. Et yerine mısır silajı ithal edilemez mi? Serbest

piyasa ekonomisine aklım ermiyor. Yonca ihraç ediyorsak, pekala mısır silajı ithal edebiliriz. 2019 yılında yerel bir gazetede rastlamıştım. Suyun en kıt olduğu Konya kapalı havzasındaki bazı il ve ilçelerde üretilen on binlerce ton yoncanın, Arap ülkelerine ihraç edildiğine dair şaşaalı bir haberdirdi! Söz konusu yonca tarlaları yer altı sularıyla sulanıyor ve sık sık yeni obruklar oluştuğuna dair haberler gelmeye devam ediyor!

Diğer taraftan, etlik hayvan ve süt üreticilerinin söyledikleri husus da çok önemli: “Küçükbaş hayvan sayısının ya da meraya çıkışın azalmasıyla birlikte, meraların yavaş yavaş kendini toparlamaya başladığı, hatta bazı alanlarda kendiliğinden ağaçlar meydana geldiği, böyle devam edilirse orman varlığımızın artacağı”nı öngörüyor konuştuğum bilinçli üreticiler. Bu durumun mısır vb. yem bitkileri kullanımının artmasıyla birlikte, meralara olan baskının azalması sayesinde oluştuğunu ifade ediyorlar.

Türkiye’de 18’i özel 15’i kamu

Nuri Şeker

olmak üzere pancardan şeker üreten 33 fabrikaya var. Pancardan şeker üreten ilk fabrika bilindiği gibi 1926 yılının 26 Aralık'ta hizmete açılır. Adı Nuri Şeker-Şeker Fabrikası.

Yani Türkiye'nin ilk şeker fabrikasını özel sektör kurmuş ve işletmiştir. Uşaklı Nuri Bey, kendi öncülüğünde kurulan Uşak Terakki Ziraat T.A.Ş. adına dönemin Başbakanı Rauf Orbay ve ilgili bakanlarla görüşerek şeker fabrikası kurmak istediklerini bildirir.

Cumhuriyeti kuran kadro zaten milli sanayinin gelişmesi için yapacakları İzmir İktisat Kongresi'nde açıklamıştır. Milli girişimciliğin ve özellikle kırsal alanda kooperatifleşme yoluyla tarımın modernleştirilmesi ve verimin artırılması hususu, Kurucu Önder Mustafa Kemal Atatürk tarafından her

yerde dile getirilmektedir. Cumhuriyeti kuran kadro Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında verilen Kurtuluş Savaşları sırasında yaşanan şeker sıkıntısını çok iyi bilmektedir. Devlet, şeker pancarı üretimini özendirme için çiftçiye destek verir. Sanayi ve Maadin Bankası da fabrikaya destek sağlar. Uşak Şeker Fabrikası 1926 yılında açılır ama ikinci yıl sıkıntı başlar. Çünkü Lozan'da

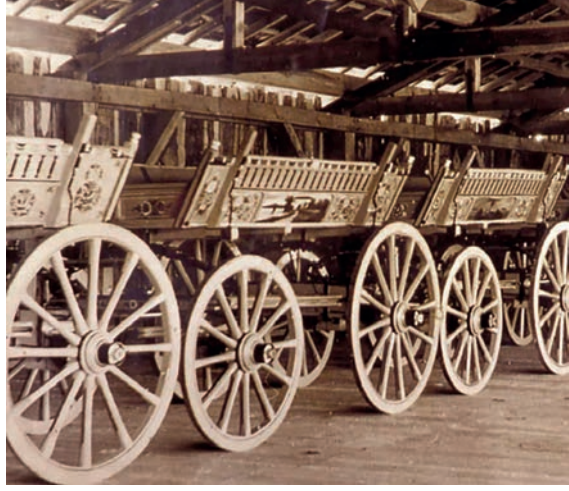
Nuri Şeker - Şeker Fabrikası

uzun ve çetin mücadeleler sonunda kaldırılan kapitülasyonların ticarete ilişkin maddeleri, antlaşmadan beş yıl sonra yürürlüğe girecektir. Yani Avrupalı tüccarlar hâlâ ayrıcalıklı / gümrüksüz şeker sokabilmektedir Türkiye'ye. Ve hükümet, Uşak tesislerini, Alpullu, Eskişehir ve Turhal şeker fabrikaları ile birlikte kamulaştırarak, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'ye devreder.

Bununla beraber, şeker ithalat vergisi artırılır. Böylelikle ihracatçıya getiremediği kısıtlamayı ithalatçıya getirerek, dışarıdan şeker alımı azaltılmış olur. Tek amaç milli girişimciliğin ve milli tarımın desteklenmesidir.

“Mühendis-hâne-i Berrî-i Hümâyûn’da ders verecek bir tek Müslüman mühendis yok mu?” Sultan 2. Mahmut Han

Mühendis-hâne-i Berrî-i Hümâyûn, Padişah 3. Selim tarafından, 1795 yılında topçu ve istihkam subayı yetiştirmek üzere İstanbul Hasköy’de kuruldu. 12 yıl sonra Mühendishane’yi ziyarete giden Sultan 2. Mahmut Han, amcasının yaptırdığı okulda ders veren tüm öğretmenlerin gayrimüslim olduğunu görünce yukarıda ara başlık olarak kalın harflerle yazdığımız hayret ve serzenişini dile getirdi. 1808’de tahta çıkan 2. Mahmut devlet bürokrasisi ve yönetiminde önemli yeniliklere öncülük etti. Belki de en önemlisi bürokrasiye, özellikle de Dışişleri Bakanlığına yabancı dil bilen Müslüman personel yetiştirilmesini teşvik etmesiydi. Yurt dışına dil öğrenmek için (ilk kez) gönderdiği Müslüman öğrencilerden başarılı olanları taltif etti. Onlarla bizzat ilgilendi. Acaba dönemin muhalifleri 2. Mahmut Han’a, Müslüman / Türk Osmanlı vatandaşlarının da modern eğitim görmelerine, yabancı dil öğrenmelerine, dışişleri bakanlığı ve diğer devlet bürokrasisinde yer almalarına yönelik çabaları nedeniyle mi “gâvur padişah” demişlerdi? Yoksa, hep anlatıldığı gibi, devlet memurları ve askerlerin fes kullanmalarını zorunlu hale getirdiği için mi? Neredeyse bir buçuk asırdır tartışılan bu konuya girmeyelim.

1914 yılında Sakarya’da kurulan (Demir Araba-Tahta Araba) fabrikası. Fabrika, 1944 yılında kurulan Türkiye Zirai Donatım Kurumuna bağlanarak, özelleştirilinceye kadar tarım alet ve makineleri üretmeye devam etti. (fotoğraf 1917 yılına ait)

Gayrimüslim olmayanlardan da girişimci ve tacir yetiştirilmesi düşüncesi Tanzimat Dönemi’nde başladı. Özellikle 1908’de 2. Meşrutiyetin ilanından sonra iktidara gelen İttihat ve Terakki Cemiyeti Hükûmeti yerli sanayici, girişimci ve ticaret erbabı yetişmesi için eğitimden bankacılığa pek çok alanda önemli girişimlerde bulundu ve başarılı oldu.

Ünlü tarihçi rahmetli Zafer Toprak, söz konusu dönemde gelişen milli sermayedarların İstiklal Savaşı’nın mali ihtiyacını hatırı sayılır bir bölümünü karşıladığını belgeleriyle anlatır kitaplarında. Cumhuriyeti kuran kadro da aynı düşüncedydi, Uşak’ta kurulan

Türkiye'nin ilk şeker fabrikası, özel bir girişimdi. Fabrika kurmak isteyen girişimciler, İzmir İktisat Kongresinde belirtildiği gibi imkanlar ölçüsünde desteklenmiştir.

Bir fıncığın içini / Yar senden ayrı yemem.

Fındık diye başladık ama kalem bizi şeker pancarı, yem bitkileri, kooperatifleşme gibi alanlara götürdü. Şimdi fıncığa dönelim:

Dünyada tüketilen fıncığın önemli bir bölümünün (yaklaşık % 60) ülkemizde üretildiğini sık sık duyduğumuz fıncığa. Fındık için önemli bir bölümünün çikolata yapımında kullanıldığını biliyoruz. Kabuklarından endüstriyel kömür

üretildiğini ve ayrıca boya sanayisinde kullanıldığını Fiskobirlik'in resmi web sitesine göz gezdirince öğrendim. Fıncığın içinden neler üretildiğini ve nerelerde yararlanıldığını okuyunca ise ağızım açık kaldı. Daha doğrusu yemeklerde kullandığımız rafine edilmiş fıncık yağının ham halinin yararlanıldığı alanlar hayret verici.

“Fiskobirlik”in resmi internet sitesinden aynen buraya aldım. “Rafine edilmeyen fıncık yağı: Temizleyici-nemlendirici ve dağıtıcı olarak, gres yağı üretiminde... Koruyucu boya endüstrisinde kurutucu olarak... Kimyasal tepkimelerde katalizör olarak... İlaç ve kozmetik endüstrisinde yardımcı

hammadde olarak... El ve lastik eldivenlerin dezenfeksiyonunda... Tıbbi aparatların sterilizasyonunda, yaraların pansumanında. Kadın-doğum hastalıklarında, deri-ağız hastalıklarında yine antiseptik olarak. Sanayide yüzey aktif maddesi, korozyon inhibitörü, yağlama, metal kesme yağları, metal temizleme ve asfalt plaka üretiminde” doğrudan kullanılıyor ya da işlenerek yan ürünler elde ediliyor. Ayrıca, yağ çıkarılması ile arta kalan küspe, yüksek oranda protein içeriyor (%38-45) ve hayvan yemi olarak yem sanayisinde kullanılıyor.

Yemeklerde kullandığımız rafine edilmiş fıncık yağının ham halinin yararlanıldığı alanlar hayret verici.

İzmir İktisat Kongresi'nde belirtildiği gibi yeni Türkiye'nin, özel sektörü dışlamayan ve halk girişimlerini de destekleyen kalkınma planı ve elde edilen başarı 1930'larda tüm dünyaya örnek gösterilmiş, yabancı gazetelerde "Türk Mucizesi" vb haberler yayımlanmıştır. Söz konusu mucize-de, en başta kapitülasyonların kaldırılmasının payı büyük. İkinci sırayı ise yapılan yatırımlar alır. Yatırım denince sadece fabrikalar ve demiryolu, karayolu, liman gibi bayındırlık yatırımları akla gelir. Tabii, bayındırlık yatırımları insana, eğitime yapılan yatırımlarla birlikte gerçekleştirildi. Ve bankacılık, sigortacılık ve kooperatifleşmeyi teşviğın de payı var. TZ-DK, Fiskobirlik, Çukobirlik, Tarış gibi kooperatifler en çok bilinenler.

5 Haziran 1929'da 1470 sayılı "Zirai Kredi Kooperatifleri Kanunu" çıkarıldı. Bu yasa, çiftçilerin kısa dönemli kredi ihtiyaçlarını karşılıyordu. Zirai kooperatiflerin çalışmalarını Ziraat Bankası denetliyordu. Bugün, marketlerinden güvenle alışveriş yaptığımız Tarım Kredi Kooperatifleri de Cumhuriyetimizin erken döneminde 1935'te kuruldu. Mustafa Kemal Atatürk, 1936'da Silifke'de faaliyete başlayan Tekir Çiftliği'ne gerekli ödeme-yi yaparak 1 numaralı üyesi oldu.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e göre kooperatifleşmek sadece sermayeyi birleştirmek demek değildi.

Atatürk: "...Kooperatif yapmak, maddi ve manevi kuvvetleri, zekâ ve maharetleri birleştirmektir. Yoksa bir zayıf ile bir kuvvetlinin birleşmesinden bahsetmiyorum."

Aşağıda alıntıladığım sözü, kooperatifçiliğın nasıl olması ya da olması gerektiğini tanımlamakta:

"Kanaatim odur ki, muhakkak surette birleşmede kuvvet vardır. Kooperatif yapmak, maddi ve manevi kuvvetleri, zekâ ve maharetleri birleştirmektir. Yoksa bir zayıf ile bir kuvvetlinin birleşmesinden bahsetmiyorum."

Atatürk'e göre kooperatifleşmek, tarımsal eğitim vermek işine de yaramıştır. Zaten çıkartılan ilgili kanunlarda eğitim hususuna da yer verilmiştir. 1 Kasım 1936'da yaptığı TBMM açış konuşmasında da dile getirmiştir: *"Kooperatif teşkilatı her yerde sevilmiştir. Kredi ve satış için olduğu gibi istihsal (üretim) vasıtalarını öğretim kullandırmak için de kooperatiflerden istifadeyi mümkün görüyoruz."*

Büyük Önder Atatürk'ün *"Fındık başta olmak üzere, diğer belli başlı ürünlerimizi ilgilendiren birlikler kurulmalıdır."* sözüyle toplanan 1. Uluslararası Fındık Kongresi

sonrasında 28 Temmuz 1938 tarihinde Giresun, Ordu, Trabzon, Keşap ve Bulancak Fındık Tarım Satış Kooperatiflerinin birleşmesiyle “Fiskobirlik” kuruldu.

Yapılanlardan şikâyetçi olanlar yok muydu? Kurucu önder Gazi Atatürk’ün, “**Müstahsillerin (üreticilerin) birleşmesinden şahsi menfaatlerinin haleldar olacağını düşünenler tabii şikâyet edeceklerdir.**” sözü, üreticinin birleşmesi ve güçlenmesinden rahatsızlık duyanların olduğunu gösteriyor. Tekrar etmekte zarar yok. Sermayedarların, girişimcilerin yetişmesi Cumhuriyet devriminin en önemli hedeflerindendi. Millî sermayenin, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusunun, İş Bankası’nın kuruluş aşamasında Celal Bayar’a söylediği söz de bunu

gösteriyor:

“Bizim gençlerimiz de bankacılığı öğrensin!”

*Fındık attım harmana
Hep karıştı samana
Senin ile ikimiz
Kaldık ahir zamana.*

Dedik ya Giresun türküleri fındıksız olmaz. Çocukluğumda büyüklerimizin, dünyada tüketilen fındığın, çoğunluğunu üretmemize rağmen, fiyatlarını belirlemede etkili olamadığımızı ilişkin tartışmalar yaptıklarımı hatırlıyorum. Aynı tartışmalar neredeyse aynen devam ediyor. Ahir zamana dek sürüp gitmez ama en azından, bizden sonraki birkaç kuşak tartışacağı benziyor.

vahapcandan@butundunya.com.tr

BİLİYOR MUYDUNUZ?

■ Küçük köpek ırkları, büyük ırklardan daha uzun yaşar.

Daha küçük ırkların ortalama ömrü 12-14 yıldır. Daha büyük köpeklerin ise ortalama ömrü 8-10 yıldır. Dev ırklar 5 yıldan 8 yıla kadar yaşayabilirler.

■ Çin’de ağaçlara sarılmak yasak.

Yaygınlaşan toplu

ağaç sarılmasından sonra ağaçlara sarılmak yasaklandı. Çin hükümeti, ağaç kucaklayıcıların küpveli bir tarikatın parçası olduğu

tahmininde bulundu ve ülkedeki faaliyetleri yasakladı.

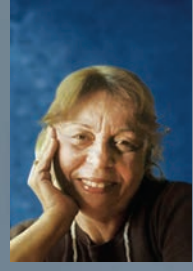
■ Bezelye bilinen en eski sebzedir.

Tarihçiler, taş devrine kadar uzanan kökenlerinin izlerini bulmuşlardır. O zamandan beri yoğun bir şekilde yetiştirilip tüketilmektedir.

■ Uyluk kemiklerimiz betondan daha sağlamdır.

İnsanların uyluk kemikleri tüm vücudun ağırlığını taşır ve betondan yaklaşık sekiz kat daha güçlüdür. Bununla birlikte, kemiğe ciddi bir şekilde zarar verildiğinde kırılmaya eğilimlidirler.

İki Şehir Hikayesi ve Yüksek Topuklar

•Lizbon (en üstte) ve Rio de Janeiro (altta) / 18. yüzyıl gravürü

•Dönemin erkek ve kadınlar tarafından yaygın olarak kullanılan yüksek topuklu ayakkabılar

Brezilya'nın sahil kenti Rio de Janeiro'nun bir zamanlar Avrupa başkenti olduğunu öğrendiğimde şaşkınlıklarına bir şaşkınlık daha eklendi. Öyle ya Güney Amerika'daki bir şehir nasıl olur da Avrupa başkenti olur? Nedir bu saçmalık?..

Lakin bu saçmalığın esaslı bir "hikayesi" var, şimdilerde hemen herkes hikaye peşinde ya, bu "bir şehrin hikayesi" karşısında solda sıfır kalır bütün hikayeler.

Buyrun bu şehrin hikayesine göz atalım, başka şehir hikayeleri, efsanelerine benzemiyor. »

Nasıl olur da güçlü bir imparatorluğun (Portekiz) başkenti kıta değiştirir, kalkıp okyanus ötesi kolonisine gider?

Avrupa kıtasının jeopolitiğinde böyleli tuhaflıklar Napoleon Bonaparte'in parmağı olmadan olmaz. Nitekim tahminimizde yanılmıyoruz; bu tuhaf şehir hikayesinde de öyle oluyor.

Napolyon 1807'de Peninsula War adı verilen yarımada savaşına girişiyor. (İspanyol Bağımsızlık Savaşı olarak da geçiyor bu savaş.)

Dom João

Mesele şu; Napolyon Savaşları'nın İber Yarımadası'nda geçen bölümündeki bu savaşın maksadı Fransa'nın İspanya ve Portekiz'i kontrol altına almaktır, savaşın ilk günlerinde 1807'de Napolyon

Portekiz'i işgal edince Portekiz Prensi Dom João pııyı pırtıyı, ailesini, güvendiği adamlarını, asilleri toplayıp Brezilya'ya yelkenleri açıyor ve başkent Lizbon'u terk ediyor.

Brezilya o sırada Portekiz'in kolonisi, Rio de Janeiro da koloni başkenti iken kolonisi olduğu Portekiz'in de başkenti oluyor!

Portekiz Prensi Dom João yeni evini politik ve idari anlamda donatıyor, hemen organize oluyor yeni başkentte para basıyor, devletin ofisleri kuruluyor. Yüksek Mahkeme, asil görevliler, konseyler idari meclisler Portekiz İmparatorluğu burada teşkilatlanıyor.

Napolyon'dan kaçıyorlar ama devletlerinden vazgeçmiyorlar. Portekiz'in Avrupa'da şimdilerde minnacık kaldığına bakmamak lazım, az değil aklı ve denizciliği!

Portekiz'in finans merkezi de yeni başkenti oluyor ve hâlâ faaliyetlerine devam ettiğini düşündüğüm Bank of Brazil'i kuruyor.

Derken Napolyon en son yenilgisini 1815'te Waterloo'da alınca artık Portekiz için tehdit olmaktan çıksa da kraliyet asilleri ve Dom João geri dönmüyor ve Portekiz ve dominyonlarını birleşik tek bir imparatorluk olarak dizayn edip ilan ediyorlar.

Bu yeni imparatorluğun adı United Kingdom of Portugal, Brazil ve The Algarves oluyor. United Kingdom Britain gibi sanki. Algarve ise Portekizli kaşiflerin 15. yüzyılda yeni yerler ve kültürler keşfetmek için

yola çıktığı Atlas Okyanusu'nun kıyısındaki yerdir. 5 bin kilometrekarelik bir alana sahip olan Algarve, yaklaşık 155 km'lik bir sahil şeridine sahiptir. Atlas Okyanusu'na kıyısı bulunan bu bölge doğuda ise İspanya ile komşu. O da imparatorluğa dahil ediliyor. Denizciler büyük keşiflerine o sahillerden çıkmışlar muhtemelen.

Dom Pedro

Brazil'e Portekiz ile eşit statü veriliyor ve koloni olmaktan çıkarılıyor ve Rio monarşinin evi olduğu için bütün krallığa başşehir oluyor.

Prens, Kral John VI adıyla tahta çıkıyor 1816'dan 1821'e kadar Brezilya'da kalıyor. Lizbon'da çıkan sivil huzursuzluktan dolayı 1821'de Portekiz'e geri dönmek zorunda kalıyor.

Oğlu Dom Pedro yerine görevlendiriliyor ve devlete başkanlık ediyor. Ancak Portekiz parlamentosu Lizbon'da monarşinin Brazil'in eski bağımsız kolonyal statüsünü yeniden devralması ve Dom Pedro'nun Portekiz'e geri dönmesi için baskılar yapıyor.

Dom Pedro meşhur nutkunda "fıco" yani "kalıyorum" diyor.

İmparatorluklarda güç savaşlarının böylesine sık rastlanmıyor.

Dom Pedro, 7 Eylül 1822'de Brezilya'nın bağımsızlığını ilan ediyor ve nasıl bağımsızlık ise, imparator olarak olarak taç giyiyor.

Rio de Janeiro bu sefer bu yeni bağımsız ülkenin başkenti oluyor taa 1960'ta Brasilia şehri yerini alana kadar.

Bu nasıl baş döndürücü bir hikaye?

Keşfettiği ülkeye aşık olan bir imparatorluk!

Asillerin psikolojisi ve zekâları çok tuhaf... O eski çağda, kadınlar için olduğu sanılan yüksek topuklu ayakkabıların, aslında erkekler için de olduğu gibi.

Topuklu pabuçlar at üstünde denge sağlaması açısından faydalı bulunduğundan 10. yy'da İranlılar tarafından icat ediliyor.

Hoş topuklu pabuçlar at üstünde denge sağlaması açısından faydalı bulunduğundan 10. yy'da İranlılar tarafından icat ediliyor. Avrupa'nın topuklu pabuçlarla tanışması ve

topuklu pabuçların giyimlerinin bir parçası olup yayılması 17. yy'da Pers Şahı Abbas I'nın İspanya, Almanya, Rusya'ya yaptığı diplomatik tur esnasında oluyor.

O da topuklu pabuç sever!

Erkekliğin simgesi, ifadesi, imajı oluyor erkeklerin topuklu pabuç giymesini!

Sonradan kadınlar bu erkeksi giyime katılıyorlar. Daha sonra da bırakın ata binmeyi düz yolda yürümesi zor topuklu ayakkabılar zenginlik asalet sembolü oluyor.

Zamanın yöneticileri üzerinde kim yapıyorsa PR'ı, yani imaj mimarisi bu şekilde şekilleniyor!

Birileri çok akıllı ki -bunlar PR'cılar, kral, prens her kim ise yöneticileri, kralları topuklu pabuç giymeye ikna ediyorlar!

“Aslansın çok yakıştı!” filan mı diyorlar, o kadarını bilemiyorum.

Tuhaf olan, devleti asıl idare etmesi gereken onlar iken, topuklu pabuçla dolaşan krallar idare ediyor.

Neyse ki demokrasilerde PR, siyasette imaj yapmaca, topuklu pabuç aşamasında değil!

XIV Louis topuklarına imza attırır hatta savaşlardan sahneler bile

çizdirmiş. Bu arada pahalı bir renk olan kırmızı rengi tercih etmiş kral hazretleri ayakkabılarının yüksek ökçeleri için.

Daha sonra kendisine doğal olarak biat eden bütün asiller de kırmızı topuklu ayakkabı giymeye başlayınca kimin asil olup olmadığı topukların renginden anlaşılır olmuş.

XIV. Louis ve topuklu ayakkabıları

Tarihte bu gibi saçma sapan işleri okuyunca insan Cumhuriyete, kurucuları o aziz insanlara bir kere daha şükrediyor. Ne topuklu ayakkabısı, çektiler çizmelerini bu Cumhuriyet için, savaş meydanlarında ömürlerini geçirdiler ve zamanı geldiğinde çizmelerini çıkarmasını düz ayakkabı giymesini de bildiler.

Aralarında topuklu pabuçla gizen yok şükürler olsun.

İmaj fikrin tasviri olduğu zaman kıymetlimiz Mustafa Kemal Atatürk ve Silah arkadaşlarını bu

Cumhuriyet uğruna ayakkabılı- çizmeli ya da yalın ayak savaşıları bir kere daha rahmetle anıyoruz.

Şehirlerin imajları ise öyküleriyle adlandırılmış çoğu kez. Ben Doğu karizması olan ama Batılı bir şehirde büyüdüm; İstanbulluyum.

Uzun zamandır bu konseptten uzak yönetilen boynu bükük deprem korkularıyla yerle bir olması beklenen bir şehir benim şehrim.

Kafası karışmış kişiliğinden uzaklaşmış uyduruk kültüre teslim olmuş bir şehir.

Belki de hasar bu yüzden olası

depremden de büyük.

Beşiktaş'ta vapurdan inen Kadıköylü kadınları garipseyen, hiç de nazik olmayan biçimde farklılaştıran yöneticiler tarafından idare edilme kısmen eğlenceli ama çok üzüntü vericiydi.

Önemli olan şehir, şehre hizmet dersek, Augustus'un "Roma'yı aldığımda tuğladan bir şehirdi; geriye bıraktığım ise mermer bir şehir." diye övünmesi akla geliyor...

İstanbul'un geride kalan halini takdirlerinize bırakıyorum. •

Saygıyla efendim...

necefugurlu@butundunya.com.tr

İLGİNÇ GERÇEKLER

■ Bir insan hayatı boyunca ortalama 25 yıl uyur.

Bir insanın gece uykusunun ortalama süre yaklaşık 8 saattir. İnsanlar ayrıca uyumaya çalışmak için de ortalama 7 yıl harcıyorlar.

■ Beyaz, bir araba için en güvenli renk olarak kabul edilir.

Bunun nedeni, beyaz arabaların koyu tonlu asfalt yollarda öne çıkarak daha farkedilir olmasıdır. İstatistikler, beyaz arabaların siyah arabalara kıyasla kaza yapma olasılığının %12 daha az olduğunu gösteriyor.

■ Paramount'un logosunda 22 yıldız var.

22 yıldız, 1916 yılında stüdyoda çalışmak üzere başlangıçta sözleşme imzalanan yirmi iki oyuncu ve aktristi temsil ediyor. Başlangıçta 24 oyuncuyla sözleşme imzalanmasına rağmen, yalnızca 22 oyuncu onurlandırıldı.

■ Kedilerin çeneleri yana doğru hareket ettirilemez.

Kedilerin avlarını yakalamaya yarayan bir çene yapısı vardır.

Çeneleri avlarını yakalamak için çok geniş açılabilir. Avlanmaya uygun bu çene yapısı yiyeceklerini kolayca çiğneyebilmelerine engeldir.

Dünya tarihinin gördüğü bir deha olan Mustafa Kemal Atatürk, tarihin akışını değiştirmiş, tarihe damgasını vurmuş, benzeri olmayan bir ulusal kurtuluş mücadelesini örgütleyerek mazlum milletlere tam bağımsızlık bağlamında örnek olarak, toplumların ve dünyanın gidişini etkilemiştir. Değerli Gazeteci Erkan Özmen, “Mustafa Kemal Atatürk’ün Gazeteleri” adlı eseri ile, bize öğretilenlerin dışında bir Atatürk’ü, onun temel öğretilerini, düşünce yapısını ve gerçekleştirdiklerini, neden sonuç ilişkileri içinde araştırarak, farklı bir perspektifle sunuyor. Erkan Özmen, bu uzun soluklu, titiz çalışması ile ulusal kurtuluş mücadelesinde ve devrimlerin doğuşunda basının önemini hep farkında olmuş Mustafa Kemal Atatürk’ü, bu yönde göstermiş olduğu bireysel çaba ile okurların dikkatine sunuyor, onun toplum önderi olarak kişiliğini, eylemlerini farklı bir eksende kavramamızı sağlıyor.

Sayın Özmen’i, bu değerli çalışmasından ötürü kutluyorum.

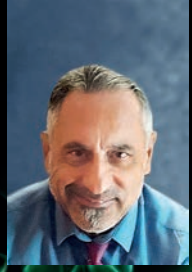
Prof. Dr. Arzu Kihitir

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

İsrail-İran Savaşının Kazananı Olur mu?

İsrail'in, 7 Ekim 2024 tarihinden bu yana Gazze'de Hamas'a karşı devam eden ve sivilleri de hedef alan soykırım seviyesine ulaşan operasyonları, Tel Aviv ile Tahran arasındaki gerilimi yükseltti.

İran'ın Suriye, Lübnan, Irak, Yemen'deki varlığından, bu ülkelerde desteklediği gruplar üzerinden

topraklarına düzenlenen saldırılardan rahatsızlık duyan İsrail, tepkisini genellikle hava operasyonlarıyla veriyordu. Geçtiğimiz 1 Nisan 2024 tarihinde İsrail, Suriye'deki İran konsoloslğunun bir binasına saldırı düzenledi.

Saldırıda 13 kişinin hayatını kaybettiği açıklandı. »a

Ölenler arasında İranlı general de vardı.

Bunlardan birinin de İran Devrim Muhafızları komutanlarından Tuğgeneral Muhammed Reza Zahedi'nin olduğu açıklandı.

Böylelikle İsrail, doğrudan Ruhani lider Hamaney'e bağlı İran Devrim Muhafızlarının ünlü komutanı Kasım Süleymani'den (3 Ocak 2020) sonra bir kez daha önemli bir generali etkisiz hale getirmiş oldu.

İsrail'in bu saldırısı, konsolosluga ait bir bina olması nedeniyle İran toprağını hedef almak anlamına geliyordu. Bu da İran'ın yanıt vermesini gerektiriyordu. Nitekim İran 14 Nisan 2024 tarihinde beklenen karşılığı verdi.

Muhammed Reza Zahedi

İran, İsrail'e 170 Silahlı İnsan Hava Aracı SİHA, 30 güdümlü füze ve 110 balistik füze gönderdi. Bunların bir kısmı İran yanlısı grupların bulunduğu Suriye, Irak, Lübnan ve Yemen üzerinden gönderildi.

İsrail'e göre, SİHA'ların ve 30 güdümlü füzenin hiçbirisi

İsrail havasına ulaşamadı. Diğer 110 balistik füzenin de küçük bir kısmı İsrail'e ulaştı. SİHA'lar ve füzelerin etkisiz hale getirilmesinde ABD, İngiltere, Fransa, Ürdün hatta Irak'ın da rol oynadığı ortaya çıktı.

İran saldırıda, İsrail'deki 4 askeri üssü hedef aldıklarını duyurdu.

Bu üslerden ikisinin Suriye'deki İranlı milislere düzenlenen operasyonların merkezi olduğu belirtildi.

Diğer 2 üssün de İran'a yönelik

istihbarat faaliyetlerinin yürütüldüğü üsler olduğu kaydedildi.

Evet 300'e yakın hava aracı ile düzenlenen bu saldırıda İsrail'de herhangi bir yıkım olmadı. Sadece Filistinli küçük bir kız çocuğu yaralandı.

Ama İran bu saldırı ile dokunulmaz, ulaşılmaz, vurulmaya cesaret edilemez İsrail imajını yıktı.

İran, İsrail'e 170 SİHA, 30 güdümlü füze ve 110 balistik füze gönderdi.

Saldırı İsrail'in kutsal tatil günü olan Cumartesi-Şabat'ta gerçekleşti. Şabat'ta Yahudiler ellerine telefon dahil hiçbir şeye sürmezler, çalışmazlar, normal aktivitelerinden uzak dururlar. İsrail'e yönelik hava saldırısı sırasında sirenleri çaldı ve halka sığınaklara gitmeleri çağırısı yapıldı. Hava savunma sistemleri devreye girerken, patlamalar duyuldu.

İran saldırı için Şabat'ı seçerek, İsrail'e bir de dini değerleri üzerinden mesaj vermiş oldu. Çünkü Şabat'ta Yahudiler en azından korunmak için bazı işleri yapmak zorunda bırakıldı.

İşin ilginç yanı, İran 72 saat önce ABD'ye ardından İngiltere, Fransa, Almanya ve Türkiye'ye İsrail'e saldıracağına bilgisini vermişti.

Bu ülkeler de İsrail, İran ve Lübnan'daki vatandaşlarını uyarılmış, diplomat ailelerini ülkelerine tahliye etmiş, diplomatlara da büyükelçilik binalarından dışarı çıkılmaması talimatı verilmişti.

Tüm bu gelişmelere bakıldığında İran'ın, İsrail'e kontrollü, dengeli, ortalığı çok fazla karıştırmayacak bir yanıt verdiği anlaşılıyor.

Yani İran işi fazla büyütmeden, kırılan gururunu, itibarını bu yolla düzeltmeyi planlamıştı. İsrail ya bu saldırıyı sineye çekecekti ya da bir karşılık verecekti. Herkes İsrail'in ABD ile

birlikte İran'a yanıt vermesini beklerken, Washington ortak bir eyleme katılmayacağını bildirdi.

Çünkü ABD, İran ile uzun süredir Umman'da gizli görüşmeler yürütüyordu.

ABD'nin amacı, İran yanlısı grupların bir süredir Irak, Suriye ve Ürdün'deki Amerikan üslerine yönelik saldırılarını durdurmaktı.

Son olarak 3 Ocak 2024 tarihinde Ürdün'deki üsse yönelik saldırıda 13 Amerikan askerinin hayatını kaybetmesinin ardından bu görüşmeler hızlanmıştı.

İran ve ABD arasındaki gizli görüşmelerde ele alınan konulardan biri de İran petrolünü uluslararası piyasalara yeniden çıkarmaktı.

Görüşmelerde ele alınan ikinci konu ise İran petrolünü uluslararası piyasalara yeniden çıkarmaktı.

Çünkü ABD, petrol piyasalarındaki sıkıntıyı aşabilmenin yollarından biri olarak İran petrolünü yeniden devreye sokmayı planlıyordu.

İsrail'i rahatsız eden bu görüşmeleri CIA Başkanının ve ABD Dışişlerinin görevlendirdiği 4 kişilik bir ekip yürütüyordu. Dolayısıyla İsrail'in, Suriye'deki İran konsoloslughuna ait binaya saldırısının hedeflerinden biri de Umman'da sürdürülen ABD-İran gizli görüşmelerini sabote etmekte.

ABD'yi yanına alamayan İsrail, 18 Nisan 2024'te sayıları konusunda çelişkili rakamların olduğu bir dron saldırısı düzenledi.

ABD'yi yanına alamayan İsrail, 18 Nisan 2024'te İran'a beklenen yanıtı verdi. Sayıları konusunda çelişkili rakamların olduğu bir dron saldırısı düzenlendi. Bu dronlar, İran'ın nükleer tesislerinin de bulunduğu İsfahan kentini hedef aldı.

Açıklamalara göre 4 dronun kullanılabildiği ve hiçbir zarara yol açmayan bu saldırının günü yine sembolik oldu. Saldırı, İran'ın ruhani lideri Hamaney'in doğum günü olan 18 Nisan'da yapıldı.

Böylelikle, yanındaki tüfikle İsrail'e yönelik tehdit içerikli konuşma yapan Hamaney'e yanıt verilmiş oldu.

Peki İsrail dronları İran'a nasıl gönderdi?

İsfahan kentine yönelik dron saldırısı, İran'ın Belucistan-Sistan eyaletinden düzenlendi.

İsrail uzunca süredir İran'ın sorunlu bölgesi Sistan-Belucistan eyaletindeki bazı isyancı gruplarla ilişki halinde.

Afganistan, Pakistan ve Umman Denizi ile komşu olan söz konusu eyalette nüfusun büyük bir bölümünü oluşturan Beluciler, İran rejimi ile sorunlar yaşıyor.

MOS-

SAD'ın Afganistan ve Pakistan sınırları üzerinden Belucistan'a füze, dron ve silah soktuğunu İran istihbaratı da biliyor.

Son 18 Nisan'daki saldırıdan 1 hafta önce İran güvenlik güçleri Belucistan'da düzenledikleri operasyonlarda 120 dron ve önemli miktarda silah ele geçirdi.

Yaklaşık 70 kişi de tutuklandı.

İsrail ile İran'ın karşılıklı saldırılarında ortaya çıkan sonucu değerlendirmek gerekiyor.

İran'dan İsrail'e en kısa mesafe Irak, Suriye ve Ürdün üzerinden 1000 kilometre civarında.

Yani bu iki ülke arasında cephe savaşı olması mümkün değil.

Birbirlerine füze atarak ya da hava saldırısı düzenleyerek, sürdürülebilir bir savaşa girmeleri de tarafların çıkarlarına uygun değil.

Bu durumda vekalet savaşları yani kendilerine bağlı bölgesel aktörler üzerinden kontrollü çatışmayı ara sıra gündeme getirecekler.

Taraflar karşılıklı saldırılarla ne kazandılar?

İran Hamas, Hizbullah, Husiler başta olmak üzere Ortadoğu'daki vekil güçlerine İsrail'i doğrudan hedef alabileceğini kanıtlamış oldu.

Böylelikle gücünü sorgulamaya başlayan bu gruplardaki olumsuz düşüncelerin önünü kesmiş oldu. Başka bir deyişle itibarını vekil güçler ve kendi kamuoyu nezdinde kurtardı.

İsrail de tarihinde ilk kez uzakta bir düşmanı tarafından doğrudan topraklarının hedef alınmasına sessiz kalmayacağını gösterdi.

Kısacası her iki ülke de doğrudan büyük bir çatışmaya girmeden durumu idare etti.

Eski İsrail Başbakanı Ehud

Barak'ın, İran ile savaşı değerlendiren MOSSAD ve ordu istihbarat servisi AMAN'ın raporuna giren uyarısıyla bitirelim.

Ehud Barak: “İran ile uzun süreli bir savaşı sürdüremeyiz. Bu yüzden yanımıza bir süper gücü (ABD) alarak kısa ve nihai darbeyi vuracak bir savaş planlanmalıdır.”

Barak, “Biz daha güçlüyüz, ama İran ile uzun süreli bir savaşa girmek İsrail'i zor duruma düşürür. Bunu sürdüremeyiz. Bu yüzden yanımıza bir süper gücü (ABD) alarak kısa ve nihai darbeyi vuracak bir savaş planlanmalıdır.” •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

“Savaş zaruri ve hayati olmalıdır. Millet in hayatı tehlikeye maruz kalmadıkça savaş bir cinayettir.” **M. Kemal Atatürk**

Karagöz

Oyunu

Yazan: TAYFUN YILMAZ

Ülkemizde yapılan siyaseti Karagöz oyununa benzetiyorum. Burada iktidar Karagöz, muhalefet ise Hacivat. Şimdi bakalım.

Gölge oyununun en önemli unsur perde. Bütün oyun perdenin arkasında gerçekleşiyor. Arkadan verilen ışık ile tek boyutlu kuklalar görünür kılınıyor. Bu kuklaları hareket ettiren ve onları konuşturan bir kişi var. Bu gizli el, kukla karakterlere istediği hareketi yaptırıp, istediği sözü söyletiyor. Ve tabii ki, izleyiciler var. Hepsini, kuklaların bir el tarafından oynatıldığını biliyorlar ama bazen oyuna kendilerini öyle bir kaptırıyorlar ki, perdede yansıyanlara gerçek muamelesi yapıyorlar. Gizli eli unutup, gölgelere değer yükleyip, tepki gösteriyorlar. Gösteri sonlandığında, aslında alkış hak edenin gizli el olduğuna aldırmadan çılgınca alkışlıyorlar.

Söylediğim gibi, genelde Karagöz iktidarı temsil ediyor. Kaba, dümdüz konuşan, hazırcevap, sürekli Hacivat'ı tersleyen, bazen kaba kuvvet kullanan ve cehaletinden dolayı çoğunlukla Hacivat'ı yanlış anladığı için gülünç duruma düşen bir tipteme. Muhalif Hacivat ise, görece daha bilgili, sağduyulu sahibi, terbiyeli, iyi niyetli, yanlışları düzeltme gayreti içinde olan taraf. Ama bir gerçek var ki, izleyici

her zaman Karagöz'ün söylediklerini hatırlıyor, en çok ona gülüyor ve ara sıra Hacivat'ın hırpalanıp ağzının paynın verilmesinden keyif alıyor. İkisi de gösterinin olmazsa olmazları ama Karagöz biraz daha başrolde. Hacivat'ın öncelikli görevi, Karagöz'e pas vermek. Yani, Karagöz espriyi patlatıp, parsayı götürsün diye, ona replik ve malzeme vermek. Ardından gelsin Karagöz şov.

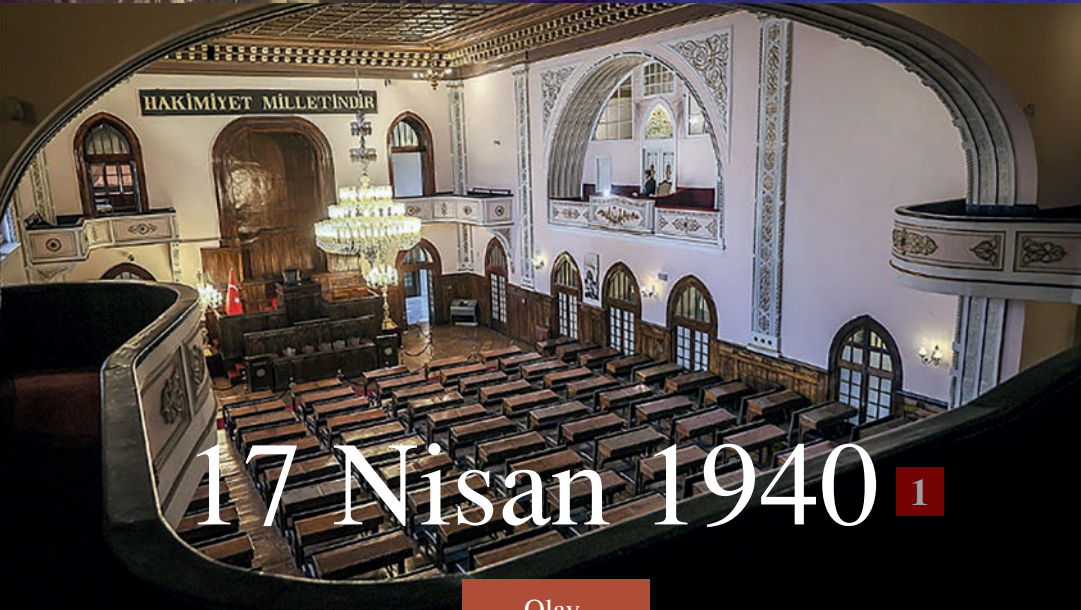
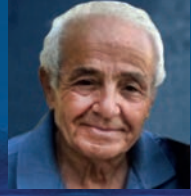
Zaten bu gösterinin gerçek adı Karagöz oyunu. İzleyici onu izlemeye geliyor ve alkış ona yolluyor. Hacivat, çeşitli kişiliğiyle yardımcı oyuncu olarak kalmaya devam ediyor.

Günümüzde, Karagöz'ün karşılığı olabilecek komik karakter Recep İvedik tiptemesi olabilir. Kaba saba bir adam, dümdüz gidiyor, halkın duygularını ve vicdanını temsil ettiği varsayıldığından alkış bol bol alıyor. Bir kahraman olarak, günlük yaşamda birçok soruna anlık pratik çözümler bulduğundan takdir ediliyor. Gerekiirse kaba kuvvet kullanıyor ve yontulmamış duruşundan taviz vermiyor.

Halk bu duruşta kendini buluyor, en ufak zekâ parıltısı içermeyen her şeye gülüyor ve eğlencenin dibine vurmuş şekilde yaşamına geri dönüyor. •

Boz Urbalı Köy Kahramanları Köy Enstitülerinden İç Isıtan Öyküler

Cemal Türkmen

17 Nisan 1940

1

Olay,
17 Nisan
1940
tarihinde
yaşanmıştır.

Günlerden çarşambaydı. Beklenen gün gelmişti. Köy Enstitüleri Yasa Tasarısı Meclis Genel Kurulu'nda görüşülecekti. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü çok az yaptığı bir şeyi yapmış, yasaya verdiği önemin belirtisi olarak görüşmeleri izlemek için salondaki locasına oturmuştu.

Yasanın hazırlayıcısı İlköğretim Genel Müdürü Tonguç da dinleyici localarındaki yerini almıştı. Tonguç'un ve İnönü'nün ruhsal durumu

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün direktifleriyle yapılan günümüzün Cumhuriyet Müzesi İkinci TBMM binası.

benzerlikler taşınmasına karşın Tonguç'un heyecanı daha bir farklıydı.

İnönü, çok önemsemediği bu yasanın Meclisten çıkmasıyla köylerin eğitimi ve kalkınması açısından çok büyük bir adım atılacağı için heyecanlıydı. Tonguç'sa her şeyiyle kendi eseri olan köy öğretmen okullarının "enstitü" olarak yasal statüye kavuşacağı için tedirgin bir mutluluk yaşıyordu. »

Yasayı kaleme alan kişi olarak da içi kabarıyordu. Önemli işler başarmış insanların gönül rahatlığı ve gururuyla yerleşmişti dinleyici koltuğuna.

Oturumun başlamasını beklerken önceki gelişmeler hızlıca geçti belleğinden. Köy öğretmen okullarının kuruluşunu anımsadı kısaca. Sonra uygulamalar geldi aklına. Uygulamalardan çıkardığı derslerle işleyişe yeniden yön vermeleri anımsadı. Sonra hepsini derleyip toparlayıp bir ilkeler bütünü hâline getirişini. Kabataslak hazırladığı yasa taslağını yakın dostlarıyla tartışmıştı. Süleyman Edip'le, Ferit Oğuz Bayır'la, Nafi Atuf Kansu'yla... Hatta bir ara Gazi Eğitim Enstitüsündeki öğrencilerinden tanıdığı İstanbul'da çalışan ilköğretim müfettişlerinden Hürrem Arman, Fehim Akıncı, Şinasi Tamer ve Halit Ağanoğlu'nu Ankara'ya çağırılmış, onlarla da Köy Enstitüleri Yasa Taslağını tartışmıştı. Bir hafta süreyle akşam saat beşten sonra şube müdürlerinin odasında toplanıp onlara ne yapmak istediklerini anlatmış, yasanın çıkmasından sonra açılacak yeni köy enstitülerinde yöneticilik görevi almaya hazır olmalarını söylemişti. Görüşme sonraları gidilen bir lokantada ya da birahane de anılarla, fıkralarla süslenen söyleşiler yapmışlardı.

Sonra Bakana sunmuştu taslağı.

Köy Enstitüleri Yasasının mimarları Yücel, İnönü ve Tonguç bir arada

Yücel'in görüşlerini de aldıktan sonra gerekli eklemeleri, çıkarmaları yapmıştı. Ama bunların hepsi kendi hazırladığı taslağın özüne yönelik hiçbir değişiklik önermemişlerdi. Sadece ifade ediliş biçimi üzerinde birtakım önerilerde bulunmuşlardı. Bakanın onayıyla yasa taslağı Başbakanlığa sunulmuştu. Başbakanlık da üzerinde çalıştıktan sonra yasa önerisi olarak komisyonlara göndermişti. Öneri, Millî Eğitim, İçişleri, Tarım ve Bütçe komisyonlarında görüşülmüş, her birinde özü etkilemeyen bazı değişikliklerle benimsenmiş, sonunda Genel Kurul gündemine alınmıştı.

Tonguç ve Hasan Ali Yücel her komisyon çalışmasına bizzat katılmış, komisyon üyelerinin sorularına yanıtlar vermiş, onları ikna etmek için yoğun çabalar harcamışlardı. Ama yorulmalarına değmiş,

sonuçta, taslak metin yasa önerisi olarak benimsenmişti. İşte şimdi, birkaç dakika sonra oturum açılacak, Genel Kurul yasa önerisini görüşecek ve çok büyük bir olasılıkla kabul edilecekti. Elbette yasaya karşı çıkanlar da olacaktı. Zaten Tonguç kimin ne diyeceğini, nasıl bir

tavır koyacağını üç aşağı-beş yukarı biliyordu. Özellikle Kazım Karabekir, Emin Sazak ve Feridun Fikri Düşünsel'in karşı tavır alacaklarını kestirebiliyordu. Çünkü bunlar, yasa önerisi parça parça Ulus gazetesinde yayımlanıp tartışmaya açıldığında da doğrudan olmasa bile kıyısından köşesinden yasaya karşı tavır aldıklarını belirten görüşler açıklamışlardı. Görüşmelerde de aynı tavırlarını sürdürecektlerdi. Belki de daha ileri gideceklerdi. Ama o, ilköğretim davasını destekleyen milletvekillerine özellikle de Bakan Hasan Ali Yücel'e güveniyordu. Üstün zekâsı, hitabet yeteneği ve konuyu kavrayıştaki ustalığıyla karşı görüşleri alt edebilecek yetenekteydi Yücel.

Toplantıyı açma zamanı gelmiş, Meclis Başkanı her zamanki gibi alışlagelmiş sözlerle sıradan bir

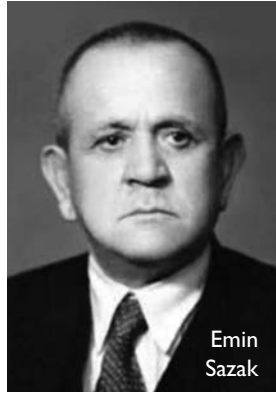
oturum açıyormuş gibi başlatmıştı toplantıyı. Tonguç, söz alıp görüş belirten milletvekillerini dikkatle dinliyordu. Yasayı destekleyen milletvekillerinin konuşmalarını dinlerken içine bir ferahlık doluyordu.

Ama onun için asıl önemli olan muhalif milletvekillerinin söyle-

yecekleriydi. Onlar konuşurken yüz hatlarında gerginlikler oluşuyor, onların enstitülere karşı olmalarındaki gerekçeleri kabullenemiyordu.

Kazım Karabekir

Emin Sazak

Eskişehir milletvekili ve toprak ağası Emin Sazak söz aldığı anda dikkat kesilerek onu dinlemişti. Ama Emin Sazak umduğu gibi konuşmamış, üstelik konuşmasının büyük bölümünde Arıkan'ı ve eğitimci uygulamasını övmüş, tanık olduğu olumlu eğitimci davranışlarından söz etmişti. Bir de çekincesini dile getirmişti: "Büyük köylerdeki çocukların, küçük köylerdeki ço-

cuklardan daha fazla bilgiye ihtiyacı olduğunu, bu nedenle büyük köylere daha bilgili öğretmenlerin verilmesinin doğru olacağını" söylemiş, peşinden de "yasa metnini henüz okumadığını" belirtmişti. Böylece hiçbir inandırıcılığı kalmamıştı.

Tonguç'a göre bu, bir eleştiri bile sayılamazdı.

Ama bakalım Kâzım Karabekir ne diyecekti? İstanbul Milletvekili Karabekir ruh ve beden eğitimi konusunda sözler söyledikten sonra asıl konuya gelerek “köy enstitülerine sadece köy çocuklarının alınmasına karşı olduğunu” söyledi:

“Köylü şehirli diye tefrik etmemelidir. Zaten münhasıran köy çocuklarından buraya kâfi derecede eleman bulmak müşkül olabilir. Şehir ve kasabalarda ilk mektebi bitirmişlerden lazım gelen şeraite haiz olan ve köylerde çalışmayı taahhüt eden ve gelip de bu müesseselerde beş yıl tahsili kabul edenler de alınmalıdır. Bu suretle öğretmenler arasında şehirli köylü diye memlekette bir ikilik yaratılmış olmaz.”

Karabekir'den sonra söz alan Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşünsel de önce yasayı destekler nitelikte birkaç söz ettikten sonra asıl muhalif olduğu konuları belirtti. Köy enstitülerinde yetişecek öğretmenlerin köylerden ayrılmamaları için daha sert önlemler alınmasını önerdi. Örneğin, “bunların köy öğretmenliğinden başka hiç bir devlet dairesinde çalıştırılmamalarının yasa hükmü hâline getirilmesini” istedi. “Köylere imece yöntemiyle okul

Feridun Fikri Düşünsel

yapılmasının yerine, bu işin devlete yüklenmesi gerektiğini” belirtti.

Karabekir'in ve Düşünsel'in eleştirileri masumane gibi görünse de aslında işin özüne yönelikti. Tonguç'a göre köye hizmet götürecek öğretmenler mutlaka ve mutlaka köylü olmalıydı. Köyde yaşamış, köy koşullarını bilen, gittiği köye yabancılık çekmeyecek, köyünü kalkındırmak için özveriyle çalışacak öğretmenler yetiştirmek istiyordu. Oysa şehir kökenli çocuklar bu okullara alınır- sa, kent kültürüyle sürekli yüz yüze gelen bu tür öğrenciler çevrelerinin de etkileriyle köyde, kentli gibi yaşayabilir, uyum sorunları çekerek sistemde delik açabilirlerdi. Feridun Fikri'nin özellikle imece yöntemiyle okul yapılmasına karşı çıkması, işi devlete yüklemek istemesi, sistemi tümüyle işlevsiz duruma getirebilirdi. Çünkü o çok iyi biliyordu ki devletin henüz kırk bin Anadolu köyüne okul yapabilecek ekonomik gücü yoktu. Bu iş devletin de katkısıyla ama ancak ve ancak köylünün kendi olanaklarıyla ve imece yöntemiyle başarılabilirdi. Bu nedenle bu iki öneri dikkate alınmamalı, sistemde gedik açılmamalıydı.

Özellikle Millî Eğitim Komisyonu Başkanı Kâzım Nami Duru'nun eleştirilere verdiği yanıtlar yerinde

olmakla birlikte asıl karşı yanıtı Millî Eğitim Bakanını Hasan Ali Yücel verdi. Konuşmasının başında ülkenin içinde bulunduğu ilköğretim düzeyinin yetersizliğini verilerle açıkladıktan ve yasanın gerekliliğini ortaya koyduktan sonra yapılan eleştirileri yanıtladı. Eleştirilerin odak noktası durumuna gelen, enstitülere alınacak öğrencilerin kaynağı ve köylü kentli ayrımı konusunda şunları söyledi:

“Enstitülere alınacak talebenin seçiminde düşündüğümüz şu olmuştur; şimdiye kadar öğretmen yetiştirmekte uğradığımız hataya şu veya bu mülahaza ile yeniden düşmemek için kati olarak köyde yaşamış ve köy ilkokullarının her iki devresini bitirmiş çocukları almayı doğru bulduk. Arkadaşlarım biliyorlar ki bir seneden beri memleketimizde mevcut üç sınıflı köy ilkokullarını beş sınıfa çıkarmak yolundayız. Önümüzdeki yıl, üç sınıflı köy okulların hepsi beşe çıkarılmış olacaktır. Oradan gelen çocukları, şu veya bu tereddüde mahal vermeksizin imtihan ederek, karakterlerini yoklayarak ve bedenî kabiliyetlerine bakarak seçip enstitülere alacağız.

İçtimâî bir sınıf doğurma meselesi mevzu bahis değildir. Partimizin programında da yazıldığı veçhile, rejimimiz sınıf ve imtiyaz kabul etmez. Yalnız hayat tarzı bakımından meslekî zümreler; biz ister kabul edelim

Feridun Fikri'nin özellikle imece yöntemiyle okul yapılmasına karşı çıkması, işi devlete yüklemek istemesi, sistemi tümüyle işlevsiz duruma getirebilirdi. Çünkü o çok iyi biliyordu ki devletin henüz kırk bin Anadolu köyüne okul yapabilecek ekonomik gücü yoktu.

ister etmeyelim, mevcuttur. Çiftçi vardır; demirci vardır; tüccar vardır; memur vardır. Bunlar birtakım çalışma ve iş zümreleridir. Siyasî ayrılık ifade eden kümeler değildirler. Böyle olduğuna göre zaten köylü ve çiftçilikle meşgul olan vatandaşlarımızın çocuklarını okutmaktan, onların hayatlarından başka bir hayatla ülfet etmemesini istediğimiz ve o bakımdan yetiştirdiğimiz insanları yeni bir sınıfın müvellidi addetmeyi bendeniz doğru bulmuyorum. Kaldı ki bizim arzumuz, bir arkadaşımızın da burada izah ettiği gibi bilgili, sıhhatli, memleketine bağlı ve müstahsil vatandaş yetiştirmektir. Yoksa köylüyü, bu arz ettiğim melekelerle teşhiz edip onları şehre akın eder vaziyete getirmek değildir. Onları müstahsil, kendi tarlasında ve muhitinde kuvvetli yapmak ve istihsal kabiliyetini artırıp memleketin sosyal seviyesi kadar ekonomik seviyesini de yükseltmektir. Binaaneleyh sınıf teşekkülü hatıra gelmez.

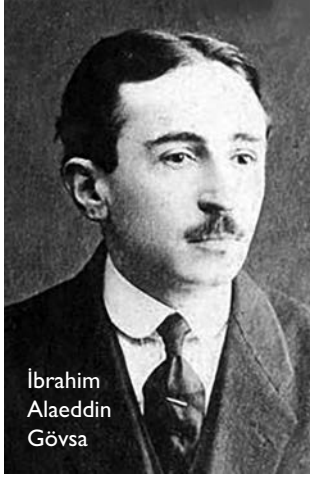
Bir arkadaşım bir kaygı ihzar ettiler; bu genç öğretmenler vazife aldıktan sonra başka işlere giderler, devlet memuriyetine kaçarlar, buna mani olacak tedbirler alınmadılar, buyurdular. Bu tedbir, işin mahiyetinden çıkmak üzere alınmış demektir. Çünkü biz tarlasını vereceğiz; tarlasını ekmesi için her türlü vasıtayı vereceğiz; evini vereceğiz ve bundan ayrı olarak da ücret vereceğiz. Bu yaşama imkânlarını bu tahsil seviyesine göre bu arkadaş başka bir yerde bulamayacaktır ve başka yere gitmeyecektir.

Fazla söyleyerek başınızı ağrıtmak istemiyorum. Yetiştireceğimiz bu öğretmenlerle, 15 senelik programımız tahakkuk ettiği zaman asgari bir buçuk milyon köylü çocuğu okuma imkânına kavuşacaktır.”

Yasa önerisinin üçüncü maddesi görüşülürken söz alan Kâzım Karabekir yine muhalif bir tavır sergileyerek konuşmasını şu sözlerle bitirdi:

“Orta Anadolu’ dan şarka doğru gittiğimiz zaman şehir denen şeyler köyün biraz büyüğüdür. Bugün Erzurum’ u alınız, Sivas’ ı alınız, orada memur çocukları ve tüccar çocukları hariç hepsi ziraatla ve köy hayatıyla meşguldür. Köylere nazaran onların

medenî âlemlerle biraz daha fazla teması vardır. Onun için köylülerimizi böyle kültür sahasında az görgüllü, yarı münevverlerin nüfuzuna hatta maddî manevî tahakkümüne bırakmayı bendeniz istikbâl için tehlikeli görüyorum.”

İbrahim
Alaeddin
Gövsâ

Karabekir’den sonra söz alan İbrahim Alaeddin Gövsa, konuşmasının son bölümlerinde şunları belirtti:

“Şimdiye kadar muallim mekteplerinde köylerde çalışacak gençler yetiştirilmedi mi? Demin bir arkadaşım onların iman ile kâfi derecede mücehhez olmadığını söylediler. Ben muallim

mekteplerinde uzun müddet çalışmış bir arkadaşınız sıfatıyla bu zehabı tashih etmek isterim. Eski muallim mektepleri köylerde çalışacak imanlı gençler yetiştirmişti. Buna şüphe yoktur ve o gençlerden pek çoğu köylerde çalıştı. Fakat ne yapalım ki o köylerin ihtiyacına cevap verecek miktarda muallim yetiştirme imkânına malik değiliz.

Bütün köylere gönderdiğimiz gençlere Barem Kanunu’nda belirtilen nispette maaş vermek imkânına sahip değiliz. Bu cihete gidecek olursak iş, üç asra mütevakkıf olurdu.” •

(Sürecek)

Söz Dokuma Atölyesi

Odyâ Yılmaz Güller

Yadigârlar Korosu

Bilenler bilir korona karantina günlerini. Bilmeyenler şanslı sayınlara kendilerini... Ne menem bir salgındı yapıştı yakamıza silkeledi bizi. İşte o günlerde hepimiz temizliğe haddinden fazla düşkün olduk. Çoğumuz ruh temizliği de yaptık bu bahaneyle iyi de oldu.

İşte yine öyle bir düşkünlükle dip bucak toz alıyorum bir gün. Camekânı açtım, özenle yerleştirilmiş her biri farklı yaşlarda hatıralar

alçalıp yükselen çok sesli bir koro gibi dile geldi sanki “Beni de yaz, beni de yaz!” Bir koro şefi titizliğiyle durdum dinledim ve içlerinde yakışıklı bir delikanlı çarptı gözüm. Eski usul kahve değirmeni. Öyle köşede, dışı seni içi beni yakar bir duruşu vardı. Delikanlı dediğime bakmayın, yine bir kırk yılı devirmişti; okkalıdır vesselam. En kıdemlisidir yadigârların. >>

Bu kahve değirmenini eskimeyenler bilir de yeni nesil tanımaz. Bana da kayınvalidemin hediyesi, ona da anneciğinin. Görüldüğü üzere ben arsız bir hatıra koleksiyonusuyum. Hikayesi olan eşyaları seviyorum ya da üzerine hikaye yazılacakları...

Şimdi bırak şu toz bezini bir kenara dedim kendi kendime, yaslan geriye ve sar makarayı tıkr tıkr. Film şeridi siyah beyaz dönemlere götürsün seni. (Laf aramızda siyah beyazken daha renkliymiş hayat.)

80'lerde bir evdeyiz. Bembeyaz kireç badanalı tertemiz bir ev, dumanı üstünde tandır ekmeğinin mis kokusu, saksıda renk cümbüşü çiçekler, ağaçlarla sarmaş dolaş begonviller, önünde göz alabildiğine narenciye ve Selanik göçmeni bir aile... Eee, yoldan da bir limon dondurmacısı geçmeden olmaz Çukurova sıcağında. Köyün adı da pek manidar "Gaziköy".

Bu ata yadığarı aile, kızlarının hepsini okutmuş, öğretmen

yetiştirmiş Anadolu'ya ve her birinin ayrı bir hikayesi saklı bohçasında. İşte bu kahve değirmeni o evden dört kızı gelin etmiş, dördünün de anadan yadığâr çeyizine girmiş. Bu değirmen, evlerin baş tacıymış o dönemlerde. Onda öğütülen kahvelerde nice misafirler dünürler ağırlandı. Öyle ya boşuna dememişler "Bir fincan kahvenin kırk yıl hatrı vardır." diye.

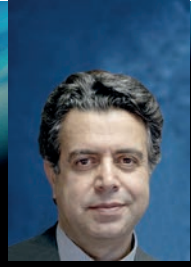
Annemlerde de vardı bu değirmenden hayal meyal anımsarım. Tabii o zamanlar nerde çarşıya inip bir koşu kahve alayım demek. Çarşıya inildiğinde çokça alınır taze taze öğütülmüş. Kahve keyfini lüks olmaktan çıkarmış bu zat-ı muhterem. Nur içinde yatsın, anneanneciğim de kahvesini kışın kendi küçük ağzı kocaman alevler saçan patpat sobanın közüne koyar, o kahvesini ben de kahvenin mis kokusunu yudumlardık

birlikte. Bak şimdi nasıl canım çekti kahve koktu buram buram; size de geldi mi?

Ne garip şey şu zihin. Nasıl bir muamma ki bir hatıra, bir tat bir koku yaşatabiliyor insana. İşte böyle hatırlanması hatıralar ruh dinlencesi... Sanki bir mesire yerinde hamağa uzanmış, dev ekranda nostaljik bir film izlemek gibi.

Toz alma bitti, ruhum pırl pırl. Kahve öğütme vaktidir. Haydi... •
odyayilmazguller@butundunya.com.tr

Yüksek Çözünürlük
Ali Tekin Çam

F KLAVYE ÖZGÜVEN Q KLAVYE TESLİMİYET SEMBOLÜDÜR

Günümüzde okuma yazma bilen her insanın zorunlu gereksinimi haline gelen bilgisayarlar ülkemizde genellikle on parmakla, klavyeye bakmadan yazma yönteminin yaygınlaşmaması nedeniyle ilkel yöntemlerle kullanılmakta, özellikle yazı işlerinde ve işlemlerinde büyük oranlarda zaman ve emek israfı

bulunmaktadır. Bir yazar veya dergi, kitap tasarımcısı olmanıza gerek yok, 8-10 sayfalık bir raporun bile 1-2 par-

makla bilinçsiz olarak yazılması ile on parmakla klavyeye bakmadan yazılması arasında 4-5 katı bulan verim farkı genellikle göz ardı edilip düşünülmemekte, hattâ bilinmemektedir. »

F klavyenin mucidi İhsan Sıtkı Yener

Halbuki bilgisayarların öncülü daktilo döneminde bu problem tamamen çözülmüştü. F klavyenin mucidi İhsan Sıtkı Yener, 1946 yılında öğretmenliğe başladığı sırada piyasada neredeyse 60 farklı klavye çeşidi vardı. Yener, Türk dilinin özelliklerine göre bir daktilo oluşturma çalışmalarına başladı. Yener'in 1928'de Atatürk'ün yaptığı harf devriminin bilimsel yönünü örnek olarak klavyeyi standartlaştırma girişiminin resmî makamlarca da olumlu ve yapıcı bir ruhla desteklenmesi sonucunda, klavyenin on parmakla, bakmadan bilimsel olarak kullanılması metodunu geliştirmiş, Türk dili ve alfabesine en uygun olan F klavyeyi icat ederek 1955 yılında ülkemize

armağan etmiş ve 1974 yılında da ülkemizdeki tüm daktiloların F klavye olmasını sağlamıştı.

1957 yılından bu yana yapılan ve Türkiye'nin katıldığı uluslararası klavye

ile hızlı yazma yarışmalarında 34'ü dünya rekoru olmak üzere, 75 dünya şampiyonluğu ile birçok ikincilikler, üçüncülükler ve takım şampiyonluklarının ülkemize kazandırılmasını sağlayan F klavye, Uluslararası Bilgi İşlem ve İletişim Federasyonu İntersteno'nun İhtisas Kurulu'nca da dünyanın en bilimsel klavyesi ilan edilmişti!..

F klavye, 20 Ekim 1955 tarihinde "Bakanlıklararası Standardizasyon Komitesi", daha sonra da

F Klavye daktilo

"Devlet Malzeme Ofisi", 1974 yılında da "Türk Standartları Enstitüsü" tarafından "Standart Türk Klavyesi" olması resmen kabul edilerek kesinlik kazandırıldı. Sadece mekanik, elektrikli ve elektronik daktilolar için değil, bilgisayarlar için de "TS 2117 - UDK 681.6.065" kodu ve "İki Elle Kullanılan Alfa-nümerik Klavyelerin Temel Düzeni" başlığı ile tescil edilmiş, bu arada Gümrükler Kanununa da 1963 yılında standarda uymayan klavyelerin ithalini yasaklayan madde eklenmişti.

1980'li yıllarda hayatımıza giren bilgisayarların klavyeleri konusunda ise ne yazık ki gereken hassasiyeti gösteremedik. Kimbilir belki de tanımadıkları bir nesne ile karşılaşan ilk çağ insanları gibi önce korktuğumuz, sonra dokunup / kaçarak keşfetmeye çalıştığımız, günümüze göre epey ilkel sayılabilecek o günün bilgisayarları ve programlarını anlamaya, öğrenmeye çalışırken de klavye konusunu atlamıştık. Farkettiğimizde ise iş işten çoktan geçmişti.

Ülkemizde, Türk dilinin özelliklerine ve Türk standardına uymayan klavyelerin sorumsuzca yayılmasının en önemli nedeni, bilinçsiz ve kurlsız ithalât rejimimizdir. Gümrük kanunları, mekanik, elektrikli ve elektronik daktilo klavyelerinin Standart Türk Kodu'na uymasını zorunlu kıldığı halde, bilgisayar

klavyeleri bu hükümden muafmış gibi (yorum hatalarıyla) mevzuat ihlâl edilmektedir.

Yazılımlarının korunması için kartal kesilen global bilgisayar markaları, bürokrasideki işbirlikçilerinin yardımıyla bu yasanın uygulanmasını uzunca bir süre engellemiş, bu sebeple de yıllar süren değerli çabalarla kazanılmış F klavye mevzileri, Q klavye karşısında büyük oranda kaybedilmiştir.

Ülkemizde, Türk dilinin özelliklerine ve Türk standardına uymayan klavyelerin sorumsuzca yayılmasının en önemli nedeni, bilinçsiz ve kurlsız ithalât rejimimizdir.

Nihayet 10 Aralık 2013'te Başbakanlık tarafından Resmî Gazete'de yayımlanan bir genelde, Türkçeye en uygun klavye olmasından ötürü F klavyenin yaygınlaştırılması için talimat verilerle, kamu kurum ve kuruluşlarında 2017 yılı sonuna kadar klavyelerin F klavyeye dönüştürülmesinin sağlanacağını bildirdi.

Çok doğru ve yerinde bir karar ama yeterli mi? Tabii ki değil!.. Kabalalık nüfusuyla dijital dünyaya entegre olma konusunda başarılı bir sınav veren ülkemizde geçen yıl satılan bilgisayar sayısının 2.400.000

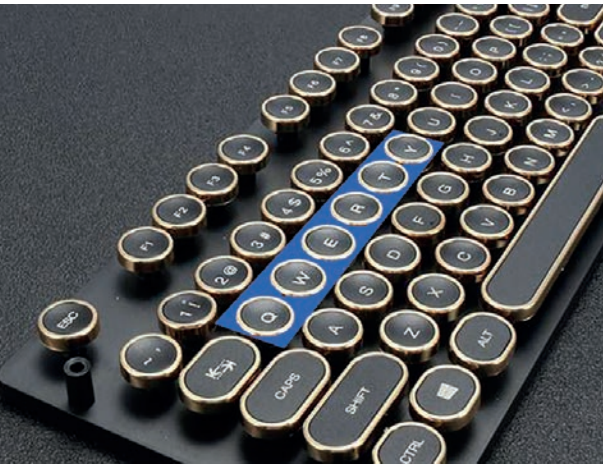
civarında olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda Türkiye, bilgisayar üreticileri için azımsanmayacak derecede önemli bir pazardır. Sözün özü ise bu kadar çok ekmeği olan bir ülkenin köfteyi dilenerek almaması gerekir.

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı PISA'nın verilerine göre en iyi eğitim sistemine sahip ülke olarak belirlenen Finlandiya'nın önderliğinde, İsviçre, ABD gibi gelişmiş ülkelerde eğitim gören tüm ilkokul öğrencilerine el yazısı yerine bilgisayarda 10 parmak yazı yazma dersleri verilmeye başlanmıştır. Bu durumun ülkemize yansımaları, F klavyenin yeniden kazanılması için bulunmaz bir fırsat olduğunu düşünüyor ve destekliyorum. Z kuşağı olarak tanımladığımız nesil zaten bilgisayar çocuğu ve ellerinde tablet-telefon ve "laptop"larla büyüyorlar. Dolayısıyla ilkokulda 10 parmak yazı yazma derslerinin zorunlu olması, eğitim hayatlarındaki

ilk düğmenin doğru iliklenmesi anlamına geliyor ki, eminim bu sayede okuma yazma öğrenmek de onlar için keyifli bir oyun haline gelecektir.

Gelelim "Q", diğer adıyla Qwerty klavyeye!... Yani en üst sırada, en soldan itibaren altı harfin adıyla anılan klavyeye. Şimdi belki inanmayacaksınız ama bu klavye 1873'te bir karşı-mühendislik tasarımıydı. 19. yüzyıl daktilolarında İngilizler de aynen bizim yaptığımız gibi kendi dil yaplarına en uygun uygun klavye dizini "Drovak"ı oluşturdu. Onlar da bakmadan, çok rahat 10 parmak yazabiliyorlardı. Fakat önemli bir problem vardı! Daktilolar çok çabuk bozuluyordu. Sebepni araştırdılar ve gördüler ki, o zamanki daktilolar insanların hızına yetişemiyor, birkaç tuş vuruşundan sonra mekanik kollar birbirine takılmaya başlıyor ve sonunda da tuşlar

kullanılmaz hale geliyor. Bu yüzden de üreticiler daktilo yazarların yavaşlatılmasının zorunlu olduğunda fikir birliğine vardılar. Düşünüp taşındılar ve çözümler olarak ucube bir klavye düzeni olan "Qwerty"ye geçtiler. Daktilo kullananları olabildiğince ağır yazmaya zorlamak için en çok kullanılan harfler klavyenin solunda toplandı ve her sırasına dağıtıldı. Bu sayede, daha yavaş yazıldığı için

daktilodaki bozulmalar da minimuma indi.

Gel zaman, git zaman teknoloji gelişti, özellikle elektronik daktiloların icadıyla daktilolar da insan eliyle senkron tutturalacak düzeye geldi. Dolayısıyla Qwerty düzeninin de bir anlamı ve gereği kalmamıştı. O zaman daktilonun, ilk ve doğru şekilde tuş yerleşimi yapılmış haline dönmenin daha doğru olacağı konusunda bir karar alındı ama görüldü ki, “Q” klavyeler artık siparlere yerleşmişti. Bu klavyeyle yazan binlerce daktilocunun, daktilo öğretmenin, daktilo satıcısının, üreticisinin kazanılmış hakları ve de toplam dönüşümün maliyeti insanlara pek cazip gelmedi. Sonuç olarak da kullanıcılar alıştırıldıkları bu sistemin değiştirilmesine karşı çıktılar.

Bugün ülkemizdeki kullanımı epey bir yaygın hale gelen ve Türkçe harflerin eklenmesiyle de “Türkçe Q Klavye” adıyla melezleşen “Q” klavye, aslında onlar için de pek doğru olmayan bu klavyedir.

Demek ki neymiş? Biz iki defa yanlış yapıyoruzuz!.. İhsan Sıtkı Yener bu konudaki serzenişinde ne kadar haklı: “Türk dilinin özelliklerine göre tasarlanmış çok verimli bir Türk klavyesi 1955 yılından beri resmen varolduğu halde, İngiliz dili için 130 yıl önce belirlenen ve Türkçe’deki binlerce sözcüğün yazılmasına olanak vermeyen klavyeyi dünya standardı zanneden ve Türkçeye has 7 harfin, en kullanışsız yerlere bilinçsizce yerleştirilmesiyle

F Klavye

oluşturulmuş klavyeyi de Q Türkçe standardı olarak kabullenen kullanıcıların bilinçsizliği, bilgisayar kullanımındaki verimsizliğin en büyük etkenidir.”

F klavyenin önemine daha geniş bir pencereden bakacak olursak, dünyadaki yaygın sistemin kullanılması değil, önemli olan dile ve dilin özelliklerine sahip çıkmaktır. Bugün dünya üzerinde 7111 çeşit dil konuşulmakta ve dilciler bu dillerin büyük çoğunluğunun önümüzdeki 20 yılı göremeyeceğini düşünüyor. Küresel emperyalizmin katil dili olan İngilizce, bir dili katletmeye herkesin sandığı gibi tabelalardan başlamıyor. Konuşulan dilin özellikleriyle oynuyor. Eğer bugün, Q klavye yaygın olsa bunu biz davet ettiğimiz içindir. Zaten dil ölümleri de böyle başlıyor: Davetle!

Ne demiştik başlıkta?

“F klavye özgüven, Q klavye teslimiyet sembolüdür.” •

alitekincaam@butundunya.com.tr

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Hangisi içinde diyalog geçmeyen bir gösteri sanatıdır?

- a-Opera
- b-Prozodi
- c-Pandomim
- d-Tiyatro

2-Böceklere başka ne ad verilir?

- a-Haşere
- b-Sürüngen
- c-Sümüklü
- d-Omurgasız

3-Kaval eşliğinde söylenen türküye ne ad verilir?

- a-Kavlak
- b-Maval
- c-Bozlak
- d-Türkü

4-Terazilerde malın tartılması için konulduğu bölüme ne ad verilir?

- a-Dara
- b-Kap
- c-Kefe
- d-Bar

5-Aşağıdakilerden hangisi masal yazarıdır?

- a-Aristo
- b-Pluton
- c-Ezop
- d-Arşimet

6-Sosyoloji biliminin ana konusu aşağıdakilerden hangisidir?

- a-Birey
- b-Canlılar
- c-Ruhlar
- d-Toplum

7-Motorlu araçlarda beygir gücünü ifade eden kısaltma aşağıdakilerden hangisidir?

- a-HP
- b-SW
- c-ABS
- d-DG

8-Hangisi bir alfabe değildir?

- a-Flemenk
- b-Latin
- c-Kiril
- d-Mors

9-Cilalanabilen billurlaşmış kireç taşına ne denir?

- a-Elmas
- b-Mermer
- c-Pırlanta
- d-Kömür

10-Aşağıdaki turistik yerlerden hangisi Güneydoğu Anadolu bölgesindedir?

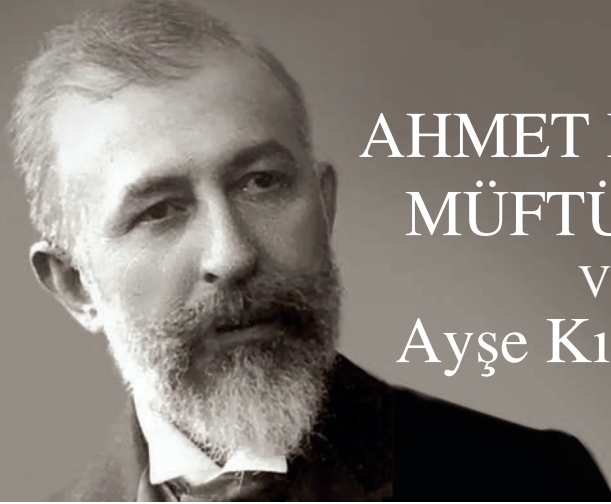
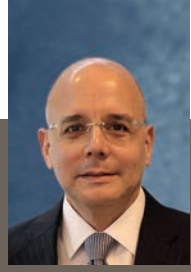
- a-Yedigöller
- b-Ihlara Vadisi
- c-Balıkli Göl
- d-Damlataş Mağarası

11-Aşağıdakilerden hangisi “çok rüzgarlı” anlamına gelmektedir?

- a-Toz Kaldıran
- b-Toz Yutan
- c-Tozkoparan
- d-Tozutan

12-Aspendos, Olimpos, Demre gibi antik kentler hangi ilimizde yer almaktadır?

- a-Çanakkale
- b-Antalya
- c-Ankara
- d-Muğla

AHMET HİKMET MÜFTÜOĞLU VE Ayşe Kızla Vato

Ahmet Hikmet'in önemi Türk kültürüne ve milli ruhumuza zamanında verdiği değerlerle ölçülmelidir. Bu alandaki yapıtları cumhuriyetimizin ilk yıllarında ders kitaplarında yer almış ve ünlü yazısı Üzümcü bir kuşağın belleklerinden silemediği, ezbere okunan bir metin olarak çok beğenilmiştir.

“Yaşlar kurur, iniltiler durur, çukurlar dolar, yangınlar söner, mezarlar çöker, viraneler şenlenir; her şey bitti sayılır... Yalnız kitapların arasında hareketsiz duran barut tozlarına benzeyen yazılar, hatıralar kalır...” diyen, Türk edebiyatının ünlü isimlerinden Ahmet Hikmet Müftüoğlu 19 Mayıs 1927’de aramızdan ayrılmıştır. 97’inci ölüm yıldönümünde kendisini saygıyla anıyorum.

Ahmet Hikmet Müftüoğlu’nun yazarlığını iki aşamada incelemek daha doğrudur. Birincisi Servet-i Fünun devrinde yazılmış öyküleri (Haristan ve Gülistan, 1901), ikincisiyse milli akıma bağlandıktan sonra yazdığı öykülerdir. (Çağlayanlar, 1922)

İsmail Habib, Ahmet Hikmet’i sanat anlayışı ve ruhu bakımından Servet-i Fünunculardan ayırmak gerektiğini belirttiikten sonra “...Onun edebiyat tarihinde Servet-i Fünun dönemi sanatçısı sayılmasının sebebi, eserlerinin büyük bir kısmının Servet-i Fünun dergisinde yayımlanmış olmasındandır. O ‘sanat için sanat’ ilkesinden çok ‘toplum için sanat’ anlayışına bağlıdır. Sanatını Türk milleti ve onun değer sistemleri için kullanmıştır. »

Kısa öyküleri ile edebiyat tarihimizin kalıcı isimleri arasında yer alır.” demektedir.

Ahmet Hikmet birinci döneminde, tüm Servet-i Fünuncular gibi Arapça ve Farsça sözcüklerden oluşan ağdalı ve süslü bir yazı dili kullanmıştır. Hüseyin Cahit Yalçın’a göre “bu dönemde...(yazarımız)... fikir için kelime aramazdı, daha ziyade seçtiği güzel kelime ve tabirleri kullanmak için vesile ve fikir arardı. Ancak, bu dönemde dahi, devrin modasına tam uymamış ve konularında yerli kalmıştır.”

Meşrutiyetten sonra ise milli edebiyat akımının çok koyu bir taraftarı olmuştur. Ahmet Hamdi Tanpınar’a göre ailesinin ve yakınlarının yaşadığı Rumeli Türklerinin acısı ve yaşananlar onun sanat yaşamına etkili olmuş ve yapıtlarında yer almıştır.

Ahmet Haşim ise Galatasaray Lisesi’nde okurken üzerinde en fazla etkiyi edebiyat öğretmeni Ahmet Hikmet Müftüoğlu’nun yaptığını açıklamaktadır. Haşim’e göre Ahmet Hikmet’in bir derste şiir hakkında: “Fikrin şekilden evvel hazırlandığı hissini veren eserlerde şiir mucizesinin (oluşmasına) imkan yoktur. Ahenk ve kafiyenin tesadüflerinden doğmayan fikirler sanata mal edilemez.” sözleri kendisinin sanat yolunu aydınlatmış ve kendisini sapmalardan korumuştur.

Hakkı Süha Gezgin’e göre yazarın yabancı ülkelerde görev alması sanata az zaman ayırmasına sebep olmuş ve yapıtlarının sayısı kısıtlı

kalmıştır: “Yoksa milliyet aşkı gibi bir coşkun kaynağa eren ruh, Müftüoğlu’nu pek zengin eser hazinelerinin sahibi etmeye yeterdi.”

Ahmet Hikmet’in Gönül Hanım adlı romanı ise Tasvîr-i Efkâr gazetesinde tefrika olarak çıkmış ancak 1971’de Fethi Tevetoğlu tarafından hazırlanmış ve Kültür Bakanlığı tarafından basılmıştır.

Yazarın en ünlü ve başarılı yapıtlarından birisi Yeğenim’de Avrupa’ya eğitime giden gençlerin yabancı kültürü hazmedememeleeri durumunda nasıl züppeleştikleri eleştirilmektedir. Ayrıca yazarımız yapıtlarında, Batı’nın Türkleri medeniyete hizmet edemeyen ve sadece savaşta kahraman olarak gösteren görüşüne karşı çıkmış, çeşitli motif ve kurgularla öykülerinde insanımızın kabiliyeti ve sanat gücünü ön plana çıkarmıştır. Bu konuda yazarın en seçkin eserlerinden birisi de, çok sevdiğim bir öyküsü Ayşe Kız ile Vato’dur. •

demiraytac@butundunya.com.tr

AYŞE KIZ İLE VATO

"Hamdullah Suphi Beyefendi'ye"

İştah ve lezzetle yenen bir öğle yemeğinden sonra, köpüklü kahveler arasında içilen sigaraların du-manlarından kulübün yemek salonu hayli sislenmişti. Bir tarafta iddialı av sohbeti, diğer yanda Millet Mec-lisi’ndeki tartışmalar sonrası bir si-yaset mücadelesi, şu köşede birkaç asil gencin, belki bir güzel kadın

tarafından aldatılmış bir arkadaşlarına karşı kahkahaları, ekseri müdavimleri yaşlı, vakarlı kişilerden meydana gelen bu toplanma yerinin havasını haz ve neşe rüzgârlarıyla dalgalandırıyor.

Bizim sofrada konu, Türk, Macar ve Polonyalıların tarihi külah ve elbiselerinin benzerliğine dairdi. Konyağın son damlasını emen Kont “Geza...” iri sigarasını silkerken ecdadının eski kaftanlarıyla kendisinin biriktirdiği güzel sanatlar koleksiyonunu göstermek için bizi konağına davet etti.

Benimle beraber Amerikalı, İtalyan ve Alman dört yemek arkadaşı, kulübün avlusunda bekleyen Kont’un otomobiline girdik.

On dakika sonra kendimizi bir geniş mermer merdiven başında bulduk. Bıyıkları tıraşlı bir uşak, sağ tarafta üstü koyu güvez çuha ile kaplanmış bir kapı açtı. Bir taş odaya girdik. Dört duvarına yaslanmış camlı dolapların içinde bu ailenin atalarına ait birkaç yüz çarık, çizme, terlik, takunya vardı. Bu ayakkabıların sonradan görme kimseler gibi, böyle baş sedirde, ceviz dolapların parlak camları arkasında, sahte birer kibar tavriyle duruşlarında gizli tuhafılık vardı. Kont’un kâtabinin arkasında diğer bir odaya girdik. Burada oymalı iki abanoz koltuk ve iki masada iki büyük demir kasa ile ortada

bir camlı dikdörtgen masa vardı. Bu masanın cam yüzeyinin altında firuze, mercan işlemeli, gümüş oymalı telkâri bıçaklar, yatağanlar serilmişti.

Bu iki kasadan çıkarılan küçük ceviz çekmeceler içinde, gümüş tepesiler üstünde bize gösterilen elmaslı, yakutlu sorguçlar, safirli ve firuzeli kılıç kemerleri, değerli taşlarla bezemiş kadın ve erkek düğmeleri,

gümüşlü, mineli eski Türk ve Macar üzen-gileri, el aynaları önümüze yığılıverdi. Bu hanedana ecdattan kalan ve daima büyük oğula intikal eden bu kıymetli aile hatıralarının bu suretle dik-katle saklanması takdirden kendimizi alamıyorduk. Burası

bir küçük Karun hazinesiydi.

Geniş merdivenden yukarı kata çıktık. Burada yemek odasından salona kadar gümüş leğen ve ibrikten, ufak incili yastığa kadar bütün eşyanın bir kıymeti, bir inceliği vardı. Camekânın iç tarafında Asya ve Avrupa’nın hemen her tarihi milletine ait olmak üzere pırlantadan akike, altından pirince kadar, belki üç yüz yüzük, kadife yivler arasında sıralanmıştı.

Duvardaki pastel ve yağlı boya nefis tablolarla uzaktan bir göz atmadan geçemiyorduk. Şimdi Kont’un yazı odasındaydık.

– İşte, dedi, Macaristan’da bir

eşi bulunmayan bir hakiki “Vato...” (*)

Bu tahminen seksen santim boyunda ve elli santim eninde bir tablo idi. Ormanda bir pınar başında kurulmuş bir sofrada... Kenarda bir genç saz çalışıyor. İki taze uzanmışlar, dinliyorlar. Biraz beride iki kadın arkası katmerli ve kabarık libaslar ile raks ediyor görünüyorlardı.

Fransız ressam Antoine Watteau'nun bir eseri

– Şimdi bundan kıymetli bir şey göstereceğim. Parmağıyla o meşhur Fransız ressamın levhasının yanında asılı bir küçük halıyı gösterdi. Bu bir Gördes seccadesiydi. Şimdi bütün gözler bu güzelliğe çevrilmişti. Bir antika meraklısı olan Amerikalı ile ressam İtalyan, seccadenin yanına yaklaşarak altından küçük ilmiklerine bakıyorlardı.

Koyu mavi zemin üstüne kırmızı bir kenar ve sarı zırhlar ile çevrilmiş, ortası dört ve sekiz köşe madalyonlar ile bezenmişti. Kenarın

zırhları ve madalyonun içleri anlaşılmaz nakışlarla doluydu. Bunlar çapraşık, karışık fakat uyumlu; düzensiz, dağınık fakat muntazam; hiç bir şekle uymaz fakat geometrik; ne çiçek, ne yaprak fakat düşünce; ne resim ve ne geometri fakat ince idi... Vato'nun yaz levhasının yanında seccadenin bu hali başka türlü, sanki sırf tasavvufi, ruhani, manevi bir bahar şekli arz ediyordu. O derece

renkler uygun ve tatlı idi.

Kont, halının karşısına geçmişti:

– Bakınız!

Bakınız! Diyordu. “Şu çiçeklerde maviden kırmızıya, kırmızıdan sarıya ne latif bir ahenk ile geçiliyor. Boyalara bu garip imtızacı, bu hayale gel-

meyen güzel imtızacı veren hangi ilimdir, hangi terbiyedir? Sanmam ki Türkiye’de halıcılık mektebi bulsun” diyordu.

– Hayır.

– Ben Hind’in, İran’ın o üstlerinde oklarla vurulmuş ceylan, kaplan resimleri, çelimsiz süvarileri, bücür insanlar, kurbağalara benzer kuşlar işlenmiş halılarını sevmem. Onlarda ne hayvan hayvan, ne çiçek çiçektir. Bu gibi tabii maddeler, yarım ve ilkel şekilde taklit edilmiştir. Türk halılarında tabiatı taklitten

eser yoktur. Bütün nakışlar içe doğan ilhamın eseri ve icattır. Bütün bu hüner, munis ve düşündürücü bir garabettir. Nakışları birbirine benzer iki halı görmedim.

– Hatta bir halıdaki karşılıklı iki şekilden bile biri diğerine tamamıyla birbirine benzemez.

Bu Gördes halısıyla, Vato'nun tablosu karşısına tesadüf eden ipekli, eski Kıbrıs kumaşı kanepeler ve koltuklara oturduk. Şimdi ziyaretçiler hane sahibinin verdiği sigaraları savuruyorlardı.

Kont dedi ki:

– Bir gün fakir düşsem, belki Vato'yu satabilirim. Fakat aile yadigârı eşyam ile bu halıyı elimden çıkaramam sanıyorum.

Tarihi, değerli eşya ile dolu olan bu konakta, bu odada yabancı gibi boynu bükük durması bek-

lenen bu Türk sanatının, bu Türk zevkinin, bu Türk kadınlığının saltanatı huzurunda gönlüm iftiharla, saygıyla çarpıyordu. Gözlerim uzaklara doğru daldı. Kurutan, yakan güneşli ve gölgesiz ve nihayetsiz bir çölün ortasında bir bardak buzlu su bulan yolcu memnuniyetini hissettim. Düşündüm, düşündüm. Düşündükçe ağlamak istedim.

Gözümün önüne geliyordu: Harap Gördes kasabası. Balçıktan karanlık, ocak dumanlarından sisli evleri. Melül ve sakin ahalisi...

Kapısının eşliğine çömelmiş, yün eğiren soluk benizli ihtiyar kadınları. Halı tezgâhının önünde bir kaç kırık tahta iskemlenin üstüne oturmuş, başını önüne eğmiş bir “Ayşe kız” ile iki küçük arkadaşı, halının erişleriyle argaçları arasında kınalı parmakçıkları titreyerek didiniyorlar ve en büyüğü:

“Gece bir ses geldi derinden, derinden Beni mi çağırdı Yemen çöllerinden?” manisini Arabistan'da silah altındaki Mehmet'ini düşü-

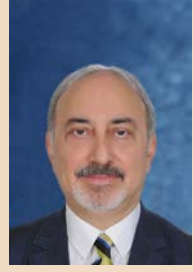
nerek yavaş yavaş fısıldarken kara gözlerinden üstüne bir damla yaş düşürdüğü şu sarı renkli dal, bu mahrumiyetin, bu kederin ateşiyle kıvrılarak ruhani bir şekil alıyor.

Artık dumanlı gözler, önümüzdeki örneğe bakmıyor, titreyen eller argaç-

ların tellerini saymıyor. Kederli, fakat necip, usta fakat esrarengez bir ruhun sevgiyle gelişigüzel argaçlar renk renk ilmikleniyor...

Ben bu levhayı böyle görüyorum.

Ey tatlı kokulu kır menekşesi! Ey karanlıklar içinde nur ağlayan mahzun yıldız! Ey Ayşe kız! Sen bu nefis şaheseri nasıl meydana getirdin? Mektep, usta görmeden nasıl en büyük Fransız ressamı olan Vato ile imtihan meydanına girdin? Ve

ŞİDDET TOPLUMU VE ÖFKE

“Suçlar birikmeye başladığında, tüm suçlular görünmez duruma gelirler. Acılar dayanılmaz hale geldiğinde ise çılgınlıklar artık duyulmaz.”

•Bertolt Brecht

Dijital bilişim çağını yaşadığımız günümüzde, insanlar bir tarafta yapay zekâların etkisi ve kontrolü altında iken, diğer tarafta toplumlar ve ülkeler arasındaki maddi-manevi ilişkiler, tüm etkileşimler yeni kültür kavramı ile popüler yaşam felsefesini ve tarzını oluşturmaya devam etmektedir. »

Bilişim devrimi, televizyon, bilgisayar ve cep telefonları ile sınırları yok ederken, şeffaflaşan tüm dünya gerçeklerini gerekli bilgi kadar gereksiz, yalan ve kötü bilgiyi de servis eder oldu. Bunların sonucunda, aşırı, sahte ve bozuk kültürleşme, sanal ortamlarda insanları kendilerinden ve somut gerçeklikten kopararak, yapay bir hayat tarzı ile başbaşa bıraktı. Öfkeleri kontrol edememek, iletişimde ve insan ilişkilerindeki şiddet bu hayat tarzının halkalarından biri oldu.

etmektedirler.

İnsanlar ve ülkeler arasındaki ilişkilerde ve iletişimlerde gözlenen şiddet sarmalı, huzur ve barış içerisinde yaşamayı tehdit etmektedir. Sokaktaki insanlarla birlikte politikacılar, yöneticiler bireysel olarak yada topluca öfke nöbetlerine girmekte, kavgalara ve çatışmalara, hatta kolayca savaşımlara kadar giden şiddete başvurabilmektedirler. Bulduğumuz Ortadoğu coğrafyasında son yıllarda yaşananlar, bunların en acı örnekleridir.

Öfkeleri kontrol edememek, iletişimde ve insan ilişkilerindeki şiddet bu hayat tarzının halkalarından biri oldu.

Uygurliklar bağlamında, Doğu ve Batı kültürü arasındaki farklılıklar, insan hakları, özgürlükler, demokrasiye olan inanç gibi konularda ülkelerin ekonomik gelişmelerine bağlı olarak artmakta iken, ahlaki felsefedeki çöküş, yaşanan kültür bunalımları da tüm ülkelerde internet kullanımı ve medya aracılığı ile paradoksal olarak eş değerde artmaktadır. Kendi ülkelerinde barışı savunanlar, uzak topraklardaki ülkelere çatışma ve savaş ihraç

Ülkemizde ise, aile içi şiddet, kadınlara ve çocuklara uygulanırken, sağlık kuruluşlarında hekimleri ve çalışan emekçilerini, okullarda öğretmenleri, hukuk dünyasında avukatları, sahalarda sporcuları ve hakemleri hedef almaktadır. Sokak kavgaları, kamuya ait ortak alanlarda, trafikte çıkan tartışmalar, bıçaklı ve ateşli silahlı yaralanmalar ve ölümler güncel olağan olaylar olarak kabul edilir oldular. Depremde evlatlarını, yakınlarını yitirenler, şiddet gören sağlıkçılar, eğitimciler, avukatlar nöbet tutuyorlar, eylem yapıyorlar. Suçlar gerçekten o kadar artmış ve birikmeye başlamışken, suçlular görünmez, acılar

dayanılmaz hale geldiğinde ise çığlıklar ıslık niyetinde dinlenir, duyulmaz oldular. Nasıl ki Ortadoğu'yu emperyal projeleri için bataklığa ve savaş alanına çeviren, sözümler ona uygar Batı dünyasının Gazze'den, Suriye'den, Irak'tan, Afganistan'dan yükselen çocuk çığlıklarına, kulaklarını tıkanıklıkları gibi.

“Şiddetsiz İletişim-Bir Yaşam Dili” kitabında yazar Marshall B. Rosenberg, şiddetsiz iletişimin tüm varlığımızla ve içtenlikle dinlemeyi, karşılıklı saygıyı ve empatiyi beslediğini, insan ilişkilerinde iş ortamında, siyasi arenada daha derin bağlar kurma imkanını verdiğini, tüm dünyada anlaşmazlıklarda ve çatışmalarda arabuluculuk yapmada kullanıldığından söz etmektedir.

(*) Kişilerin, liderlerin, aşırı milliyetçi, dinci ve mezhepci grupların, fanatik taraftarların, etnik grupların ve azınlıkların, ezilenlerin, sömürülenlerin öfkesinden doğan şiddeti ve bu şiddetin yarattığı kavgaları, acıları, yaralanmaları, savaşları, ölümleri sonlandırmak bir medeniyet ve insanlık projesi olmalıdır. Çünkü, kelebekler gibi kanat çırpıp, sonsuza kadar yaşamayı beklerken, kavgaya ve çatışmanın içerisinde aşktan, sevgiden, şiiirden, şarkıdan, barıştan uzak bir dünya yaşantısı ile kısa sürede kelebekler gibi ölümlerle yüzleşmek çok acı olmalıdır. •

muratmolu@butundunya.com.tr

Kaynakça: *Marshall B. Rosenberg, Şiddetsiz İletişim, Remzi Kitabevi

Ambrose Bierce'den Şeytanın Sözlüğü

■ **Savaş:** (*Battle*) Dile herhangi bir faydası dokunmayacak siyasal bir düğümü dişlerle çözme yöntemi.

■ **Savaş:** Barış sanatının yan bir ürünü. Tehlikeli politik bir durum uluslararası dostluk adına kaçılmaz bir dönemdir. Beklenmeyeni beklemeyi öğrenmemiş bir tarih öğrencisi ışığa giden yolda kendini ulaşılmaz olarak görür. ‘Barış

döneminde savaşa hazır ol’ ifadesi düşünüldüğünde çok daha derin bir anlam taşır; sadece her şeyin bir sonu olması gerektiği ki, bu her zaman etkisi sürecek ve değişmeyecek bir kanundur, akla gelmemelidir aynı zamanda barış toprağı savaş tohumlarıyla beslenir ve bu tohumlar büyüyüp gelişmek için en uygun yerdedir.

Dr.Murat Molu'nun sesinden Thubten Chodron'un “Öfkeden Sakinliğe” adlı kitabından alıntı

Yüzyıl Önce Yüzyıl Sonra SEVR ve LOZAN
Türkiye Cumhuriyeti'ne Karşı Lozan Üzerinden
Psikolojik Savaş

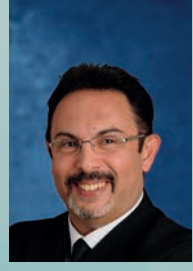
Yalanlar ve Gerçekler

İlk Kez Yayınlanan Özgün Belgelerle
Cumhuriyetin Yüzyüncü Yılına Armağan

Otopsi Yayınları

Anka
Berk Yüksel

Ruhsal Gelişim Yolunda Yol Kesiciler

“En iyi bildiğim, haddim olmalı.” Sunay Akın

Ruhsal gelişim yolunun yol kesicileri, bireyin gelişim yolunda mutlaka karşılaşacağı tehlikelerdendir. Bu canavarları alt eden yolcu önemli bir sınavdan başarı ile geçmiş olur. Bireyin kendi deneyimleyeceği yaşam yoluna bodoslama dalıp yolu keser. Kendi yolunu

paylaşmakla yetinmez, izlediği yolun adımlarını aynen diğer insanlara da takip ettirmek ister.

“Kahraman” yani kendi yaşam yolculuğunun özgürce yol alanı herkesi dinler, her fikre açıktır ancak kendi doğrusunu ve kendi yönünü kendi belirler. »

Ona yön çizmeye çalışanları çabucak sezerek onlardan uzak durur. Kişisel gelişim yolunun yol kesicileri çoğunlukla yolcuya çok ılımlı yaklaşır. Yola koyulup araştırın, okuyan ve bir noktaya geldiğine inanan insanlardan bir kısmı şişmiş göğüs kafesleri, yere paralel burunları ile hadlerini aşır başka yolcuların yoluna adeta dalmaktadırlar. Oysaki deneyimini, bilgisini paylaşır onu hür yolculuğunda rahatsız etmemek önemlidir.

eylem adamı değil. Bu tip bilgi, bir bilgi yığını haline gelir ve yol kesici için ağır bir yük olur.

Tüm kadim ezoterik öğretilerde gelenek tektir, zaman içerisinde farklı yorumlar, farklı yolları doğurmuştur. İçinden birine sadece ve tek doğru diye bağlanıp diğerlerini yok sayıp, aşağılamak ya da ondan doğduğuna inanmak basitçedir. İnsan gibi insan her yolu öğrenir ve kendi bileşiminde kendi yolunu çizer.

Yol kesici örneğin, “benim toprağımın gelenegi, inancı, yapısı vs...” yaklaşımı ile hem Doğu hem Batı sistemlerini hor görüp hepsine kendi yapısının kaynaklık ettiği inandır. Peşinen “benimki en iyisidir” yaklaşımının temsilcisidir. Bilimi bile inancına göre yorumlar. Bulunan her şey zaten onun inanç

yapısında mevcuttur. “Benim olsun, olamıyorsa benim gibi olsun!” kafa yapısındadır.

Yol kesiciye “A kitabını okuyorum.” dersiniz, size “Bak yanlış yapıyorsun, B’yi oku A önemli değil.” deme cüretini gösterecektir.

İnanç tüccarı yol kesici, “Bunu

İnanç tüccarı yol kesici, “Bunu okuma, çok faydalı değildir, onun yerine ben okudum bak biliyorum şunu oku” der.

Bir yolu beğenmeyip bir başkasını önerme, bir yolu hor görme hatta kendi yoluna misyonervari bir takıntı ile bağlanıp herkesi buna çekmeye beyhude çabalama bilgi sahibi olup onu bilgeliğe çeviremeyip bu yolda kaybolan şahsiyetlerde sıkça görülür. Onlar söz adamıdır,

okuma, çok faydalı değildir, onun yerine ben okudum bak biliyorum şunu okudum” der. Kendini gördüğü yüksek merete ile sözde iyi niyetli önerilerle kişilerin bireysel gelişim yollarına onun yoluna çekmek amacı ile sarkar. Dağın tepesine çıkan onlarca yol vardır, kimi kısa, kimi uzun, kimi dolambaçlıdır. Birey kendi yolculuğuna çıkarken kendi eksikliğini bilerek bu yollardan birini seçer ve çıkışa geçer. Bilinçli birey kişisel gelişim ve dönüşüm macerasında yani kendi yolculuğunda yol kesicinin onu sokmaya çalıştığı ezber yola geçmez.

Yol kesici, söz keser, konuşurken dinlemez, biri konuşurken fısıldayarak konuşulmanın aksini yarındakilere iletir. Son sözü söylemek hastalığından muzdariptir. Yol kesen, paylaşımcı da değildir. Sadece çevreyi kendi yoluna çekmek için söylemleri kullanır. Bilgiyi bir silah gibi kullanmak ister. Onca uğraş, yılların birikimi ne yazık ki boşa harcanır.

Adanmış yol kesici dinlemeye bile dayanamaz, ona göre nerede ne anlatılıyorsa o ve daha fazlası kendi inanç yapısında ya da özümselediği gelenekte mevcuttur. Tek referansı budur.

Ruhsal gelişim yolunda olan birey her öğretiyi, inanç sistemini bilmek ister. Kimi kendine daha yakın gelirken, kimi ise o kadar yakın gelmeyebilir. Yol kesici seçtiği gelişim yolunun yapısını, düşünce sistemini, uygulamalarını farklı yoldakilere benimsetmek ister. Herkesi kendi inanç yapısının yine kendi uygulama biçimine çekmek ister. O, kendini tutamaz ve fanatik bir bağlantı kurduğu için aşırı adanmışlıkla diğerlerine sirayet eder. Adanmış yol kesici dinlemeye bile dayanamaz, ona göre zaten nerede ne anlatılıyorsa o ve daha fazlası kendi inanç yapısında ya da özümselediği gelenekte

mevcuttur. Tek referansı budur.

Yol kesiciler güler yüzlerle, sözde samimi sözlerle, sıcak abartılı jestlerle yaklaşırken, içten dış sıkınlardır. Vasat, kendi aklını kullanamayan kitlede memnundurlar. Kendini bir nevi bilgelik timsali saydığı için bir sözde tahta oturup yine kendi kafasına kendi hikmet tacını takar. “Öğrenmeyi öğret, öğretme!” veya “Yapamayan, öğretir.” gibi sözler bu yol kesiciler için söylenmiştir. “Halkı kendi seviyene çıkar, ona inme.” sözünü çarpıtınlardır. Fikir ya da inancın fanatikleridir yol kesiciler. Kurulmuş bir zemberek gibi konuşurlar. “Peşin hükümler ve kesin inançlılar yıkılmaz.” “Kesin inançlılar her şeyi zaten bilir” der Hoffer.

Peşin redci ile koşulsuz takipçi adanmışlık arası dengeli yol insan gibi insanın yoludur. Yol kesici işine gelmeyen fikirlere peşin redci, kendi at gözlüklü yaşam stili ya da ahlâk öğretisine ise koşulsuz takipçi biçiminde yaklaşır. Adanmışlık güzel bir duygu olsa da bu duygunun da sınırlarını zorlayacaklardır.

İnsan gibi insan yürüdüğü yolu, edindiği bilgiyi hak edenlerle paylaşır. Hür insan herkesi dinler ve

kendi çıkarımını başkasının telkini ya da iradesi ile değil kendi akıllı, sezgisi ile özgürce yapar. Bir yol kesici hemen her ortamda derhal kendini belli eder. Çokça konuşma hevesi, belli bir entelektüel birikimle harmanlanır ve ne yazık ki tüm bu birikim heba edilerek fevri kullanılır.

Hak edenle paylaşılmayan bilgi karanlığa hizmet eder. Ancak paylaşılan bilgiden alınacak ya da alınmayacak varsa bunun kararı yine hür bireydedir.

Bilgi ve birikim bir savaş aletine dönüşmüştür. Normal şartlarda bilgi edinme, idrak, görgü, sağduyu ve sezgisel anlayış sahibi olup bunları özümseyebilme ve uygulayabilme kapasitesine ulaşabilip hikmet sahibi olması ge-

rekirken, yol kesici özümseme ve uygulama basamağında çok haz etmeyip, diğer yaşamlara, diğer yollara tahakküm eder.

Hak edenle paylaşılmayan bilgi karanlığa hizmet eder. Ancak paylaşılan bilgiden alınacak ya da alınmayacak varsa bunun kararı yine hür bireydedir. Gerçek insanın yolculuğu ona özeldir. Bir nevi tek kişilik, bireye özgü bir yoldur.

Hint öğretisinde söylendiği gibi: “Dağın tepesine birçok yol vardır, sadece zaman kaybeden dağın etrafında çemberler çizerek “Yanlış yoldasın!” diyenlerdir.”

berkyuksel@butundunya.com.tr

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

Anlamak mı Anlaşılmak mı

Sizce hangisi daha önemli, anlamak mı, anlaşılmak mı?

İşim gereği her yaş grubundan ve her kesimden onlarca kişi ile görüşüyorum. Eşler, ebeveynler, çocuklar, öğrenciler, kariyer sahibi kişiler ve hemen herkesin ortak sorunu çevrelerindeki kişiler tarafından

anlaşılmamak.

Anlaşılmadığından sitem edenlere “Peki, siz karşınızdakini anlamaya çalışıyor musunuz?” diye sorduğumda aldığım yanıt neredeyse hiç değişmiyor: »

“Neden önce ben anlamaya çalıştım. O beni anlamaya çalışsın.”

Onlara “Herkes önce karşındaki beni anlasın diye düşünürse sizce sonuç ne olur?” diye sorarak kendi oluşturduğumuz kısır döngüyü anlatmaya çalışıyorum. Neyse ki, arada “O zaman kimse birbirini anlayamaz.” diyenler oluyor.

Bu kez “Sizce empati nedir?” diye soruyorum. Yanıt aşağı yukarı aynı: “Kendini karşındakinin yerine koymak.” Sonra da ekliyorlar “Ben bunu yapıyorum zaten ben onun yerinde olsaydım...” diye başlayarak karşılardaki kişiden duymak istedikleri sözleri ya da görmek istedikleri davranışları sıralıyorlar.

Öğrencilik yıllarımızda empatiyi kendimizi karşımızdakinin yerine koymak olarak öğrendiğimiz doğru ancak neredeyse hepimizin düştüğü yanlış, kendimizi gerçek anlamda karşımızdakinin yerine koymayıp, onun penceresinden yine kendimiz olarak bakıp “Ben olsaydım...” diyerek empati yaptığımızı sanmak. Sanmak diyorum çünkü biz

karşımızdakinin yerine geçerken yine kendimiz olarak geçiyoruz. Yani onun bakış açısıyla bakmıyoruz, yine kendi düşüncemizin haklılığını kanıtlamaya çalışıyoruz.

İşte bu nedenle ben empatiyi şöyle tanımlamayı tercih ediyorum:

Empati, karşındakinin gözü ile görebilmek, karşındakinin kulağı ile duyabilmek ve karşındakinin yüreğiyle hissedebilmektir.

Bunu başarabilirsek gerçek anlamda kendimizi karşımızdakinin yerine koyarız ve sözlerimizin, davranışlarımızın ona nasıl ulaştığını, neler hissettiğini anlamaya başlarız.

Kendimizi anlatmaya ve sesimizi karşımızdakine duyurmaya çalışmaktan karşımızdakinin sözlerini anlamak üzere değil, haklılığımızı kanıtlayacak yanıtlar vermek üzere dinliyoruz. Oysa etkin dinleme, yani anlamak üzere tüm dikkatimizi vererek dinleme sağlıklı iletişimin olmazsa olmazı. Sonuçta sorunlarımıza çözüm bulmak yerine haklılığımızı kanıtlamaya çalıştığımız bir ego savaşına dönüyor diyalog.

Ne dersiniz? Sizce anlaşılacak için önce karşımızdakini mi anlamaya çalışmalıyız yoksa karşımızdakini anlamak için önce kendimizi mi anlatmaya çalışmalıyız?

Sağlıklı iletişimin olmadığı yerde sağlıklı ilişkilerin olmayacağını bilinciyle, sevdiklerimizle karşı takımlarda değil, aynı takımda olduğumuzun unutmamak dileğiyle. •

nuraybartoschek@butundunya.com.tr

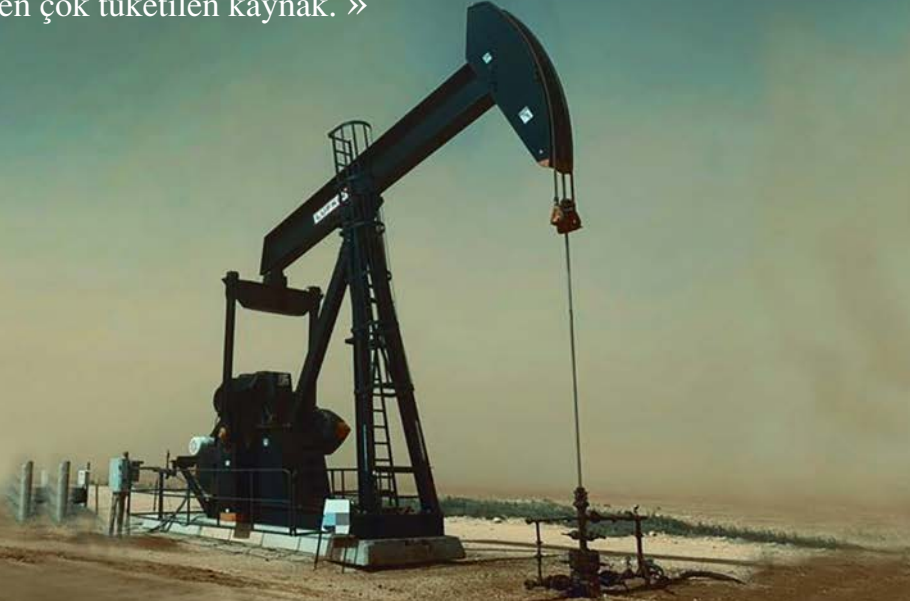
Promete
Necdet Pamir

Cumhuriyet Dönemi Başlarında Petrol Faaliyetlerimiz ①

Giriş

Petrol, 1800'lü yılların başından itibaren, dünya enerji tüketimindeki payını hızla artıran son derece stratejik bir madde olma özelliğini korumayı sürdürüyor. Birçok yazımızda belirttiğimiz gibi, 2022 yılı sonu verilerine göre; dünya birincil enerji üretiminde petrolün payı % 31,6¹ ile en çok tüketilen kaynak. »

Osmanlı İmparatorluğu'na fiilen son veren Birinci Dünya Savaşı'nın (ve bu savaşın sonunda Osmanlı'nın imzaladığı Sevr Anlaşması'nın) galibi İngiltere, 1900'lü yıllarda özellikle Donanma kurmaylarının stratejik öngörüsü ile başta savaş gemileri olmak üzere, savaş "makinaları"nı, kömürden petrole (fuel oil) dönüştürerek, Osmanlı'nın ittifak yaptığı Alman donanması karşısında muazzam avantaj sağlamıştı. "Savaştan önce petrol, kömürün yerini almaya başlamıştı.

Böylece, gemileri hareket ettirmek için üretilen buhar; iki, hatta içten patlamalı makinelerde kullanıldığı takdirde de dört kat daha ucuz hale gelmişti. Sadece maliyet azalmamış, gemiler çok daha hızlı hareket eder olmuştur. Dolayısıyla petrol, denizcilikte hızlı kömürün yerini alıyordu. Ayrıca petrol kaynakları, kontrol altına alınmalı; yabancı payı olmamalıydı." ²

Musul, Kerkük, Kuveyt, Katar gibi petrol kaynakları bakımından zengin Osmanlı vilayetleri, yabancılar teslim edilerek, padişah ve çevresinin ömrü uzatılmaya çalışılıyordu. İngilizler, donanmanın gereksinimi olan petrolü, İran ve dönemin Osmanlı toraklarından elde etmeyi çoktan planlamış ve hayata geçirmeye başlamışlardı. Dönemin İngiltere Dışişleri Bakanı Sir Edward Grey, 27 Mart 1911'de "Temel hedefimizi daima hatırladığımız önemli olduğuna inanıyorum; bu da Basra Körfezi'ndeki ve onu tamamlar nitelikteki Mezopotamya'daki İngiliz çıkarlarını korumaktır." derken, Osmanlı Sadrazamı Mahmut Şevket Paşa, 11 Mart 1913'te, "Kuveyt ve Katar gibi çölden ibaret iki kaza yüzünden İngiltere ile ihtilaf çıkaramayız. Bu ehemmiyetsiz topraklardan ne gibi faydamız olabilir? Kuveyt ve Katar'ı İngiltere'ye bırakmaya ve zengin

Sadrazam Mahmut Şevket Paşa, 11 Mart 1913

"Kuveyt ve Katar gibi çölden ibaret iki kaza yüzünden İngiltere ile ihtilaf çıkaramayız. Bu ehemmiyetsiz topraklardan ne gibi faydamız olabilir?"

Kuveyt ve Katar'ı İngiltere'ye bırakmaya ve zengin Irak vilayetimizle uğraşmaya karar verdim."

Kuveyt ve Katar: Dünya petrol rezervlerinin % 7,2'si, gaz rezervlerinin %11,6'sı (2022, EI)

Irak vilayeti-mizle uğraşmaya karar verdim." ³ diyebilecek kadar, körlük ve sorumsuzluk içindeydi.

Savaş, Osmanlı'nın

Osmanlı ise elindeki zengin petrol rezervlerinin stratejik ve ekonomik değerini anlamaktan çok uzakta; "gerileme" değil, çöküş ve teslimiyet devri yaşamaktaydı.

yıkımıyla sona ererken (13 Ağustos 1918'de), dönemin İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur J. BALFOUR, "... ne Başkan Wilson ne de bir başkası, Dicle ve Fırat'ın

çevresindeki geniş toprakları Osmanlı'ların denetimine bırakmak isteyecektir. Bu durumda sor-mak isterim: Mezopotamya'daki Küçük Zap Suyu'na kadar veya yeterli derecede zengin su kaynaklarını denetim altına alacak şekilde, ordularımızla ilerlememiz büyük yararı yok mudur? Bunu başardığımızda, petrol yataklarının büyük çoğunluğu da elimize geçmiş olacaktır.” diyordu.

Cumhuriyet Öncesinde, Osmanlı'daki Petrol “Faaliyetleri”

Birinci Dünya Savaşı öncesinden başlayarak, dünyanın en zengin petrol ve doğal gaz kaynaklarını elinden çıkaran Osmanlı'nın, imparatorluğun küllerinden yepyeni ve genç bir Cumhuriyet yaratan Gazi Mustafa Kemal (Atatürk) ve kadrolarına bıraktıkları enkaz ve borçların yanı sıra, eğitimsiz ve çok yoksul bir ülke

vardı. Bugün hâlâ en stratejik enerji kaynağı olmasının yanında, yüzlerce sanayi ürünü de girdisi olan petrolün; o yıllarda,

aranması, sondajı, üretimi, rafinajı ve pazarlaması konularında, ülke içinde sorumluluk alacak uzman bulunamıyordu. Nitekim 1929 yılında, dönemin İktisat Vekili Şakir (Kesebir), Ahmet Emin Yalman ve bazı gazetecilerle sohbet ederken, “Arkadaşlar, petrol konusunda uzmanlaşmış Türk evlatları yok mudur ki biz bu milli meseleyi o vatan evlatlarına teslim edelim”⁴ diyordu. Ahmet Emin Yalman⁵, Cevat Eyüp⁶ adlı arkadaşının, halen ABD'de petrol jeoloğu olarak çalıştığını söyleyince, konu Atatürk'e ve Başbakan İsmet Paşa'ya aktarıldı. İsmet Paşa'nın talimatı ile Türkiye'nin ABD'deki Büyükelçisi Ahmet Muhtar Bey'e telgraf çekilir ve Cevat Eyüp ile temas kurulur. Robert Kolej'den 1910'da mezun olan Cevat Eyüp, Columbia Üniversitesi'nde 3 yıl okuyup, petrol jeoloğu olmuştur.⁷

Bu noktada, Osmanlı dönemindeki petrol “faaliyetlerine” yönelik olarak, Cevat Eyüp Taşman'ın MTA

Cevat Eyüp (Taşman) ve Mehlika (Taşman)

dergisinde yayınlanan “Etütler: Türkiye ve Petrol” başlıklı makalesine bakmakta yarar vardır. Şöyle diyor Taşman: “Türkiye’de petrol faaliyeti, imparatorluk devrinde yalnız taltifi arzu edilen kimselere, bilâhare ecnebi sermayelere satılmak suretiyle imtiyazlar vermek teşebbüslerinden başka bir şey olmamıştır. Petrol meselesinin ehemmiyeti, yalnız Cumhuriyet’in teessüsünden sonra ulusal bir iş olarak telâkki edilmiş ve ciddi petrol araştırmalarına ancak o vakitten beri başlanabilmiştir.”

Cevat Eyüp Bey, söz konusu makalesinde, Osmanlı dönemindeki petrol faaliyetlerine ilişkin bilgi aktarırken, **ilk faaliyet olarak**, 1897 yılına işaret ediyor ve bu tarihte Mürefte (Trakya) civarında, 1360 hektarlık arazinin imtiyazının Halil Rifat Paşa’ya verildiğini söylüyor. Buna karşın Prof. Volkan Ediger, 1877 yılında, Tayfur Paşa’nın Kürzon (Van) petrolerini işlettiğini yazıyor.⁸ Bu bilgiyi temel almakta yarar var. Zira sayın Ediger’in kitabı, Cumhurbaşkanlığı danışmanlığı sürecinde, doğrudan Osmanlıca kaynaklar incelenerek yazıldı. Gene Ediger’e göre daha sonra söz konusu sahanın imtiyazı, Nikogos Tokmakyan ve Galip Paşa’ya verildi. Saha (imtiyaz) sonraki yıllarda el değiştirdi. Ancak, bu ve benzeri bulgular, “ekonomik petrol keşfi” olarak kabul edilebilen keşifler ya da sahalar değildir. **Türkiye’nin ilk EKONOMİK KEŞFİ, Raman sahasındaki 8 numaralı (Raman-8)**

kuyu olarak tescil edilmiştir ve 17 Aralık 1945 tarihi, bu keşfin tarihi olarak kabul görmüştür. Bu “faaliyetleri”, kayda geçmeleri açısından, bir kez de bu olanakla dile getirmekte yarar olduğunu düşünüyorum.

Kronolojik olarak devam etmek gerekirse, kimyager Moreau, Çengen’de (İskenderun) petrol numunelerinin analizini yaptı. Osmanlı’nın verdiği imtiyazlar kapsamında Kâmil Paşa, Çengen bölgesinde bazı arama faaliyetleri gerçekleştirdi. Aynı yıl Sarıca Osman beye Pülk (Erzurum) bölgesi için ruhsatname verildi.⁹ Bu imtiyaz daha sonra 1890’da Hasan Tahsin Efendi’ye, ardından da 1891’de İskenderun Petrol Şirketi adına Mösyö Frans’a verildi. Görüleceği gibi (örnekler çoğaltılabilir) sayın Taşman’ın, “İmparatorluk devrinde yalnız taltifi arzu edilen kimselere, bilâhare ecnebi sermayelere satılmak suretiyle imtiyazlar vermek teşebbüslerinden başka bir şey olmamıştır” saptaması, fazlasıyla gerçekçi ve yerindedir. •

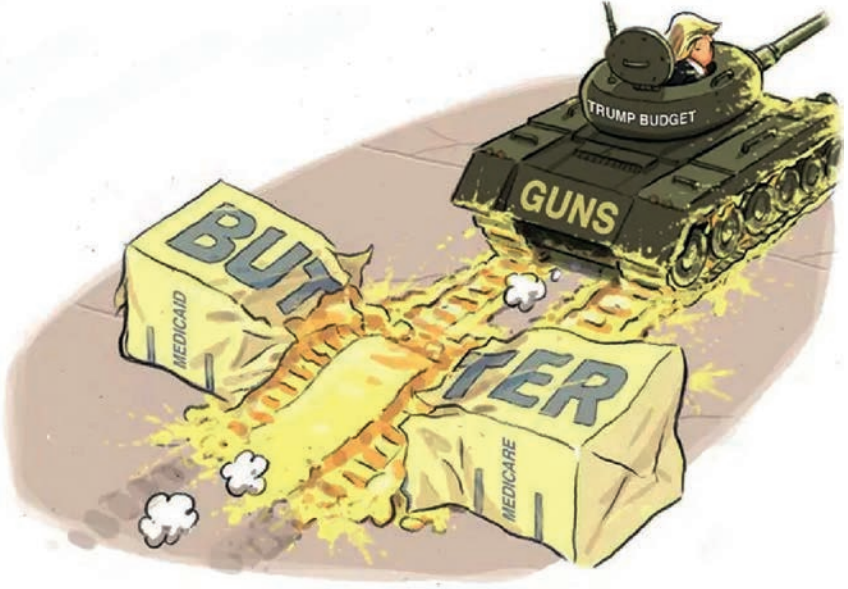
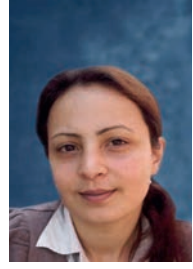
nedetpamir@butundunya.com.tr

Gelecek ay: Cumhuriyet Dönemi

1- Energy Institute Statistical Review of World Energy, July 2023 / 2- Imperial Quest for Oil: Iraq 1910-1928, Helmut Mejcher; (St. Antony’s Middle East Monographs no. 6); sayfalar: 35-42 (Aktaran: Hikmet Uluğbay) / 3- İmparatorluk’tan Cumhuriyet’e Petropolitik, Hikmet Uluğbay / 4- Fotoğraflarla Ulusal Petrol, 1929 – 1954; TPAO Arama Daire Başkanlığı, Arşiv ve Tarih Yayınları-1 (Halit Edip Özcan) / 5- Ahmet Emin Yalman, 1910 yılında Cevat Eyüp ile birlikte ABD’ye burslu olarak giden 3 kişiden biri. / 6- Cevat Eyüp, 1934 yılında çıkarılan Soyadı Kanunu ile “Taşman” soyadını alacaktı. / 7- Eşi Mehlika Taşman’ın anlatısı (Fotoğraflarla Ulusal Petrol, 1929 – 1954; TPAO Arama Daire Başkanlığı, Arşiv ve Tarih Yayınları-1 / 8- Osmanlı’da Neft ve Petrol; Volkan ş. Ediger, ODTÜ Yayıncılık, Aralık 2005 / 9- Ediger, age.

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

SİLAH MI, TEREYAĞI MI?

Küresel ölçekte ülkeler, açıklıkla mücadeleye yaptıkları harcamaların dokuz kat daha fazlasını askeri yatırımlara yapıyorlar.

Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü'ndeki (SIPRI) araştırmacılara göre, geçen yıl küresel askeri harcamalar yaklaşık yüzde 7 oranında artış göstererek 2008'den bu yana en büyük yükselişi kaydetti. Hükümetler askeri

personel, teçhizat ve silahlara toplam olarak 2,4 trilyon doların üzerinde para harcadı. Bu 2,4 milyon çarpı bir milyon dolar demektir.

Bu denli büyük ölçekteki kaynak, çok daha iyi alanlarda kullanılabilirdi. Küresel olarak ülkeler, askeri yatırımlara, açıklıkla mücadeleye harcadıklarından dokuz kat daha fazla para harcıyorlar. Nitekim küresel askeri harcamalar, Birleşmiş

Milletler'in tüm Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne ulaşmak için gerekli olacağını tahmin ettiği 2,5-3 trilyon ABD Doları'na dayanmış durumda. Bu hedefler arasında açlığın ortadan kaldırılması ve dünya çapındaki herkese elektrik, hijyen, sağlık ve eğitim hizmetlerinin sağlanması yer alıyor. Bunların hepsini başarabilirdik ama başaramadık çünkü parayı silahlara harcadık.

1990'larda Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, silah harcamaları olan ihtiyacın azalmasıyla birlikte heyecanla karşılanan "barışın kâr payı"* , şimdilerde uzak bir anı gibi görünüyor. Bunun yerine küresel güçler, Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin ardından inatçı ve irredantist Çin'e tepki olarak, yüz milyonlarca insanın hayatını iyileştirebilecek kaynakları, askeri girişim ve yatırımlara yönlendirdi.

Bu eğilim küreseldir. Dünyanın

DÜNYANIN EN GÜÇLÜ 10 ÜLKESİNİN HER BİRİ 2023 YILINDA ASKERİ BÜTÇELERİNİ ÖNEMLİ ÖLÇÜDE ARTIRDI.

en güçlü 10 ülkesinin her biri de 2023 yılında askeri bütçelerini önemli ölçüde artırdı. Rusya'nın askeri harcamaları yüzde 24 artarak, kıtlığın eşliğindekilere yardım sağlayan BM Dünya Gıda Programı bütçesinin 13 katına ulaştı. Ukrayna ise askeri harcamalarını yüzde 51 artırarak 65 milyar dolara çıkardı. Ki bu rakam, UNICEF'in dünyanın en yoksul çocuklarına ayırdığı bütçenin üç katı.

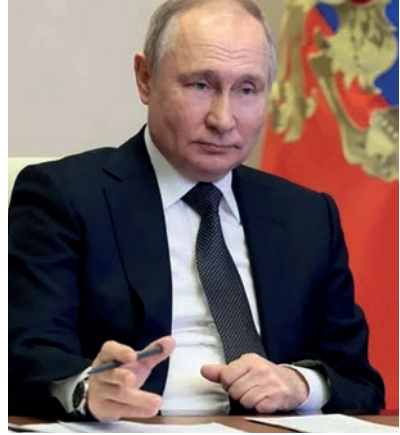
Şiddetli bir savaşın ortasında olan ülkelerin askeri bütçelerini artırmaları sürpriz değil. Ancak Rusya ile Ukrayna arasındaki çatışmanın küresel yansımaları da oldu ve dünyanın her yerindeki hükümetlerin de askeri harcamalarının artmasına yol

açtı. Bu arada ABD de harcamalarını dudak uçuklatan bir rakama, 916 milyar dolar seviyesine çıkardı. Bu bütçe, dünyanın toplam askeri harcamalarının %38'ini oluşturuyordu.

Çin'in askeri harcamaları, "sadece" 296 milyar dolar ile Amerika'nın üçte birinden az olmasına rağmen (sıtma kontrolüne yönelik küresel harcamaların 70 katına eşdeğer), ABD'deki yüzde 2,4 artış oranına kıyasla yılda yüzde 6 oranıyla hızla artıyor. Bu iki lider güç arasındaki askeri uçurum her geçen yıl daralıyor. Tamamen kapandığında ise ne olacağını kimse bilmiyor.

Pek çok kişi, Vladimir Putin'in Ukrayna'yı işgal ederek Avrupa'yı istikrarsızlaştırmaya karar verdiği gün, bu silahlanma yarışının kaçınılmaz hale geldiğini iddia ediyor. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ise, Rusya tehdidi göz önüne alındığında Avrupa'nın yalnızca, Çin'in güçlü jeopolitik emellerine yanıt olarak giderek Pasifik'e yönelen Washington'a güvenmeye devam edemeyeceğini güçlü bir şekilde savunuyor.

Mütevazı askeri güçler bile askeri bütçelerini artırıyor. Örneğin İspanya, geçen yıl savunma harcamalarını

Pek çok kişi, Putin'in Ukrayna'yı işgal ederek Avrupa'yı istikrarsızlaştırmaya karar verdiği gün, bu silahlanma yarışının kaçınılmaz hale geldiğini iddia ediyor.

2 milyar dolar artırdı. Bu rakam, Sudan İç Savaşı'nın neden olduğu insani krizi hafifletmek için tüm dünyanın söz verdiği yakın bir rakam.

İkinci Dünya Savaşı'nı kaybettikten sonra pasifizme zorlanan ülkeler artık aktif bir biçimde, olası

Çin'in askeri harcamaları, ABD'deki yüzde 2,4 artış oranına kıyasla yılda yüzde 6 oranıyla hızla artıyor.

bir silahlı çatışmaya hazırlanıyor. Örneğin Japonya, askeri bütçesini hızla artırıyor ve 2027 yılına kadar üçüncü büyük askeri güç haline gelmesi bekleniyor. Almanya, pahalı bir F35 savaş uçağı filosu ve gelişmiş dijital komuta ve kontrol sistemleri satın alarak askeri politikasında ciddi bir değişiklik yaptı.

Japonya'nın 2027 yılına kadar üçüncü büyük askeri güç haline gelmesi bekleniyor.

olağanüstü ekonomik ve sosyal başarısının bir nedeni de, bu ülkelerin kıt kaynakları silahlı kuvvetlerine harcamalarının engellenmesi, bunun yerine ekonomilerini ve toplumlarını güçlendirmelerine izin verilmesidir.

Sonuç olarak denilebilir ki, haklı olsun ya da olmasın, gerekli olsun ya da olmasın, bu silahlanma yarışı hepimizi daha da fakirleştiriyor. •

sabriyeasir@butundunya.com.tr

Çeviri Kaynağı: Moisés Naím, "Guns or butter?", 14 Mayıs 2024, elpais.com

(*) Barışın kâr payı /barış temettüsü: Savunma harcamalarının eğitim ve sağlık gibi barış zamanı harcama kalemlerine aktarılması.

Almanya, F35 savaş uçakları ve gelişmiş dijital komuta ve kontrol sistemleri satın alarak askeri politikasında ciddi bir değişiklik yaptı.

Giderek daha tehlikeli hale gelen bir dünyada, hükümetlerin kendilerinde silahlanma konusunda güçlü bir baskı hissetmeleri doğaldır, ancak bu bizler için bir trajedi oluşturmaya da devam ediyor. Japonya ve Almanya'nın 1945 sonrası

"Savaş zorunlu ve hayatı olmalıdır. Gerçek kanaatim şudur: Milleti savaşa götürünce vicdanımda azap duymamalıyım, öldüreceğiz diyenlere karşı, ölmeyeceğiz diye savaşa girebiliriz. Lakin millet hayatı tehlikeye maruz kalmıyorsa savaş cinayettir."

M. Kemal Atatürk

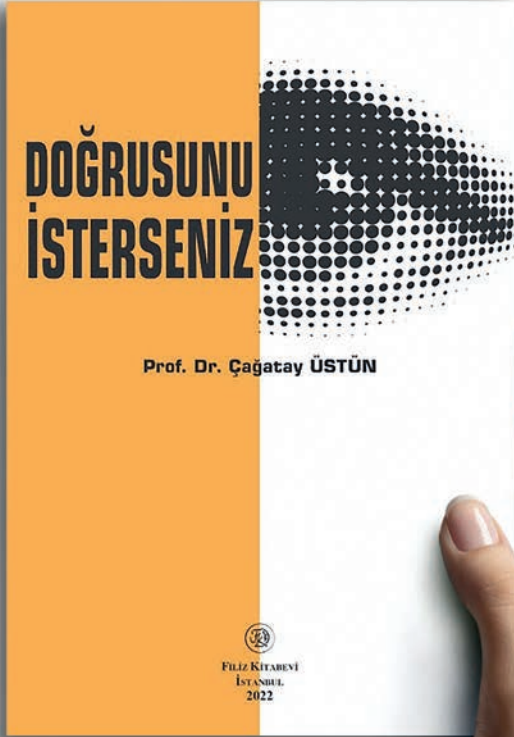
“Doğru ve yanlış arasındaki bulmacada tüm boş kutucukların
“doğru” kelimesini oluşturmak üzere dolmasını hayal ediyorum.

Hayal gerçeğe dönüşebilir.

Bu kitap o noktadan bir başlangıç yapıyor.

Sizlerle buluşan satırlarda doğrunun üstünlüğünü, değişik konulardaki
tek doğrunun varlığını fark edeceksiniz.

Eğer doğrusunu aramak istiyorsanız, bu kitabın yolculuğuna çıkmalısınız.”

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Viyana'nın "Ayrılık" Galerisi: Secession

A lтын renkli defne yaprakları-
nın oluşturduğu dev bir
kubbenin altındaki giriş ka-
pısının üzerinde "Der Zeit
ihre Kunst. Der Kunst ihre
Freiheit" yazıyor. Bu kapı-
dan girerek "Her çağa kendi
sanatı, sanata kendi özgürlü-
ğü" anlamına gelen sloganı
ilke edinen, Görsel Sanatçı-
lar Derneği Viyana Seccesi-
on'un öyküsünü öğreniyor,
Avusturyalı ressam Gustav Klimt'in
en önemli eserlerinden birini görme
olanacağımı buluyorum.

Klimt, 1897 yılında muhafazakâr
olduğunu düşündüğü Viyana Sanat-
çılar Derneği'nden ayrılarak Kolo
Moser ve Carl Moll gibi ressamlar
ve Josef Hoffmann ve Joseph Ma-
ria Olbrich gibi mimarlarla birlikte
"Ayrılış" anlamına gelen Seccesi-
on hareketini başlatmış. Görsel Sa-
natçılar Derneği Viyana Seccesi-
on'u kurarak ilk başkanı olmuş. Derneğin
ilk toplantısında, yeni fikirlere olan
bağlılıklarını ilan edecek bir mani-
festo olarak tasarlanacak, özel bir
sergi binasının inşa edilmesine ka-
rar verilmiş.

Gustav Klimt
(18.07.1862 - 06.02.1918)

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen Toker

Henüz otuz yaşında olan mimar Joseph Maria Olbrich'in tasarladığı yapı sadece altı ayda 29 Ekim 1898'de tamamlanmış. Viyana'nın kalbinde, Naschmarkt'ın yanında yer alan bina o dönemde hem büyük bir heyecan yaratmış, hem de alay konusu olmuş. "Anarşik sanat hareketinin

tapınağı", "Anıt mezar", "Krematoryum" olarak tanımlanmış, kubbesine "lahana kafası" denilmiştir. Günümüzde çağdaş sanata adanmış dünyanın en eski bağımsız sergi

kurumu olan Secession, eleştirilere rağmen yoluna devam etmiş. Bugün anıt olarak korunan bina, Avusturya Art Nouveau mimarisinin en önemli örneği olarak kabul ediliyor.

Secession'ı gördüğümde ilk dikkatimi çeken altın gibi parlayan kubbesi oluyor. 2500 adet altın kaplı demir dövme defne yaprağından oluşan kubbe

çok etkileyici görünüyor. Defne, sanat ve yaşam birlikteliğinin yenilenmesini, aynı zamanda sanat ve kültürün hayati kökenine dönüşünü simgeliyormuş. Cepheleri kaplamalar ve fresklerle süslenmiş yapının girişi kapısındaki Gorgon maskeleri de resim, mimarlık ve heykel sanatlarını sembolize ediyor. Kapının her iki yanında bulunan dev mozaik

saksıların her birinin altında dönder kaplumbağa heykeli bulunuyor. Modern ve çağdaş sanat eserlerini sergileyen ve sanatçılar tarafından yönetilen uluslararası bir kurum

olan Secession'da yılda on, on beş arası geçici sergi düzenleniyor. Pazartesi hariç haftanın her günü sabah saat ondan akşamüzeri altıya kadar bilet alınarak gezilebilen galerinin en ilgi çeken bölümü bodrum katı, çünkü burada Gustav Klimt'in en önemli eserlerinden biri olan Beethoven Frizi eseri kalıcı olarak sergileniyor. Geçmişte Antik Roma Dönemi'nde ve Yunanistan'da sıklıkla kullanılan, binaların çatısı ile kirişi arasındaki duvarda yer alan sanatsal mimari süslere friz deniyor.

Gustav Klimt, 15 Nisan-27 Haziran 1902 tarihleri arasında dü-

zenlenen Viyana Görsel Sanatçılar Birliği'nin XIV. sergisi için ünlü Beethoven Frizi'ni yaratmış. 1903 yılında sanat koleksiyoncusu Carl Reinighaus frizi satın alınca eser sekiz parçaya bölünerek duvardan sökülmüş ve on iki yıl boyunca Viyana'daki bir mobilya deposunda saklanmış. 1915 yılında Reinighaus frizi sanayici August Lederer'e

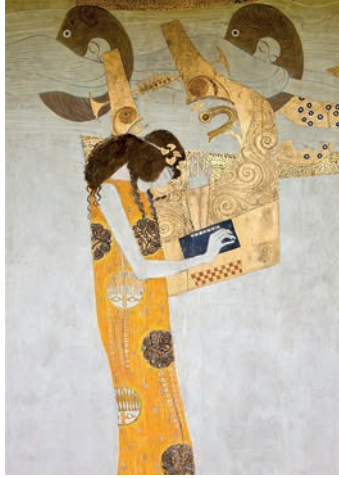
satmış. Birkaç kez yer değiştiren ve uzun yıllar depoda kalan, kötü durumdaki eser Avusturya Cumhuriyeti tarafından satın alınmış, Federal Anıtlar Dairesi'nin bir ekibi tarafından on yıl boyunca restore edilmiş. 1985 yılında Secession'un bodrum katında Beethoven Frizi için özel bir oda oluşturulmuş ve odanın üç

duvarını kaplayan eser burada ziyaretçileriyle buluşmaya başlamış. İlk yapıldığında Klimt'in sanatçı arkadaşlarının övgülerle alkışladığı ancak kamuoyu ve basının anlaşılabilir, skandal ve müstehcen bulunduğu eser, besteci Richard Wagner'in 1846 yılında yayınladığı Ludwig van Beethoven'ın Dokuzuncu

Senfonisi'ni yorumlamasına dayanıyor. Altın varakların da kullanıldığı friz, insanın mutluluk arayışına dair bir anlatımı içeriyor. İnce, uzun odaya girdiğimde önce derneğin 2020 yılında Ludwig van Beethoven'ın 250. doğum gününü kutlamak üzere yaptığı bir proje ile odaya koyduğu kulaklıklardan birini alıyorum. Frizi incelerken, Viyana Senfoni Orkestrası'nın kaydı olan Op. 125, Re Minör 9. Senfoni'nin dördüncü bölümünü dinlemek eşsiz bir deneyim sunuyor.

Friz, "Mutluluğa Özlem" olarak adlandırılan, yatay olarak süzülen kadın figürlerini gösteren ilk uzun duvarda başlıyor. "Zayıf İnsanoğlunun Acısı"nı sembolize eden figürleri, insanlık adına mutluluk mücadelesi veren "Parlak Zırhlı Şövalye" figürü izliyor. Şövalyenin bakışları, düşman güçlerin toplandığı uç duvar boyunca uzanan bir sonraki sahneye odaklanıyor. Bu kısa duvarda yer alan maymuna benzer dev bir canavar olan dev Typhoeus, Gorgonlar ve çeşitli figürler, hastalık, delilik, ölüm, şehvet, iffetsizlik ve ölçsüzlük gibi kavramları sembolize ediyor. Kalabalık figürlerden uzakta, zayıf bir kadın figürü olan Kemiren Keder çömeliyor.

Mutluluğa Özlem sahnesinden detay

"İnsanoğlunun Özlemleri ve Arzuları" diğer uzun duvarda yatay bir yüzer alay olarak geri dönüyor ve yalnız "Şiir" figürü tarafından durdurulana kadar ilerliyor. Burada mutluluğa duyulan özlem şirde son buluyor. "Sanatlar" olarak adlandırılan kadınlardan oluşan dikey bir grup, canlı bir sütun gibi yerden tavana uzanarak "Cennet Melekleri Korosu" oluşturuyor. Kadın figürleri ellerini kaldırmış ve gözlerini kapatmış bir şekilde neşenin şarkısını söylüyor. Sergi kataloğunda Klimt'in kadın korosu şu şekilde tanımlanmış:

"Sanat bizi saf neşe, saf mutluluk ve saf aşkı bulabileceğimiz tek yer olan ideal krallığa götürür."

Son sahnede, melekler korosunun önünde öpüşen çift, Beethoven'a

bir gönderme içeriyor. Friedrich Schiller'in "Neşeye Övgü"süne dayanan Beethoven'ın 9. Senfonisi'nin dördüncü bölümünde koro, "Neşe, güzel ilahi kıvılcım! Bu öpücük tüm dünya için." diye şarkı söyler.

Klimt'in eserinin finali, Beethoven'ın senfoninin son nakaratında müziğe döktüğü Friedrich Schiller'in bu sözlerini resmederek tüm dünyaya bir öpücük gönderiyor. •

izlensentoker@butundunya.com.tr

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

Kızılderililere Talih Kuşu Kondu

Bilim adamları uzun yıllar boyunca yaptıkları ayrıntılı çalışmalar sonucunda Amerika kıtasındaki Kızılderililerin kökeni hakkında biz Türkleri de ilgilendiren çok ilginç bir sonuca ulaştılar:

Bugün Kuzey ve Güney Amerika'da yaşayan Kızılderililer günümüzden on üç bin yıl önceki Buzul Çağı'nda, Sibirya'dan yola çıkıp

o sıralar donmuş olan Bering Boğazı'nı geçerek Alaska'ya ulaşan Ön Türk ve Moğol göçebelere. Kızılderililer üzerinde yapılan DNA analizleriyle de onlarla olan kuzenlik bağımız ispatlanmıştır. »

Özetle, çocukluğumuzda izlediğimiz kovboy filmlerinde beyazlara dünyayı dar eden Apaçi, Komançi, Siu, Çayen, Seminol, Çeroki ve Mohican gibi kabilelere mensup Amerikan yerlileri Orta Asya kökenli olup bizimle akrabalık bağları vardır. Bu bağ Kızılderililerin dilleri, folklorları ve geleneklerinde de kendini belli eder.

Kızılderililer binlerce yıl boyunca o uçsuz bucaksız topraklarda özgürce yaşadılar, doğaya ve doğanın verdiği nimetlere saygı göstermek kabilelerin ana kuralıydı. Bu şartlarda yerleştikleri bölgelerde kendi yağlarıyla kavrularak huzurlu asırlar geçirdiler. Ne yazık ki, Amerika kıtasında heyecanlı bir macera gibi başlayan yaşamları Avrupalı beyazların bu uçsuz bucaksız toprakları keşfetmeleriyle bozuldu. Beyazların kıtaya ayak basmaları bir

anlamda Kızılderili ırkı için sonun başlangıcı anlamına gelir. Koskoca okyanusun öbür ucundan gemilerle gelenlerin sayısı arttıkça binlerce senedir Amerika kıtasında yaşayan Kızılderililerin huzuru kaçtı. Sürekli olarak yayılmacı bir davranış içinde olan beyazlar onların yurtlarına ve doğal kaynaklarına el koyuyor, ormanlarını kesip, beslenmeleri için son derece önemli olan av hayvanlarını kitleler halinde yok ediyorlardı. Kızılderililer silahları ve sahip oldukları diğer teknikler sayesinde kendilerinden üstün olan beyazlar karşısında tüm güçleriyle vatanlarını korumaya çalıştılar. Yayılmacı beyazların hem toprakları hem de varlıkları için büyük bir tehlike olduğunun farkındaydılar.

Ne yazık ki, bu uğurda çok büyük kayıplar verdiler. Beyazlar savaşla Kızılderililerin ellerinden alamadıkları yerlere çeşitli hilelerle

Kızılderililer silahları kendilerinden üstün olan beyazlar karşısında tüm güçleriyle vatanlarını korumaya çalıştılar; bu uğurda çok büyük kayıplar verdiler.

el koydular. Binlerce senedir o muhteşem doğada sağlıklı bir yaşam sürmüş olan yerlilerin bedenleri beyazların getirdiği veba, tifo ve kolera gibi hastalıklara karşı bağışıklık sahibi değildi. Çoğu bu hastalıklara yenik düşüp öldüler. Nüfusları giderek azaldı.

Beyazlar her geçen gün kıtaya yayıldıkça Kızılderililerin yaşam alanları azaldı. Bu durumda kitleler halinde büyük kentlere göç ederek asimile oldular. Yurt bildikleri ata topraklarından ayrılmayı ve asimile ol-

mayı reddedenlerse artık bir avuç kalmış olan bu bölgelerde son derece ilkel şartlarda yaşamaya devam ettiler. “Indian Reservation” denilen ve Amerikan hükümeti tarafından otonom bölge olarak kabul edilen bu yerlerde yaşam şartları neredeyse mahrumiyet bölgesi denecek kadar çetindi.

Açık söylemek gerekirse çok sert iklim şartlarının hüküm sürdüğü bu bölgelerde hayata tutunmaya çalışan Kızılderililer perişan durumdaydılar. Yaşadıkları bölgede derme çatma konutlar ve kırık dökük karavanlarda barınmaları bir yana toplulardan soyutlandıkları için önüne

Amerikan hükümeti tarafından Kızılderililere ayrılan otonom “Indian Reservation” bölgesindeki yaşam, mahrumiyet bölgesi denecek kadar çetindi.

geçilmez bir yalnızlık duygusu içindeydiler. Üstüne üstlük ayrımcılığa uğruyorlardı. Bunun sonucunda yaşamlarını sürdürmek zorunda oldukları dar sınırlar içinde kaçınılmaz olarak depresyonların, alkolizmin ve uyuşturucunun avucuna düştüler. İntihar etmeyi kurtuluş olarak seçenlerin sayısı ürkütücü rakamlara ulaştı. Bir daha asla geri gelmeyecek olan şanlı geçmişlerini ve atalarını andıkça içlerinde buldukları durumun umutsuzluğu onları tamamen kontrolden çıkardı ve otonom “Indian Reservation” bölgeleri ABD’de en yüksek suç oranına sahip yerler haline dönüştüler.

Asimile olmaktan çekindikleri için beyazlarla bir arada yaşamak istemeyen son Kızılderililer yaşam şartları çok kötü olan bu yerleşimlerde varlıklarını sürdürmeye çalışırken başta verem olmak üzere çeşitli hastalıkların pençesine düştüler, çoğu henüz kırklı yaşlarda dünyaya veda etti.

Doksanlı yıllara geldiğinde inanılmaz bir mucize gerçekleşti. Mucizenin ismi, kumarhaneydi.

Yanlış anlamadınız, kumarhane.

Kızılderililerin ABD'nin

Kızılderililer otonom bölgelerdeki boş arazilerde dev kumarhaneler açmaya başladılar.

özellikle kuzey eyaletlerinde toplu olarak yaşadıkları otonom bölgeler bir anlamda kendi iç kanunlarıyla yönetilen yerleşimlerdi. Amerika Birleşik Devletleri'ni oluşturan eyaletlerinin çoğunlukla diğerinden farklı kanunlarla yönetildiğini not ederek konuyu açığa kavuşturmak istiyorum:

Bir gün uyanık bir Kızılderili kendi otonom bölgelerinde diğer eyaletlerin çoğunda yasak olan büyük kumarhane işletmeleri açabileceklerini öğrendi. Çünkü kendi kanunlarını kendileri koyabiliyorlardı. İşte o günden sonra Kızılderili ırkının son temsilcilerinin kötü kaderi değişti. Kendilerine ayrılmış olan otonom bölgelerdeki boş arazilerde son hızla dev kumarhaneler açmaya başladılar.

Güneydeki Las Vegas dışında ABD'nin diğer bölgelerinde kumarhane açmanın yasak olması çok sayıda kumar müşterisini kendi bölgelerine çekme avantajı sağlıyordu

bir zenginliğe kavuşmuş durumdalar. Kırık dökük karavanlardan çıkıp havuzlu villalarına taşındılar. Artık altlarında lüks arabalar ve ceplerinde bolca para var.

Bir zamanlar işsizlik ve toplumdanso-

onlara. Ülkenin her yanından kumarbazlar şanslarını denemek için topraklarına akın edince onları ağırlamak için oteller, restoranlar peşi sıra açılmaya başlandı.

Kısa bir süre öncesine kadar yalnızca bir avuç meraklının ziyaret ettiği Kızılderili bölgeleri artık yıl boyunca milyonlarca insanın kumar oynamak için geldiği ve sınırsız paranın el değiştirdiği yerler haline geldi. Yerel kanunlara göre o topraklar Kızılderililere ait sayıldığı için bölgenin patronu da doğal olarak onlar oluyordu.

yutlanmışlık nedeniyle bunalımlara girip alkolle ve uyuşturucuya sığınan bu insanlar günümüzde birer patron olarak refah bir yaşam sürüyorlar. Bu elbette sevindirici bir gelişme.

Kristof Colomb'un kıtayı keşfetmesi ardından savaşlar ve diğer trajik nedenlerden dolayı ırklarının yok olması tehlikesi yaşayan Kızılderililer şimdilerde atalarının yaşadığı yokluklar ve acılardan uzak, zengin ve mutlular. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

Yayılmacı beyazların bir zamanlar sahip oldukları uçsuz bucaksız topraklara el koymasıyla yoksullaşmış küçük alanlara sığınmak zorunda kalan Kızılderililer günümüzde bu bölgelerde açtıkları kumarhaneler sayesinde büyük

Sürdürülebilirlik Vizyonuyla Bölgesel Mutfakların Dönüşümü

Her geçen gün dünya daha karmaşık bir hale geliyor. Endüstrileşme, hızlı nüfus artışı ve kaynakların tükenmesi gibi faktörler, sürdürülebilirlik kavramını hayatımızın merkezine taşımamızı zorunlu kılıyor.

Gastro Kùltür

Reha Tartıcı

Sürdürülebilirlik, yalnızca çevre için değil, aynı zamanda kültürel ve ekonomik sürdürülebilirlik için de vazgeçilmez bir unsur.

Bölgesel gastronomi de bu bağlamda ele alındığında, sürdürülebilirlik kavramının yemek kültürüne ve bölgesel gelişime etkileri oldukça derinlemesine değerlendirilmeli.

Bir bölgenin gastronomik kimliği, o bölgenin coğrafi, iklimsel ve kültürel özellikleriyle şekilleniyor.

Ancak günümüzde endüstriyel tarım, yoğun hayvancılık ve hızlı gıda üretimi gibi etmenler, yerel ve geleneksel yemek kültürlerini tehdit eder hale geldi.

Sürdürülebilir yaklaşımların gastronomiye entegre edilmesi, bölgesel yemek kültürlerinin korunmasına ve geliştirilmesine yardımcı oluyor.

Bölgesel gastronomi aynı zamanda bir bölgenin kültürel mirasını yansıtan önemli bir unsur olarak karşımıza çıkıyor.

Sürdürülebilir yaklaşımlar, geleneksel tariflerin ve yemek kültürünün nesilden nesile aktarılmasına yardımcı oluyor.

Bu da geçmişin bugüne taşınmasını ve gelecek nesillerle paylaşılmasını sağlıyor.

Sürdürülebilir gastronomi, yerel tarım ürünlerinin desteklenmesiyle başlıyor.

Bu da yerel çiftçilerin teşvik edilmesi ve geleneksel tohumların korunması anlamına geliyor.

Endüstriyel tarımın aksine, yerel ürünlerin yetiştirilmesi ekosisteme daha az zarar veriyor ve biyoçeşitliliği koruma amacına hizmet ediyor.

Aynı zamanda da gelecek nesillere zengin bir gıda mirası bırakılmasını sağlıyor.

Bununla birlikte, sürdürülebilirlik gastronomide sadece ürünlerle sınırlı değil.

Sürdürülebilirlik, restoranlar ve yemek hizmetleri için de önemli.

Geleneksel yemek tarifleri ve pişirme yöntemlerinin de korunması gerekiyor.

Bu yaklaşım yerel kimliği ve kültürel çeşitliliği canlı tutmanın bir yolu olarak karşımıza çıkıyor.

Yerel malzemelerin kullanımıyla hazırlanan yemekler, sadece lezzetle değil, aynı zamanda tarih ve kültürle de bağ kurmamızı sağlıyor.

çevreye duyarlı bir işletme imajı oluşturulmasını sağlıyor.

Sürdürülebilir gastronomi, insanları gıda kaynaklarının önemi konusunda eğitiyor ve farkındalık yaratıyor.

Restoranlar, yerel ürünlerin ve sürdürülebilir üretimin nasıl desteklenebileceği konusunda müşterilerini bilinçlendiriyor.

Yerel malzemelerle hazırlanan yemekler, tarih ve kültürle de bağ kurmamızı sağlıyor.

Bu da tüm toplumun sürdürülebilirlik amacına katkı sağlamasını sağlıyor.

Sonuç olarak, sürdürülebilirlik bölgesel gastronominin gelişimi üzerinde derin ve olumlu etkiler yaratıyor.

Yerel tarımı desteklerken,

Sürdürülebilirlik, restoranlar ve yemek hizmeti sağlayıcıları için de önemli.

Gıda israfının azaltılması, enerji verimliliğinin artırılması ve sürdürülebilir ambalaj seçeneklerinin tercih edilmesi gibi uygulamalar, işletmelerin çevresel etkilerini azaltmalarına yardımcı oluyor.

Bu da hem işletme sahiplerinin maliyetlerini düşürüyor hem de

geleneksel yemek kültürünü yaşıyor, çevre dostu uygulamaları teşvik ediyor ve ekonomik sürdürülebilirliği güçlendiriyor.

Böylece, hem bugünün hem de gelecek nesillerin lezzetli ve kültürel olarak zengin bir yemek mirasıyla buluşmasına olanak tanıyor.

Gastronomi dünyasının bu sürdürülebilir evrimi, damaklarda ve gönüllerde unutulmaz bir iz bırakıyor. •

rehatartici@butundunya.com.tr

Mikrobiyal ormanlar her yerdedirler

Yazan: DENİZ BENER

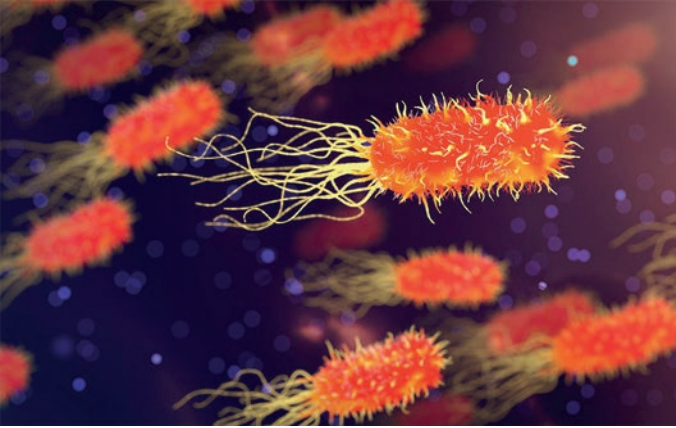
Günlük ortamlarımızda hareket halindeyken, çıplak gözle görülemeyecek denli küçük egzotik yaratıklarla çevriliyizdir. Bu mikroskobik organizmaları ya da mikropları genellikle çevremizde dolanıp duran asosyal hücreler gibi hayal ederiz. Fakat aslında, milyonlarca mikrop bir araya gelerek biyofilm olarak bilinen devasa topluluklar oluştururlar.

Doğal biyofilmler, yaşam ağının dört bir yanından gelen çeşitli

türlerle dolu minyatür ormanlar gibidirler. Bakteriler ve arkea; algler, mantarlar ve protozoalarla karışarak, neredeyse her yüzeyde büyüyen yoğun ve organize yapılar oluştururlar. Bir nehrin içinde adımladığınızda, olgunlaşmış bir peynire dokunduğunuzda, bahçenizdeki toprağı ektiğinizde ya da dişlerinizi fırçaladığınızda, bu görünmez ekosistemlerle temasa geçersiniz.

Nasıl oluştuğunu anlayabilmek için sualtındaki bir kayanın üzerinde

gelişen bir biyofilmi hayal edelim. Bu tür bir biyofilm, sıvı ortamda yüzen birkaç bakteriyle başlayabilir. Hücreler, yapışkan uzantılarının yardımıyla tuttukları kayanın yüzeyinde ileriye doğru gitmek için dönen kamçılarını kullanırlar. Ardından, bölünürken ve çoğalırken onları bir arada tutan hücre dışı bir matris üretmeye başlarlar. Çok geçmeden mikro koloniler ortaya çıkar. Mikro koloniler, yapışkan-tutkal gibi bir maddeyle kaplı hücre kümeleridir. Mikro koloniler kule benzeri yapılar halinde büyürken, bu kulelerin aralarında temel bir

dolaşım sistemi gibi işleyen su kanalları oluşur.

Peki mikroplar yalnız yaşayabilecekleri halde neden böylesine karmaşık topluluklar oluşturuyorlar? Öncelikle, bir biyofilm içinde yaşayan mikroplar, bir besin kaynağına erişebilecekleri nispeten kararlı bir mikro ortama yerleşmiş olurlar. Ayrıca çoğunluk güvenlik demektir.

Mikrobiyal dünyanın derin, karanlık ıssızlığında yalnız kalan mikroplar ciddi risklerle karşı karşıyadır. Yırtıcılar onları yemek ister, bağışıklık sistemleri onları yok etmeye çalışır ve suyun bitmesi-kuruması gibi bazı fiziksel tehlikeler de vardır. Oysa hücre dışı matris, bir biyofilmin içindeki mikropları dış tehditlerden korur.

Biyofilmler ayrıca tekil hücreler arasındaki etkileşimleri de mümkün kılarlar. Mikroplar birbirlerine yakın biçimde toplandıklarında, iletişim kurabilir, genetik bilgi alış-

verişinde bulunabilir, işbirlikçi ve rekabetçi sosyal davranışlar geliştirebilirler.

Bahçenizdeki, binlerce bakteri türüne ev sahipliği yapan toprağı düşünün. Bir tür bitki köküne yerleşirken, bunun tekil hücreleri her biri bir başka görevi üstlenmiş çeşitli alt popülasyonlara farklılaşabilir. Mat-

ris üreticileri hücre dışı yapışkan maddeyi pompalarken, yüzücüler hareket etmek ya da göç etmek için kamçılarını kullanırlar. Ve spor oluşturunucular açlık, aşırı ısı ve zararlı radyasyonda hayatta kalabilen dirençli endosporlar üretirler. Buna iş bölümü denir. Ve nihayetinde bu iş bölümü kendi içinde, çok hücreli bir organizma gibi gelişmiş bir işbirliği

sistemini beraberinde getirir.

Fakat biyofilmler genellikle birbirleriyle yakından ilişkili olmayan birçok farklı mikrop içerdiğinden, etkileşimler de rekabetçi olabilir. Bakteriler, çevreye kimyasal madde salgılayarak rakiplerine sert saldırılar başlatabilir ya da yakınındaki hücrelere onları kelimenin tam anlamıyla havaya uçuracak toksinler vermek için moleküler mızraklar yayabilirler. Sonuç olarak bu rekabet tamamen kaynaklarla ilgilidir. Eğer bir tür diğerini ortadan kaldırırsa, kendine daha fazla yer ve besin edinebilir.

Mikroplar yeryüzündeki biyokütlenin önemli bir bölümünü oluşturur ve küresel ekosistemde (bizler de dahil olmak üzere) kendilerinden daha büyük organizmaları destekleyen kritik bir rol üstlenirler.

Bu etkileyici yaşam döngüsü bizim görme becerilerimizin sınırlarının ötesinde devam etmesine karşın, mikrobiyal topluluklar insanlara ve diğer türlere elle tutulur

ve hatta bazen lezzetli faydalar da sağlarlar. Mikroplar yeryüzündeki biyokütlenin önemli bir bölümünü oluşturur ve küresel ekosistemde (bizler de dahil olmak üzere) kendilerinden daha büyük organizmaları destekleyen kritik bir rol üstlenirler. Soluduğumuz oksijenin büyük bölümünü üretirler; petrol sızıntıları ya da atık sularımızın arıtılması gibi çevre kirliliği temizleme işlerini görürler.

Bunun yanında biyofilmler, peynir, salam ve kombucha dahil olmak üzere sevdiğimiz yiyeceklerin çoğunun olağan ve lezzet

artırıcı parçalarıdır. Dolayısıyla, bir dahaki sefere dişlerinizi fırçaladığınızda, bir parça peyniri ısırdığınızda, bahçenizdeki toprağı temizlerken ya da su kenarındaki bir taşın üzerinden sekerken, mümkün olduğunca daha yakından bakın. Çevrenizdeki araş-

tırılmayı ve keşfedilmeyi bekleyen mikrobiyal ormanları hayal edin. •

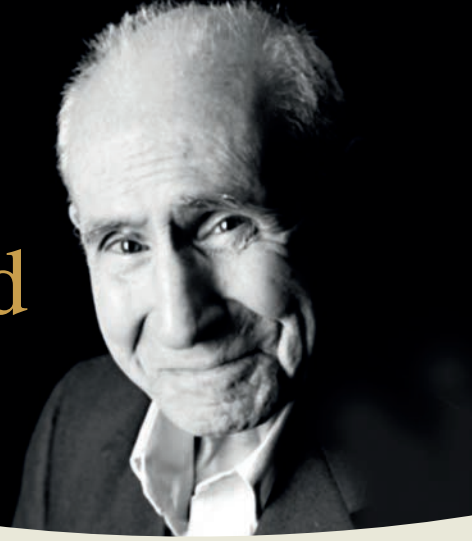
Çeviri kaynağı: The microbial jungles all over the place (and you) - Scott Chimileski - Roberto Kolter

Bilim her zaman 'laboratuvarda yapılan kontrollü deneyler sonucu elde edilen bilgiler bütünü' olarak, yanlış anlaşılmıştır. Bilim aslında çok daha geniştir: Evren hakkında güvenilir bilgi elde edebilmenin tek yoludur. Biyoloji bilimdir. Evrim ise, onu eşsiz kılan gerçektir.

Jared Diamond

Türk sinemasının ustasız ustası...

Ömer Lütfi Akad

Ömer Lütfi Akad 1916 yılında İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ni ve İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'nun Maliye Bölümü'nden mezun oldu. Sema Film, Lâle Film ve Erman Film şirketlerinde muhasebeci olarak çalıştı.. Amatör oyuncu ve yönetmen olarak, Tiyatro ile yakından ilgilendi. Beş Sanat adlı bir edebiyat dergisi çıkardı. Türk sinemasının kendine has farklı bir anlatım biçimi olduğunu öngören genç yönetmenler arasında yer aldı. 1947 yılında Erman Film adına çekilen ve yarım kalan Damga adlı filmi tamamladı ve 1948 yılında ilk filmi Vurun Kahpeye adlı filmle de yönetmenliğe başladı. 1952 yılında yönettiği Kanun Namına adlı filmle Türk sinemasında yeni bir dönem başlattı. 1955 yılında Yaşar Kemal'in senaryosunu yazdığı, Beyaz Mendil'le ikinci

büyük çıkışını yaptı. 1959 yılında senaryosunu Yılmaz Güney'le 1967 yılında birlikte yaptığı, Hudutların Kanunu, Akad sinemasının dönüm noktası oldu. Hudutların Kanunu, Gelin, Düğün ve Diyet filmlerini yönetti. 1964 -1974 yılları arasında 10'a yakın belgesel ile TRT adına senaryolarını yazdığı Diyet, Topuz, Pembe İncili Kaftan, Ferman adlı filmleri yönetti. Ömer Seyfettin'in öykülerinden uyarlanan hareketsiz kamerası, yalın bir ifadesi ve kurgusu olan bu filmlerle anlatımı doruk noktasına ulaştı. Uzun süre Sinema-TV Enstitüsü'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1987 yılında İstanbul Film Festivali Onur Ödülü ile 1988 yılında da Kültür Bakanlığı Kültür ve Sanat Ödülü'ne layık görülen çağdaş Türk sinemasının öncü ustası 2011 yılında aramızdan ayrıldı. •

Mikroplastik Kirliliği ve Deniz Ürünleri Güvenliği

Plastik endüstrisi, 1869 yılında bilardo topları üretiminde fildişinin yerini dolduracak yeni bir madenin patentinin alınmasıyla doğdu. İŖe bakın ki doğa korumacı bir önlem olarak başlayan Ŗey, çevresel bir soruna dönüŖtü

Yazan: SABRİYE AŖIR

Yüz binlerce ton, trilyonlarca minik plastik parçacık, denizlerimizin üzerinde yüzyüyor. Bu durum, su Ŗişeleri gibi plastiklerin minik parçalara ayrılması ve laboratuvarlarımızdan atık su kanalına karışan mikrobuncuklar nedeniyle meydana geliyor.

Plastik mikroboncuklar, yüz temizleyici, duş jeli ve diş macunu gibi kişisel bakım ve kozmetik ürünlerinde ovma etkisi sağlayan bir katkı maddesi olarak kullanılırlar.

Bu ürünlerin tek bir kullanımında 94 bin mikroboncuk kanalizasyona karışabilir. Denizi trol yöntemiyle taramak gibi okyanusları tarayabilseydiniz, yüz temizleyicinizdeki taneciklerle karşılaşabilirdiniz. Amerika Birleşik Devletleri'nde her gün milyarlarca mikroboncuk su habitatlarına karışmaktadır. Yalnızca Amerika Birleşik Devletleri'nde, uca birleştirilmiş olsalar dünyamızın çevresini yedi kez çevreleyecek kadar mikroboncuk yayılmaktadır.

Bunun ciddi bir sorun olmasının nedeni, plastiğin sudaki

zehirleyici bileşenleri üzerinde toplaması ve ardından bunların plastiğin kendisindeki kimyasal maddelerle birlikte deniz canlılarına yerleşmesi, sonra da besin zinciri-

ne girerek yemek tabaklarımıza kadar ulaşmasıdır. Bu mikroplastiklerin insanlar üzerindeki olası zararlı etkileri ise kromozomlarda yarattığı değişimler sonucu ortaya çıkabilecek kısırlık, obezite ve kanser gibi hastalıklardır.

Durumu kanıtlarla da ele alalım. Biliyoruz

ki plastikler okyanuslara yayılıyor; peki balıkların içine kadar ulaşıyor mu? Evet, mikroplastiklerin balıklar ve diğer deniz canlıları tarafından yutulduğu gösterilmiştir. Öyleyse biz gerçekten de plastikleri yutan balıkları mı yiyoruz? Evet, biz plastikleri yutan balıkları yiyoruz. Ama

**Gerçek şu ki,
yeterince
küçük olan
mikroparçacıklar
bağırsak
duvarından
emilerek kan
dolaşımımıza
girebilmektedir.**

Bisphenol A mean values (expressed in ppb) of canned seafood products

Continent	Seafood Type	Mean (ppb)	Continent	Seafood Type	Mean (ppb)
America	Tuna	137.0	Africa	Tuna in oil	0.0
	Tuna	78.6		Asia	Tuna in oil
	Tuna	45.6	Tuna in oil		36.0
	Tuna	11.4	Tuna in oil		120.0
	Tuna in oil	4.5	Tuna		55.8
	Tuna albacore	11.5	Tuna		81.1
	Mackerel	22.0	Boiled tuna		6.0
	Boiled salmon	0.0	Tuna and bonito in oil		56.0
	Canned fish	1.1	Bonito in oil		5.0
	Canned fish	28.0	Sardine in oil	0.0	
Europe	Tuna in oil	169.3	Boiled salmon	12.0	
	Tuna in water	126.4	Boiled saury	0.0	
	Tuna in vegetable oil	21.2	Boiled mackerel	7.0	
	Tuna in olive oil	5.2	Boiled crab	7.0	
	Tuna in olive oil	62.3	Blue crab	320.0	
	Tuna in olive oil	30.4	Boiled scalloper	21.0	
	Tuna in olive oil	29.3	Oyster in oil	10.0	
	Natural tuna	17.5	Various origin	Natural tuna	187.0
	Natural tuna	35.9		Natural tuna	0.0
	Salmon	3.4	Natural tuna	38.5	
	Anchovy	0.9	Tuna in olive oil	25.4	
	Anchovy fillets in vegetable oil	0.0			
	Mackerel fillets in vegetable oil	21.7			
	Mackerel	0.0			
	Mussels in pickled sauce	1.4			
	Mussels	117.0			
	Cockles	182.0			
Sardines in vegetable oil	3.7				
Sardines in oil	150.0				
Fish	1.1				

Konserve deniz ürünlerinde bulunan BPA seviyeleri.

biz plastiği dışı yoluyla atmıyor muyuz? Gerçek şu ki, yeterince küçük olan mikroparçacıklar bağırsak duvarından emilerek kan dolaşımımıza girebilmektedir.

Midemize giren mikroparçacıkların ince bağırsak dokularına ve organlara alınması hikayemsi bir olgu olmaktan çıkmış, tanımlanan ve ölçümlenen bir süreç haline gelmiştir. “Ama bu saptama kemirgenlerde yapılmıştı” diyenler olabilir. “Çeşitli

laboratuvar hayvanları üzerinde kanıtlandı diye, insanlarda da böyle olup olmadığını bilmiyorsunuz...” Evet, test edene kadar!

İnsanlar konusundaki en yakın çalışma, doğum sonrası insan plasentaları üzerindeki araştırmalardır. Ve bu çalışmada, annenin kan dolaşımında bulunan plastik mikroparçacıkların plasenta bariyerini geçebildiği ortaya konulmuştur. Dolayısıyla bu plastikler hamile

bir kadının kan dolaşımına girebilirse, bebeğinin kan dolaşımına da girebilir.

Endişe verici olan şu ki, bu kalıntı hem plastiğin kendi içindeki kimyasal katkıların hem de toksik kimyasalların kaynağı olabilir. Ve bu mikroparçacıkların sudan emdiği kirleticiler insan vücuduna yayılabilir.

Örneğin BPA, plastiğin kendisindeki kimyasal maddelerden birisidir. Plastik kalıntılardaki BPA yoğunluğunun ölçüldüğü göz önünde tutulursa, mikro plastikler deniz ürünlerindeki BPA'nın önemli bir kaynağı olabilir. Evet, balık ve deniz ürünleri en yüksek BPA kirlilik seviyelerinden birine sahiptir. Fakat bunun nedeni yalnızca ton balığı ve sardalya gibi konserve balık ürünlerine bakmaları mıdır? Üreticiler konserve kutularının iç kaplamasında doğrudan BPA kullanıyor olabilir.

BPA ayrıca plastiklerden de ok-

yanuslara sızabilir ve bu durum da direkt olarak balıkların kirlenmesine neden olabilir. Aslına bakılırsa bazı kişiler balıklardaki çevresel BPA kirlenmesinin, konserve kutulardan kaynaklanan BPA'dan daha kötü olabileceğini savunuyorlar. Fakat test yapmadığınız sürece elbette bilemezsiniz.

Tabloda konserve

deniz ürünlerinde bulunan BPA seviyelerini görebilirsiniz. Görüldüğü gibi en yüksek BPA seviyeleri ton balığı, midye, sardalya ve mavi yengeç gibi türlerde bulunuyor. Fakat bunların hepsinin konserve de yapılıyor. Dolayısıyla konserve olmayan deniz ürünlerine bakmadan, bunların içerdiği BPA miktarının ne kadarının konserve kutulardan ve ne kadarının deniz ürününün kendisinden kaynaklandığını bilemezsiniz. Ve bazen taze yumuşakçalar, istiridye, pisi balığı ve morinada daha bile yüksek seviye bulunmaktadır.

Bu durum hiç de iyi değildir. Çünkü plastiklerde yer alan BPA gibi kimyasallar, hormon bozucular olarak bilinmektedir. Tüm bunların yanı sıra, deniz suyunda bulunan ve yağda çözünebilir kirleticiler de mikroplastik yüzeylere yapışabilir ve insan sağlığı bakımından ilave tehlikeleri de beraberinde getirir. •

Çeviri Kaynağı: "Microplastic Contamination and Seafood Safety", 24 Nisan 2019, NutritionFacts.org

Tevfik Fikret

Yazan: SABRİ KEMAL

“Bu memlekette de bir gün sabah olursa...”

Geride kalan yıllarda, İzmir’de cumartesi günleri Namık Kemal Lisesi, Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü, İzmir Kız Lisesi, Hava Harp Okulu’nda düzenlenen Şiir Matineleri’nde Sevet-i Fünûn topluluğunun öncüsü ve önderi Tevfik Fikret’in şiirleri de vazgeçilmezlerimizdendi. Edebiyat derslerimizden bildiğimiz Sevet-i Fünûn’un bilimlerin hazinesi, zenginliği anlamına geldiğini, Türk edebiyatının Batılılaşma ve çağdaşlaşmasının öncü şairlerinden Tevfik Fikret’in, devrimci ve idealist düşünceleri ile Mustafa Kemal başta olmak üzere dönemin pek çok aydınını etkilediğini. Severek anlamaya çalışarak okurduk 24 Aralık 1867 günü İstanbul’un Kadırga semtinde dünyaya gelen bu büyük şairimizin şiirlerini... Ve için için üzülürdük büyük ümitlerle on sekiz yaşında yurt dışına gönderdiği oğlu Haluk’un ABD’ye yerleşip dönmeşiğine.

Bir Gün Sabah Olursa

Bu memlekette de bir gün sabah olursa, Haluk,
 Eğer bu memleketin sislenen alın yazısı
 Dirençli, dinç bir elin güçlü, canlılık verici
 Dokunmasındaki titremle silkinip, şu donuk,
 Şu paslanan yüzü halkın biraz gülerse... - O gün
 Ben ölmemiş bile olsam, hayata pek ölgün,
 Pek az ilişkim olur kuşkusuz; - o gün benden
 Ümidi kes; beni kötürüm ve boş muhitimde
 Bütün acımla unut; çünkü kör, topal, tükenik
 Bakışlarım seni geçmişte görmek ister; sen
 Bütün etin, kemiğin, kimliğinle yarısın:
 Ve şarkılar gibi hep hep kulaklarımda sesin...
 Evet, sabah olacaktır, sabah olursa, geceler
 Geçer, kıyamete dek sürmez; en sonunda bu gök
 Bu mavi gök size bir gün acır; usanma sakın.
 Hayata neş'e güneştir, usanç içinde kişi
 Çürür bizim gibi... Siz, ey yarın uzaylıların
 Küçük güneşleri, artık birer birer uyanın!
 Tükenmez özlemi vardır ufukların ışığa,
 Işık, ışık... Bugünün işte ruhu,

özlemi bu;

Silin bulutları, silkin o korku gölgesini,

Koşun ışıklar içinden o kutlu kurtuluşa.

Ümidimiz bu; ölürsek de biz, yaşar mutlak

Vatan sizinle şu zindan karanlığından uzak!

Günümüz Türkçesine Aktaran:

Ahmet Muhip Duranas

Balıkçılar

-Bugün açız yine evlatlarım, diyordu peder,

Bugün açız yine; lâkin yarın, ümid ederim,

Sular biraz daha sakinleşir... Ne çare, kader!

- Hayır, sular ne kadar coşkun olsa ben giderim

Diyordu oğlu, yarın sen biraz ninemle otur;

Zavalılık yine kaç gündür işte hasta...

- Olur;

Biraz da sen çalış oğlum, biraz da sen çabala;

Ninen baban, iki miskin, biz artık ölmeliyiz...

Çocuk düşündü şikayetli bir nazarla (*bakışla*): - Ya biz,

Ya ben nasıl yaşarım siz ölürseniz? Hâlâ

Dışarda gürleyerek kükremiş bir ordu gibi

Döverdi sahili binlerce dalgalar asabi.

- Yarın sen ağları gün doğmadan hazırlarsın;

Sakın yedek biraz ip, mantar
almadan gitme...

Açınca yelkeni hiç bakma, oynasın
varsın;

Kayık çocuk gibidir: Oynuyor mu
kaydetme (*bağlama*),

Dokunma keyfine; yalnız tetik
bulun, zirâ

Deniz kadın gibidir: Hiç inanmak
olmaz ha!

Deniz dışarda uzun sayhalarla
(çıgıllıklarla) bir hırçın

Kadın güdültüsü neşreliyordu
(saçıyordu) ortalığa.

- Yarın küçük gidecek yalnız, öyle
mi, balığa?

- O gitmek istedi; 'Sen evde kal! '
diyor...

- Ya sakın

O gelmeden ben ölürsem?

Kadın bu son sözle

Düşündü kaldı; balıkçıyla oğlu yan
gözle

Suluk dudaklarının ihtizâz-ı
hâsirine (*titreyişine*)

Bakıp sükût ediyorlardı, başlarında
uçan

Kazayı anlatıyorlardı böyle
birbirine.

Dışarda fırtına gittikçe pür-gazab,
cüşan (*öfkeyle coşan*)

Bir ihtilâc (çırpınış) ile etrafa
ra'şeler (ürpertiler) vererek / saçarak
Uğulduyordu...

- Yarın yavrucak nasıl gidecek?
şafak sökerken o, yalnız, bir eski
tekneciğin

Düğümlü, ekli, çürük ipleriyle
uğraşarak

ilerliyordu; deniz aynı şiddetiyle
şırak -şırak dövüp eziyor köhne

teknenin şişkin

Siyah kaburgasını... Ah açlık, ah
ümid!

Kenarda, bir taşın üstünde bir
hayâl-i sefid (*beyaz hayal*)

Eliyle engini güya işaret eyleyerek
Diyordu: 'Haydi nasibin o
dalgalarda, yürü!'

Yürür zavallı kırık teknecik, yürür;
Yürüme,

Nasibin işte bu! Hâlâ göziün
kenarda... Yürü! '

Yürür, fakat suların böyle kahr-ı
hiddetine

Nasıl tahammül eder eski, hasta
bir tekne?

Deniz ufukta, kadın evde muhtazır
(*bekleyen*)... ölüyor:

Kenarda üç gecelik bâr-ı
intizâriyle (*bakleyişin yükü*),

Bütün felaketinin darbe-i hasariyle
(yıkıcı darberiyeli),

Tehi boş), kazazede bir tekne
karşısında peder

Uzakta bir yeri yumrukla gösterip
güllüyor;

Yüzünde giryeli (*göz yaşları*),
muzlim (*karamsar*), boğuk şikayetler.

Han-ı İştihâ

Bu sofracık, efendiler - ki
iltikaama muntazır

Huzurunuzda titriyor - bu milletin
hayatıdır;

Bu milletin ki mustarip, bu
milletin ki muhtazır!

Fakat sakın çekinmeyin, yiyin,
yutun hapır hapır...

Yiyin efendiler yiyin, bu han-ı
iştihâ sizin,

Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya
kadar yiyin!

Efendiler pek açsınız, bu
çehrenizde bellidir

Yiyin, yemezseniz bugün, yarın
kalır mı kim bilir?

Bu nadi-i niam, bakın
kudumunuzla müftehir!

Bu hakkıdır gazanızın, evet, o hak
da elde bir...

Yiyin efendiler yiyin, bu han-ı
iştiha sizin,

Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya
kadar yiyin!

Bütün bu nazlı beylerin ne varsa
ortalıkta say

Haseb, neseb, şeref, oyun, düğün,
konak, saray,

Bütün sizin, efendiler, konak, saray,
gelin, alay;

Bütün sizin, bütün sizin, hazır
hazır, kolay kolay...

Yiyin efendiler yiyin, bu han-ı

iştiha sizin,

Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya
kadar yiyin!

Büyükülüğün biraz ağır da olsa
hazmı yok zarar

Gurur-ı ihtişamı var, sürur-ı
intikaamı var.

Bu sofrta iltifatınızdan işte ab u tab
umar.

Sizin bu baş, beyin, ciğer, bütün şu
kanlı lokmalar...

Yiyin efendiler yiyin,
bu han-ı iştiha sizin,

Doyunca, tıksırınca,
çatlayıncaya kadar
yiyin!

Verir zavallı memleket,
verir ne varsa, malını

Vücudunu, hayatını,
ümidini, hayalini

Bütün ferağ-ı halini,
olanca şevk-i balini.

Hemen yutun
düşünmeyin haramını,
helalini...

Yiyin efendiler yiyin,
bu han-ı iştiha sizin,

Doyunca, tıksırınca,

çatlayıncaya kadar yiyin!

Bu harmanın gelir sonu, kapıştırın
giderayak!

Yarın bakarsınız söner bugün
çıtırdayan ocak!

Bugünkü mideler kavi, bugünkü
çorbalar sıcak,

Atıştırın, tıksıtırın, kapış kapış,
çanak çanak...

Yiyin efendiler yiyin, bu han-ı
iştiha sizin,

Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya
kadar yiyin! •

Bireysel çıkarlara karşı ortak fayda: Ortakların trajedisi

Çeviri: DENİZ BENER

Varsayımsal olarak küçük bir köyde yaşadığınızı ve besin sağlamak konusunda köydeki bir balık göletine bağımlı olduğunuzu düşünün. Bu göleti diğer üç köylüyle daha paylaşıyorsunuz. Göletin içinde bir düzine balık yaşıyor ve bu balıklar üreyorlar. Gölette yaşamını sürdüren her iki balık için, her gece bir yavru balık daha onların arasına katılıyor.

Dolayısıyla, besin tedarikinizi en üst düzeye çıkarmak için günde kaç balık tutmanız gerekir?

Biraz düşünün. Göletin tam

kapasite ile başladığını ve yavru balığın hemen erişkin bir balık boyutuna ulaştığını varsayın. Tuttuğunuz balığın cinsiyeti gibi faktörleri ise önemsemeyin. Yanıt nedir?

Yanıt 1'dir. Ve üstelik bu, yalnızca sizin için geçerli de değildir. Her bir köylü için besin tedarikini en üst düzeye çıkarmanın en iyi yolu, her balıkçının günde 1 balık almasıdır.

Şöyle ki; eğer her köylü bir balık alırsa gölette geceye 8 balık kalacaktır. Göletteki her iki balık başına bir yavru üreyecek ve ertesi

gün gölet yeniden 12 balıkla dolu olacaktır. Eğer herhangi bir köylü birden fazla balık alacak olursa, üreme çiftlerinin sayısı azalır ve balık popülasyonu toparlanamaz. Sonuç olarak da göletteki balıklar, dört köylüyü de açlığa mahkûm ederek yok olacaktır.

Bu balık göleti, ortak malların trajedisi denilen klasik problemin yalnızca bir örneğidir. Bu olgu, köy ortak alanlarında sığırların aşırı otlatılmasının irdelendiği 1833'teki bir münazarada, ilk kez Ekonomist William Forster Lloyd tarafından tanımlanmıştır. Yüz yılı aşkın bir süre sonra Çevre Bilimci Garrett Hardin de, pek çok bireyin otlatma alanları, balık tutma alanları, yaşam alanları ve hatta temiz hava gibi sınırlı bir kaynağı paylaştıklarında neler olduğunu ifade etmek için bu kavramı yeniden gündeme taşıdı.

Hardin, bu tür durumların kısa vadeli bireysel faydaları ortak fayda ile karşı karşıya getirdiğini; aşırı otlatma, aşırı avlanma, aşırı nüfus, kirlilik, diğer toplumsal ve çevresel problemlerle birlikte hepimiz için kötü sonuçları beraberinde getirdiğini savundu.

Bir ortak malların trajedisi örneğinin en önemli özelliği, bireye

kendisi için bir fayda sağlama olanağı sunarken diğer yandan da daha geniş bir nüfusun bazı olumsuzluklardan etkilenmesine neden olmasıdır. Bunun ne anlama geldiğini kavramak için yeniden balık göletimize gidelim.

Her balıkçı kendine olabildiğince fazla balık almaya isteklidir. Aynı zamanda balık üremesindeki herhangi bir düşüş ise tüm köyü etkilemektedir.

Garrett
Hardin

Komşuları tarafından mağdur edilmekten endişe duyan bir balıkçı, fazladan bir balık ya da iki-üç balık almasının, kendisinin menfaatine olduğu sonucuna varacaktır. Maalesef diğer balıkçıların da kendileri için vardığı sonuç budur. Ve işte bu da trajedir.

Kısa vadede bireyin kendisi için en uygun olan, uzun vadede hiç kimse için en iyisi değildir.

Bu elbette basitleştirilmiş bir örnektir. Ancak ortak malların trajedisi, gerçek yaşamın içindeki en karmaşık yapılarda da karşımıza çıkıyor. Aşırı antibiyotik kullanımı, çiftlik hayvanlarının üretiminde ve yaygın hastalıkların tedavisinde kısa vadeli kazanımlar sağlamaktadır ancak tüm nüfusu tehdit eden antibiyotiğe dirençli bakterilerin evrimleşmesi sonucunu da beraberinde getirmiştir.

Kömürlü bir termik santral, müşteriler için ucuz elektrik ve sahipleri için de kazanç demektir. Bu kısmi faydalar, kısa vadede işe yarar fakat madencilik ve kömürün yakılması faaliyetlerinin yol açtığı

kirlilik tüm atmosfere yayılır ve binlerce yıl boyunca kaybolmaz.

Başka örnekler de vardır: Çevreyi kirletmek, su kıtlığı, ağaçların kesilmesi, trafik sıkışıklığı ve hatta şişelenmiş su alımı. Ancak insanlık, büyük işler yapabilme becerisini de kanıtladı. Toplumsal sözleşmeler oluşturuyor, anlaşmalar imzalıyor, hükümetler seçiyor ve yasalar yapıyoruz. Bütün bunlar ortak çıkarlarımızı kendi bireysel dürtülerimizden kurtarmamızı sağlar.

Bu kolay değil. Ve her daim başarılı olamayabiliyoruz. Fakat yapabileceğimizin en iyisini yapmayı becerebileceğimizi gösterdiler. Ve eğer Hardin'in dersini hatırlarsak bunu yapmayı sürdürebiliriz. Ortakların trajedisi uygulandığında, hepimiz için iyi olan her birimiz için iyidir. •

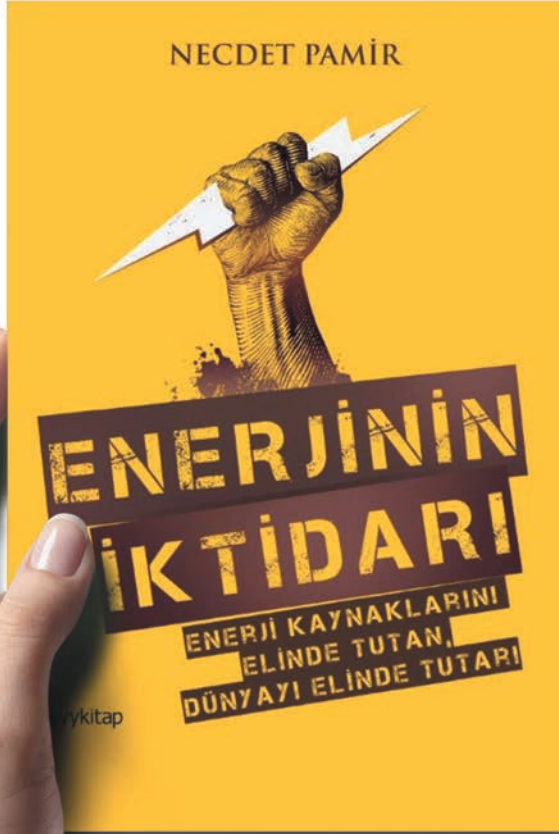
Kaynak: Nicholas Amendolare, "What is the tragedy of the commons?"

Enerji, her şeydir!

Enerji kaynaklarını, transfer olanaklarını elinde tutan, dünyayı elinde tutar. Bugün Orta Doğu'da yaşanmakta olan, milyonlarca insana ülkesini terk ettiren, yüz binlercesinin ölümüne neden olan, kimilerince 3. Dünya Savaşı olarak adlandırılan "savaş", enerji kaynakları için yapılan savaştır. 21. yüzyılda enerjinin kanlı tarihi yazılmaya devam ediliyor.

Bu kitapta, "Enerji nedir? Günlük yaşamımızdaki önemi nedir?

Ülkelerin gelişimlerinde, hatta var olmalarındaki rolü nedir? Enerji güvenliği ne demektir? ABD, AB, Rusya'nın enerji politikalarının temel unsurları nelerdir? Enerji kaynakları bakımından zengin olan ülkelere yönelik işgallerin, sivil katliamlarının ardında büyük güçlerin ne gibi ihtirasları, kirliliği var? Türkiye'nin bir enerji politikası var mı? Enerji alanındaki sorunlarımız çözümsüz mü? Dışa bağımlılığımız kader mi? Ne yapmalı?" sorularının cevaplarını bulacaksınız.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Kapitalist masa oyunu Monopoly'nin sol kökenleri

Çeviri: SABRİYE AŞIR

Elizabeth Magie 1904 yılında, günümüzde Monopoly olarak bildiğimiz masa oyununun patentini aldı. Bir kapitalist sistem eleştirisi olan bu oyun amacından saptırılarak, kapitalist düzenin oyuncağı haline getirildi.

1932 yılının sonlarına doğru bir gece, Philadelphialı işadamı Charles

Todd ve eşi Olive, arkadaşları olan Charles ve Esther Darrow'a kısa süre önce öğrendikleri bir emlak oyununu gösterdi. Oyun tahtasının etrafına kurulmuş bu iki karı-koca, hevesle zar atıyor, mülk satın alıyor ve taşlarını ilerletiyorlardı. Todd Ailesi, konukları olan Darrowların oyunu beğendiklerini duymaktan

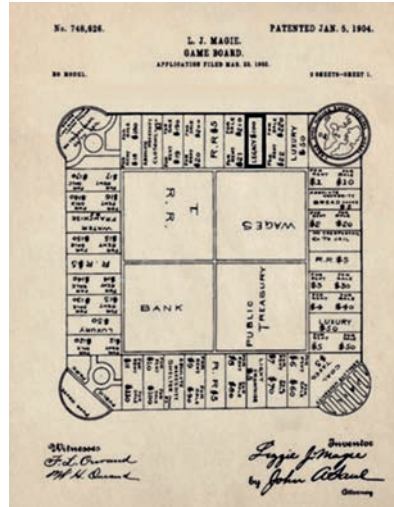
Bugüne dek anlatılan; Charles Darrow adlı işsiz bir adamın Dünya Ekonomik Bunalımı'nın hüküm sürdüğü 1930'larda, ailesine bu ekonomik buhran dönemi öncesinde geçirdikleri güzel günleri anımsatmak için Monopoly'i geliştirdiği ve bu üstün yaratıcılığı sayesinde kendisinin bir milyoner haline geldiği, oyunu sattığı Parker Brothers adlı oyun üreticisini de yıkımın eşiğinden kurtardığı biçimindeydi.

son derece memnundu. Doğrusu Darrowlar oyundan öylesine etkilenmişlerdi ki, Charles Todd onlara da bir oyun seti hazırladı ve daha ileri seviyedeki bazı kuralları öğretti. Bu oyunun resmi olarak bir adı yoktu. Bir kutu içinde satılmıyordu fakat arkadaştan arkadaşaya yayılıyordu. Herkes bu oyuna "Tekel Oyunu (Monopoly Oyunu)" diyordu.

Toddlar ve Darrowlar da, oyunu başka arkadaşlarıyla da pek çok kez oynadılar. Bir gün, işsiz ve evini geçindirmek için çaresiz durumda kalan Charles Darrow, arkadaşı Charles Todd'a oyunun kurallarının

yazılı bir kopyasını çıkarmasını rica etti. Daha önce bu kuralları yazıya dökmeyi hiç aklına getirmemiş olan Charles Todd, bu rica karşısında biraz şaşırıldı.

Aslında bu oyunun kuralları 1903 yılında Washington'da Elizabeth Magie adlı cesur ve ilerici bir kadın tarafından geliştirilmişti. Fakat Elizabeth Magie'nin oyun kültürü tarihindeki bu yeri, on yıllardır yok sayılmış ve oyunu bir arkadaşının evinde öğrenmiş olan Charles Darrow'a kalmıştı. Günümüzde de Magie'nin öyküsü ortaya çıkmış olmasına karşın, "Amerikan yenilikçiliğinin ilham veren bir örneği" olduğu öne sürülerek Charles Darrow masasında ısrar ediliyor.

Tarihteki en popüler masa oyunu olan Monopoly, Elizabeth Magie'nin 1904 yılında patentini aldığı Mülk Sahipleri Oyunu'nun (Landlord's Game) değiştirilmiş bir versiyonudur.

Elizabeth Magie bu oyunu insanlar arasındaki mülk eşitsizliğinin sosyal tehlikelerini ortaya koyan bir eğitim aracı olması için geliştirdi. Oyun, dönemin büyük tekelleri olan Andrew Carnegie ve John D. Rockefeller gibi insanlara karşı bir protesto niteliği de taşıyordu. Fakat bunun yerine oyuncular, ağırlıklı olarak devasa miktarlarda para ve mülk toplayarak rakiplerinin mali sıkıntısından zevk duymaya odaklandılar.

MÜLK SAHİPLERİ OYUNU

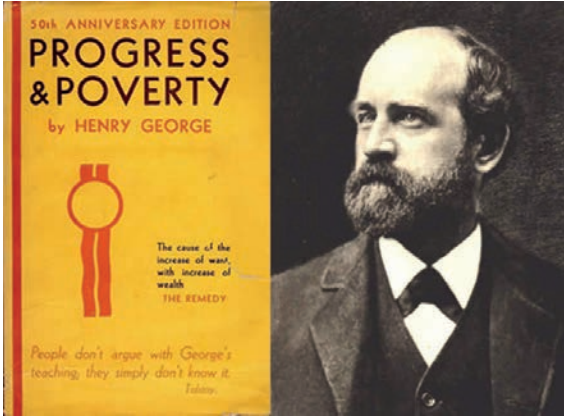
Elizabeth Magie'ye göre, yaşadığı 20. yüzyılın beraberinde getirdiği sorunlar çok genişti. Gelir eşitsizliği çok büyüktü ve tekeller de son derece güçlüydü. Adı samı bilinmeyen bir stenograf kadının, toplumun rahatsızlıklarını bir masa oyunu kadar önemsiz bir şeyle iyileştirebilmesi ise imkansız görünüyordu. Fakat denemek zorundaydı. 1900'lü yılların henüz başıydı ve geliştirmek istediği bu oyunla, ilerici politik görüşlerini yansıtmak istiyordu. İşinden evine döndüğü her akşam, bu oyunu tasarlamak için düşünüyor ve çiziyordu. Çünkü iş çıkışlarında insanlara verdiği politika dersleriyle yeterince insana ulaşabildiğini düşünmüyor, etkileşim gücü daha yüksek ve daha yaratıcı bir şey gereksinim duyuyordu.

Bir çıkış yolu vardı. Çünkü 20. yüzyılın başı itibarıyla orta sınıf evlerde masa oyunları giderek yaygınlaşıyordu. Ayrıca icatçılar da bu oyunların yalnızca eğlence değil aynı zamanda bir iletişim aracı da olduğunu fark ediyorlardı.

Elizabeth Magie de böylesi bir ortamda işe koyuldu.

Adını "Mülk Sahipleri Oyunu" (Landlord's Game) koyduğu bu oyunu halka duyurmaya başlayan Elizabeth Magie, geliştirdiği bu oyunla ilgili olarak bir politika dergisinde şöyle diyordu: "Bu oyun, mevcut arazi kapatma sisteminin tüm olağan sonuçlarının uygulanması olarak gösterilmesidir. Gerçek yaşamdaki başarım ve iflas unsurlarının tümünü içerdiği için 'Yaşam Oyunu' olarak da adlandırılabilir. Ve amaç, insan ırkının genel itibarıyla sahip olmak istediğidir. Yani malvarlığı birikimdir."

Magie'nin oyunu, parayla alınıp satılabilecek mülk ve araziler üzerineydi. Oyuncular birbirlerinden ya da bankadan para aldılar

Elizabeth Magie'ye ilham veren Ekonomist Henry George, İlerleme ve Yoksulluk (Progress and Poverty) adlı kitabında, şu ifadeleri yer veriyordu: "Zenginliğin dağılımındaki eşitsizliğin en büyük sebebi, arazi mülkiyetindeki eşitsizliktir. Arazi mülkiyeti, bir halkın sosyal, politik ve dolayısıyla entelektüel ve ahlaki durumunu nihai olarak belirleyen en önemli temel gerçekliktir. Bütün insanların toprak kullanımında eşit haklara sahip olması, nefes almak konusunda eşit haklara sahip olması kadar açıktır. Yani varoluşsal bir haktır."

ve vergiler ödemek zorunda kaldılar. Oyun, o dönemde geliştirilen birçok başka oyundaki doğrusal yol tasarımının aksine oyuncuların oyun tahtası etrafında dönmesine olanak sağlayan bir düzene sahipti. Bir köşede Yoksul Ev ve Halk Parkı vardı. Ve tahtanın öbür yanında da haphane yer alıyordu.

Bir başka köşe ise, bir yerküre çizimi ve Magie'nin politik bakış açısının kahramanı, Ekonomist Henry George'a saygı niteliğinde bir tümceyi barındırıyordu: "Ücretleri var eden, toprak ana üzerindeki işçi sınıfıdır." Oyununa ilham kaynağı olan da, Henry George'un vergi yükünün yalnızca zengin toprak sahiplerine konulması

görüştüğü. Oyun tahtası üzerinde, Magie'nin kaleminden çıkan ve yüz yılı aşkın süredir de yerini koruyan iki sözcük göze çarpıyordu: "Hapse git."

Elizabeth Magie ise haphane için şöyle diyordu: "Bir oyuncu kendini haphanede bulduğunda diğerlerinin ona takılmaları, şakalar yapmaları ve oyuncu Yoksul Ev'e gitmek zorunda kaldığında da alaycı acıma ve avutma ifadelerinde bulunmaları, oyundaki

neşe ve eğlencenin büyük bölümünü oluşturuyor."

Mülk Sahipleri Oyunu, rekabet etmek üzerine kurulu doğal insan içgüdülerine odaklıydı. Ve Magie iki ayrı kurallar dizisi oluşturdu: Birincisi, zenginlik yaratıldığında herkesin ödüllendirildiği bir anti-teklici set. İkincisi de hedefin tekeller yaratmak ve rakipleri ezmek olduğu bir teklici set. Magie'nin bakış açısı bir ikilemi içeriyor ve kendi içinde de iki karşıt felsefe arasında çözümlenmeye çalışılan bir gerilimi, bir çelişkiyi barındırıyordu. Bununla birlikte ve elbette, o dönemde Elizabeth Magie'nin bundan haberi olmasa da, bu kurallar daha sonraları toplumun hayal gücünü ele

geçirecek tekелci kurallardı.

Geliştirdiği oyun üzerinde uzun süre çalışan Magie, Mülk Sahipleri Oyunu'nun hukuki haklarını güvence altına almak için 23 Mart 1903'te ABD Patent Ofisi'ne başvurdu. Bundan iki yıl sonra da New York merkezli Economic Oyun Şirketi ile anlaşarak oyununu piyasaya sürdü. Magie'nin oyunu solcu aydınlar ve üniversite kampüslerinde popüler oldu ve ilerleyen otuz yıl boyunca da yayılmaya devam etti.

Elizabeth Magie'nin bundan haberi olmasa da, bu kurallar daha sonraları toplumun hayal gücünü ele geçirecek tekелci kurallardı.

New Jersey eyaletindeki Quakers topluluğuna da ulaşan oyun, böylece Charles Darrow'a kadar gitmiş oldu.

EKONOMİ PROFESÖRÜ RALPH ANSPACH'IN ANTİ-MONOPOLY DAVASI

Charles Darrow'un Parker Brothers'a götürdüğü oyun, dünya çapında yüz milyonlarca kopya sattı ve Darrow yaşamı boyunca telif hakkı aldı. Magie de Parker

Brothers'tan ödeme aldı. Oyun 1930'ların ortalarında yükselişe geçtiğinde, şirket kendi alanını korumak için diğer benzer oyunların haklarını da satın alınca, Parker Brothers, Mülk Sahipleri Oyunu ve diğer iki başka oyun fikri için Elizabeth Magie'ye 500 dolar ödediğini, telif ise vermediğini açıkladı.

Magie'nin gelir dağılımı ve vergilendirmedeki eşitsizliklere dikkat çektiği Mülk Sahipleri Oyunu'nun amacından kopararak, "Zenginliğin peşine düşün ve tepeye çıkmak istiyorsanız rakiplerinizi ezin" anlayışına büründüğü Monopoly'nin bu yıl çıkan yeni versiyonu ise sahtekarlık yapan oyuncuların ödüllendirilmesini içeriyor. Bugüne dek hazırlanan tüm versiyonlar, oyuncuların dürüst olacağı ve kuralları izleyeceği varsayımı üzerine kurulmuştu. (New 'Cheaters Edition' of Monopoly rewards players for dishonesty, bigthink.com, 1 Şubat 2018)

En sonunda Magie, kızgınlığını kamuoyu ile paylaştı. 1936 yılı Ocak ayında Washington Post ve The Washington Evening Star gazetelerine röportajlar verdi. Monopoly'nin başarısının bütün

ödülünü Charles Darrow aldığından, Magie'nin bu oyunun icadındaki rolü belirsiz kaldı. Fakat 1973 yılında, geliştirdiği Anti-Monopoly adlı oyunu nedeniyle Parker Brothers şirketinin yasal mücadelesine başladığı solcu bir akademisyen olan Ralph Anspach, davasıyla ilgili araştırma yaparken Magie'nin öyküsünü öğrendi ve şirketin Monopoly'nin fikri mülkiyeti üzerindeki

demeç talebine şöyle yanıt veriyor: "Hasbro, bugün üretilen ve oynanan resmi Monopoly oyununu Charles Darrow'a borçludur." Ve hatta Hasbro'nun internet sitesinde, oyun tarihinin zaman çizelgesi 1935'te başlıyor.

Oysa belki de sırları korumak ve buna özen göstermek birlikte, gerçeklere bağlı kalmak ve gerçekleri korumak bizi biz yapabilir. Ve işte böylelikle "Biricik Darrow masalı" sürüp gidiyor. Çünkü sadece bu mantıklı bulunuyor. The New Yorker gerisinden Calvin Trillin 1978'de, "Darrow masalı, 'Amerikan endüstrisinin Evreka Okulu'nun hoş, temiz ve iyi yapılandırılmış' bir efsane örneğidir." diye yazıyordu.

Dünyamızı oluşturan parçaları sessiz sedasız var eden daha kaç Magie'nin öyküsünün anlatılmamış durumda olduğunu kestirmek güç. Bu insanların katkıları öylesine görünmez durumda ki, çok az sayıda insan durup bu şeylerin kökenleri üzerinde düşünabiliyor. Yaygın olarak benimsenen inançlar her zaman detaylıca incelemeye açık olmayabilir. Ama belki de asıl soru, daha en başta onlara neden bağlı kaldığımız, bunların doğruluğunu sorgulamamamız ve gerçekler su yüzüne çıktığında da neden onları görmezden geldiğimizdir. •

Çeviri kaynağı yazı: The secret history of Monopoly: the capitalist board game's leftwing origins, Mary Pilon - The Guardian, 11 Nisan 2015

THE EVENING STAR, WASHINGTON, D. C., TUESDAY

Designed to Teach

Game of "Monopoly" Was First Known as "Landlord's Game."

Mrs. Elizabeth Magie Phillips, Chesapeake, Va., and the "Monopoly" game she patented in 1934. To her left is the miniature model, to her right the new "landlord's game" she is now perfecting. —Star Staff Photo

Y VERY likely your grandpa and (the 1934 version and the one you first saw) about Monopoly | to have this week.

ago. For, as well as it was one to teach. A father of the 19th century, the Henry George school of thought, she created "Landlord's Game" in her home. The game, as now called "Monopoly" of the Game. An old friend, it is still held. Four line improved and patented. The idea of the game.

"The object of this game is not only to afford players, but to illustrate under the present system of land tenure, it is an advantage over and also how the single resource operation."

"The winner is, in it with the name 'Landlord's Game' the one who is 1934. It had been in the history, in the evolution."

Engineer Paganus then this game, in 1934 the game was held. Look Charles B. Darrow, the engineer, who had from the oblivion of it and dressed it up a bit. Last August a large of the game took over in 1934. In November Mrs. P. consulted her patent. It went over with a bang. But for Mrs. Paganus, she understood she really wanted and she got. Probably if she could, it's a good Patent Office. Developing it, she got more than she made over, if the whole pro-

Scan PEO - 7.

hakkını temelden çürütmeye çalıştı.

Ekonomi profesörü Ralph Anspach'ın davası on yıl boyunca devam etti. Sonunda Anspach davayı kazandı ve Magie'nin bu oyunun geliştirilmesindeki yaşamsal rolünü ortaya koyan olağanüstü bir materyal arşivi oluşturdu. Fakat günümüzde Parker Brothers'ın yan kuruluşu olduğu şirket konumundaki Hasbro, Elizabeth Magie'yi yok saymayı sürdürüyor ve The Guardian'ın bu konudaki

Hazırlayan: Op. Dr. Murat Molu

S U D O K U

7	1	8			5			
4	9		3	8	7		5	
			9					4
		4			1		7	
	8				9			3
		7	2			4	1	5
		2	1	6	3			9
6	4	9	5	7	2	8		
5			8			6		

Sudoku Yapamayanlar İçin

			5					9
	4	7				1	6	
1	9			7				
4	2	5		8	9		1	7
3	1			2	7	5	8	6
		6		5	3			
2			7			9	5	
		4		1				
			2	6			3	1

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

Neler Olmuyor ki Dünyada

Dr. Sezin San Sungunay

Dünya Sağlık Örgütü'nden Kuş Gribi Uyarısı

Dünya Sağlık Örgütü

(DSÖ) H5N1 kuş gribi virüsüyle ilgili uyarı yaptı. Örgüt, virüsün Amerika Birleşik Devletleri dışında diğer ülkelerdeki ineklere göçmen kuşlar aracılığıyla bulaşma riski olduğunu açıkladı. DSÖ Küresel Grip Programı Başkanı Wenqing Zhang, "Virüs, göçmen kuşlar tarafından dünyanın dört bir yanına taşındığı için diğer ülkelerdeki ineklerin de virüse yakalanma riski bulunuyor."

dedi. Virüsün yarattığı genel halk sağlığı riskinin düşük olduğunu vurgulayan Zhang, yine de dikkatli olunması çağrısı yaptı. Amerika Birleşik Devletleri'nde yetkililer, Mart ayından bu yana dokuz »

eyalette 34 süt ineği sürüsünde ve bir kişide H5N1 virüsüne rastlandığını doğruladı. Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü, kuş gribine karşı aşı seferberliği talep ediyor. ABD'nin şu ana kadar salgına ilişkin şeffaflığını değerlendiren Zhang, DSÖ'nün düzenli olarak güncellemeler aldığını belirterek virüsün genetik diziliminin hızlı bir şekilde paylaşılmasından memnuniyet duyduklarını söyledi. Zhang, "ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri ile iş birliğimizin ve şu ana kadar aldığımız bilgilerin, durumu izlememize ve hazırlık önlemlerini güncellememize olanak sağladığını düşünüyorum." dedi.

2 Venedik'te Turist Yoğunluğu Sürüyor

İtalya'nın turistik kenti Venedik'te, şehri günübirlik ziyarete gelen turistlere yönelik 25 Nisan'da başlatılan "giriş ücreti" uygulamasının verileri ortaya çıkıyor.

Uygulamanın ilk 8 gününde 700 bin Euro'dan fazla gelir sağlandı. İtalyan basınına göre, 25 Nisan- 2 Mayıs tarihleri arasında kente gelen 144 bin 645 günübirlik ziyaretçi, 5 Euro'luk giriş ücretini ödedi. Böylece, Venedik kenti 723 bin 225 Euro'luk kazanç elde etti. Haberlerde, giriş ücretinin alındığı ilk 8 gün boyunca elde edilen gelirin, 7 ayda beklenen kazanç seviyesine denk olduğu ifade edildi. Bu durumun belediye yönetiminin beklentilerinin üzerinde olduğu belirtildi. Giriş ücreti uygulamasının kente olan turist akınına durdurmadığı yorumu da yapıldı. Venedik Belediye Meclisinin kentteki turist yoğunluğunu kontrol altına almak için Eylül 2023'te kabul ettiği "Venedik'e giriş ücreti" uygulaması, bu yıl ilk aşamada yoğunluk oluşması beklenen bazı tatil günlerini de kapsayan 29 günde denenecek. Venedik'i günübirlik ziyaret edecek turistler, internet üzerinden rezervasyon yaparak giriş ücretlerini ödeyebilecek.

3 Nijerya'da Kızamık Salgını

Nijerya'da kızamık yayılıyor. Adamawa Eyaleti'nde 300'den fazla

çocuk kızamığa yakalandı. Eyalet genelinde eğitime ara verildi. Hayatını kaybeden çocukların sayısı 42'ye çıktı. Ölenlerin çoğu 6 yaşın altındaki çocuklar. Hastalığın

yayılmasını önlemek için aşılama çalışmaları ise sürüyor. Ateş, öksürük, halsizlik, burun akıntısı ve gözlerde kızarıklıkla başlayan, sonrasında döküntünün görüldüğü kızamık, kulak enfeksiyonu, zatürre, ishal ve beyin hasarının yanı sıra ölüme neden olabiliyor.

4 Platon'un Ölüm Hikayesine Yönelik Yeni Keşif

Antik Yunanistan'ın en büyük filozoflarından biri olan Platon'un son saatlerini anlattığı iddia edilen bir yazı Pisa Üniversitesi'ndeki araştırmacılar tarafından keşfedildi. Yazı, MS 79'da Vezüv Yanardağı'nın patlamasında neredeyse tamamen tahrip olan bir papirüs parşömeninde bulundu. Metinde, MÖ 348'de ölen Sokrates'in öğrencisi, filozofun hikayesini anlatıyor.

Platon'un, Trakyalı bir köle kızın kendisine flüt çalmasını dinlerken yatakta öldüğü belirtiliyor. Parşömenler, Platon'un ölümüyle ilgili ayrıntılara ek olarak hayatından bilgi de veriyor. Platon'un, MÖ 404 civarında Spartalılar adayı fethettiğinde ya da Sokrates'in idamından beş yıl sonra Aegina adasında köle olarak satılmış olabileceğini öne sürüyor.

5 Dondurma ve Pizza Gece Yarası Yasak

İtalya'nın Milano kentinde yaşayanların huzurunu korumak amacıyla gece yarısından sonra dondurma, pizza gibi yiyeceklerin satışının yasaklanması için yeni bir yasa tasarısı hazırlanıyor.

Teklif, sokakları dolduran ve yerel sakinleri uyutmayan gürültülü grupları engellemek amacıyla pizza ve içecekler de dahil olmak üzere

6 75 Bin Yıl Öncesinin Kadın Yüzü

Araştırmacılar, 75 bin yıl önce yaşayan Neandertallerden bir kadının yüzünün günümüzde nasıl görüneceğini canlandırdı.

Pelvik kemikleri ve dişte bulunan bazı protein parçaları, iskeletin kadın olduğunun bulunmasında yardımcı oldu.

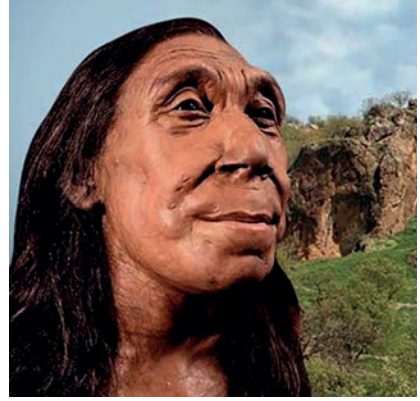

Giuseppe Sala

tüm paket yiyeceklerin hafta içi 12:30'dan sonra, hafta sonları ve resmi tatillerde ise gece 1:30'dan sonra yasaklanmasını öngörüyor. Kasım ayına kadar sürecek olan yeni uygulama ile İtalyan kültürünün bir parçası olan gece geç saatlerde dondurma satışı da sınırlandırılacak. Yasak, Milano'nun 12 bölgesinde geçerli olacak.

Belediye Başkanı Giuseppe Sala geçtiğimiz aylarda "nüfusun önemli bir kesiminin aşırı gürültüden şikayetçi olduğunu" belirtmişti. Sala bu girişimi "Görevim gereği, sabah erken çalışmak zorunda olanlar ve işlerini yapmak isteyenler de dahil olmak üzere tüm vatandaşları dinlemek zorundayım" diyerek savunmuştu.

Güvenlikten sorumlu belediye başkan yardımcısı Marco Granelli, "Sosyalleşme, eğlence, tüccarların ve girişimcilerin serbest ekonomik faaliyetleri ile sakinlerin huzuru ve sağlığı arasında bir denge arıyoruz" dedi.

Bulunan iskeletin 40'larının ortasında hayatını kaybettiği düşünülüyor. Kadının kazıdan çıkarılan kafatası düzleştiği ve çok yumuşak olduğu için önce kemikleri güçlendirildi. Ardından paleoart yani paleo sanatı uzmanları üç boyutlu modellemeyi yarattı.

7 En Sıcak Nisan Ayı Yaşandı

Avrupa Birliği Copernicus

İklim Değişikliği Servisi'nin aylık raporu yayımlandı. Raporda dünyanın, kayıtlara geçen en sıcak Nisan

ayını yaşadığı ve her birinde sıcaklık rekoru kırılan 11 aylık dönemin devam ettiği açıklandı. Haziran 2023'ten bu yana her ayın, önceki yılların aynı aylarına kıyasla kayıtlardaki en sıcak ay olduğu vurgulandı. Bu sıcaklık, 1850-1900 yıllarında sanayi öncesi dönemde kaydedilen ortalamanın 1.61 santigrat derece üzerinde.

8 Doğum Sayısını Artırmak İçin Bakanlık Kuruluyor

Dünyada en düşük doğum oranlarının görüldüğü Güney Kore, bu konuyla ilgili bakanlık kurmayı planlıyor. Güney Kore Devlet

Başkanı Yoon Suk Yeol, ülkedeki düşük doğum oranlarına ilişkin sorunların çözümü için bir bakanlık kurmayı planladıklarını açıkladı.

Yoon, yasa tasarısının meclisten geçmesi için muhalefetin desteğini istedi. Devlet Başkanı, "Ulusal bir acil durum olarak görülebilecek düşük doğum oranının üstesinden gelmek için devletin tüm imkanlarını seferber edeceğiz" dedi.

Güney Kore, 2023'te 0,72 ile en düşük doğum oranına sahip

ülkeler arasında ilk sıraya yerleşmişti. Güney Kore İstatistik Kurumu'nun yeni doğan çocuk sayılarına yönelik Mart ayında yayımladığı veriler, ülkedeki yıllık doğum sayısında son yıllarda yaşanan düşüş trendinin devam ettiğini göstermişti. •

sezinsansungunay@butundunya.com.tr

İnsanlar başaklara benzerler; içleri boşken başları havadadır, içleri doldukça eğilirler. -Montaigne

HAZİRAN AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

7	1	8	4	2	5	3	9	6
4	9	6	3	8	7	1	5	2
2	5	3	9	1	6	7	8	4
3	2	4	6	5	1	9	7	8
1	8	5	7	4	9	2	6	3
9	6	7	2	3	8	4	1	5
8	7	2	1	6	3	5	4	9
6	4	9	5	7	2	8	3	1
5	3	1	8	9	4	6	2	7

Sudoku Yapamayanlar İçin

6	8	3	5	4	1	2	7	9
5	4	7	8	9	2	1	6	3
1	9	2	3	7	6	8	4	5
4	2	5	6	8	9	3	1	7
3	1	9	4	2	7	5	8	6
8	7	6	1	5	3	4	9	2
2	6	1	7	3	8	9	5	4
7	3	4	9	1	5	6	2	8
9	5	8	2	6	4	7	3	1

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

“Bilginizi Denetleyin”

- 1-(c) Pandimim
- 2-(a) Haşere
- 3-(b) Maval
- 4-(c) Kefe
- 5-(c) Ezop
- 6-(d) Toplum
- 7-(a) HP
- 8-(a) Flemenk
- 9-(b) Mermer
- 10-(c) Balıklı Göl
- 11-(c) Tozkiparan
- 12-(b) Antalya

- 1-(d) Durgunluk
- 2-(c) Gelecekçi
- 3-(b) Desteleyici
- 4-(b) Gözde
- 5-(a) Seçkin
- 6-(b) Para kısıtlayıcı
- 7-(d) Gök bilimi
- 8-(b) Süreli, dönemli
- 9-(a) İçe kapanık
- 10-(d) Üstün, en büyük
- 11-(c) Yol, yöntem
- 12-(c) Göz korkurtma
- 13-(d) Yatırım
- 14-(c) Uzlaşma
- 15-(b) Züppe

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	K	A	Y	H	A	N		A	L	İ	C	E	N	A	P
2	E	L	A		V		I	V	A	N	A		A	S	A
3	R	A	K	S		O	S	A	K	A		E	S	S	S
4	E	R	A	K	A	L	I	N		N	A		A	B	İ
5	M	A	R	İ	N	A		T	A	M	İ	M		İ	N
6	G		M		I	S	P	A	N	A	K		D		L
7	Ö	Z	A	L		I	R	O		İ	Z	O	L	E	
8	R	A	K	U	N	A	S	T	A	D	A	E	R		
9	S	İ		S	E	Z	G	İ		T	O	R	U	N	
10	E	T	N	A		E	R	N	A		A	Ş	A	R	
11	V		A	K	A	R	E	T		K	M		İ	E	
12			A	F	A	K	T	E	B		O	R		R	N
13	A	R	A		A	L	E		A	K	R	İ	L	İ	K
14	T	A	K	A		A	K	S	İ		A				
15	A	G	A	D	İ	R		T	N	T		A	R	A	S
16	C	O		A	K	A	L	A		A					
17	A	N	E	M	İ		A	T	İ	K					
18	M		M	O	L	E	K	Ü	L						
19	A	T	E		E	N	E		K	İ					
20		U	L	E	M	A		Ş	E	F					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Bade Çapa, Muğla

Ege ve Anıl İsmailvelioğlu

Doruk Yusuf Yıldırım, Ankara

Armağan Çuhacıoğlu, Ankara

Ekin İnce, İstanbul

Kaan Efe Ay, İzmir

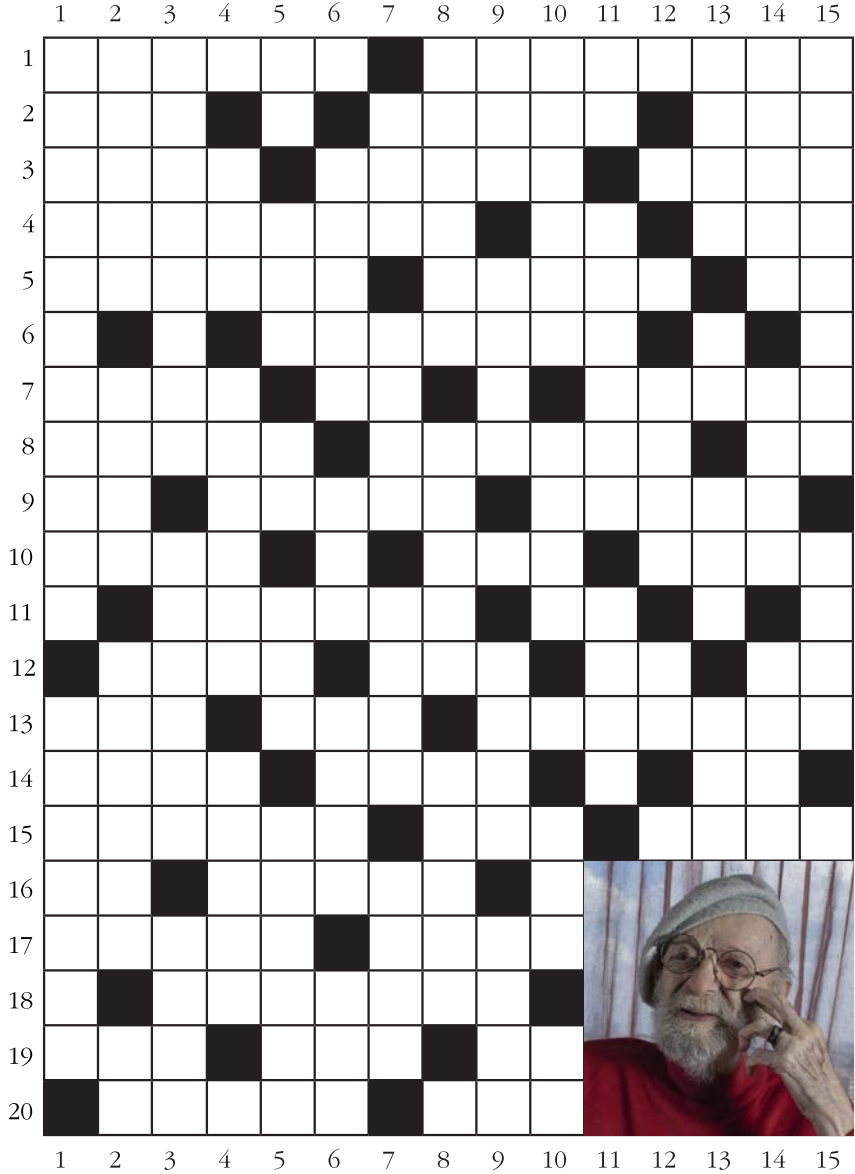
Duru Merey, Ankara

Asel Köseoğlu ve Zümra Köseoğlu

Azra Şimşir, Balıkesir

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-Geçtiğimiz aylarda yitirdiğimiz fotoğrafta görülen sinema sanatçımız.- Durum ve şahsiyetine yakışırçasına yapılan iyilik. 2-Bir göz rengi.- Hassas, duygusal sezgisel ve sanatçı bir kişiliği ifade eden bir isim.-Baston. 3-Dans.-Japonya'da bir kent.-Asıl olan. 4-'Ülkü' (2016 yılında yitirdiğimiz yönetmenimiz).-Sodyumun simgesi.-Ağabey sözcüğünün halk dilindeki söylenişi. 5-Tekne ve yatların barındığı mekan.- Genelge, sirküler.-Küçük mağara. 6-Demir yönünden zengin yapraklı bir sebze. 7-Özlü, içli, yürekli kimse.-Şarkı, türkü.- Yalıtılmış, tecrit edilmiş. 8-Göller ve bataklıklar civarında yaşayan yırtıcı ve memeli bir hayvan.-Yunanistan'ın Kalam-baka mevkiinde bulunan tarihi bir manastır.-Rütbesiz asker. 9-Bir nota.- Sezme gücü.- Bir kimseye göre çocuğunun çocuğu. 10-İtalya'da bulunan bir yanardağ.-Ribo nükleid asidin kısa yazılışı.-Osmanlı döneminde tarım ürünlerinden alınan onda bir oranındaki vergi. 11-Gelirler.-Kilometrenin kısa yazılışı. 12-Eski dilde ufuklar.-Hararet.-Müstahkem yer.-Radonun simgesi. 13-Bir cins güvercin.-Bir tür İngiliz birası.-Protez yapımında kullanılan, sıcak iken yumuşak olan bir grup termostatik madde. 14-Karadeniz'e özgü küçük balıkçı teknesi.-Huysuz kimse.-İndiyumun simgesi. 15-Fas'da bir liman kenti.-Çok güçlü patlayıcı kimyasal bir madde.-Doğu Anadolu'da bir ırmak. 16-Kobalt elementinin simgesi.-Bir pamuk cinsi. 17-Kansızlık hastalığı.-Çevik. 18-Element veya bileşikler oluşturulan ve onların özgül niteliklerini gösteren en küçük birim. 19-Tanrıtanımaz.-Arapça'da ben.-Bir bağlaç. 20-Alimler.- Yönetici durumunda bulunan.

YUKARIDAN AŞAĞI: 1-Caz dünyasının önde gelen isimlerinden olan müzisyenimiz. -Şili'nin kuzeyinde bulunan dünyanın en kurak sıcak çölü. 2-Akdeniz'de bir akarsu. Çoğaltan, artıran.- 11. ve 15. yüzyıllar arasında bugünkü İspanya'nın kuzeydoğusunda var olmuş devlet.-Yazık anlamında bir sözcük. 3-Tanrı'ya içten yalvararak dua etmek.- Geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü.-Gerçekleşmesi uzun zaman alan istek. 4-Kayak.-Afrika'da bir başkent.-60'lı yıllarda söylediği romantik şarkılarıyla tanınan Belçika'lı solist. 5-Şikar.-- Belleğin saklandığı her türlü iz.-Bir soru sözü.-Tarihte yaşamış eski bir uygarlık.-Çelişki. 6-İhtimal dahilinde olan.-Altın.-Antalya'da bulunan ünlü bir plaj.-Tıpta Anti Nükleer Antikor Testinin kısa yazılışı. 7-Hararet.-Avrupa'da bir başkent.-Dağın yamacı.- Lak ile cilalanmış olan mobilya. 8-Argoda emek harcamadan elde edilen gelir.-Libya'da bir liman kenti.- Bir kimsenin toplum içindeki durumu. 9-Uzak Doğu'da yetişen Amerika elmasından çıkan zamk.-Kimyada artı uç.- Dibi geniş olan bostan kuyusu.-Prencip. 10-Bir şeyi doğru olarak benimseme.-Düşüncesizce her işe atılan.-Bayramlarda caddelere kurulan süslü kemer.-Akdeniz'de küçük bir ada. 11-Kalsiyum elementinin simgesi.-Bir tür Uzakdoğu savunma sporu.-Yunanistan'a ait bir yarımada. 12-Sivas'ın bir ilçesi.-Endonezya'nın plaka işareti. 13-ABD Uzay Araştırmaları Merkezi'nin kısa adı.-Bir nota.- İtalya Krallığı ile Osmanlı İmparatorluğu arasında imzalanan antlaşma.-Mitolojik bir çalgı. 14-Sinirli.-Asya'da bir nehir.-Tirpana balığının diğer adı. 15-Erzurum'un bir ilçesi.- Cisimler tarafından yansılan ışığın gözde oluşturduğu duyum.

filizoskay@butundunya.com.tr

Satranç

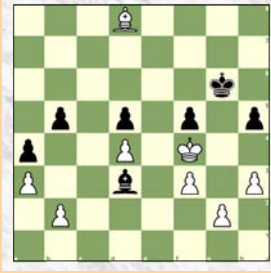
Mustafa Yıldız

KÜÇÜKLER VE YILDIZLAR ŞAMPİYONASI (4)

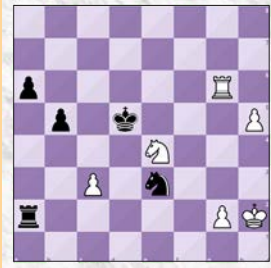
Ege Tuna Öktem – Uygur Duruçay, 14 Yaş Genel, 5. Tur

Ters renkli fil oyun sonları genellikle berabere biter. Ancak yine de dikkatli oynamak, rakip şahın piyonlara saldırmasına izin vermemek ve korumasız piyonlara saldırmak gerekir. Yandaki konumda Siyah, 43.Ff1 ile g2 piyonuna saldıracağı yerde **43...Fc4** oynuyor. **44.Şe5!** Şah merkeze yerleşiyor. **44...Fb3 45.Fh4 Fc4 46.Şe6 Fb3** Siyah, hamle bulamıyor. **47.f4 Fc2 48.Şxd5 Şf7 49.Şe5 Şe8 50.Şe6!** Rakip şahı oyuna sokmuyor. **50...Fe4 51.g3 Fd3 52.Fg5 Fc2 53.Şf6 Fd3 54.Şg6 Ff1 55.Şxf5 Fxh3+ 56.Şg6 Fe6? 57.Şxh5** Üç geçer piyonu olan Beyaz, sonrasında kolay kazandı. **1-0** Ege Tuna Öktem, 7,5 puanla ve averajla 1. oldu, Uygur Duruçay eş puanla 2. oldu.

Fatma Zehra Oflaz – Ecrin Bayrak, 14 Yaş Kızlar, 5. Tur

Yandaki konumda siyah şah, beyaz atı yemek istiyor. Çoğumuzun aklına önce atı kaçmak gelir ancak bu konumda Beyaz'ın üstünlüğü geçer piyonun vezire çıkma yeteneğinden gelmektedir. Öyleyse ver atı gitsin. **41.h6 Şxe4 42.h7 Af1+** Bu şah çekiş, piyonu durdurmaya yetmeyecek, sonraki şah çekişler de boşuna. **43.Şg1 Ka1 44.h8=V Ag3+ 45.Şf2 Ah1+ 46.Şe2 Ka2+ 47.Şe1 Ka1+ 48.Şd2 Ka2+ 49.Şc1 Ka1+ 50.Şb2** Siyah terk etti. **1-0** Fatma Zehra Oflaz, 7,5 puanla 1. oldu.

Kerem Erten - Eren Manas, 16 Yaş Genel, 7. Tur

Beyaz, hesaplanmış bir kalite fedası yapmaya hazır: **30.Kxf6! Fxf6 31.Kxf6 Fc8 32.Fxe5 Kxe5 33.Axg6 Kf7** Siyah şahın korunağı zayıfladı. **34.Kxf7+ Vxf7 35.Axe5** Amaç bu idi, 1 alet geride kalan Siyah terk etti. **1-0**

Efe Yalçinkaya - Kutay Sakmak, 15 Yaş Genel, 8. Tur

16... Kxf3 Durduk yerde bu kalite fedasının ne anlamı var? Hiç. 17.Fh7+ Şh8 18.Kxf3 hxc5 19.Fg6 Vg4 20.hxc5 Ac6 21.Kg3 Vf4 22.Kh3+ Şg8 23.Fh7+ Şg8 24.Fg8+ Şg8 25.Vh7+ Şf8 26.Vh8+ Şf7 27.g6+ Siyah terk etti. 1-0 Sonraki hamlede mat oluyor: 27...Şxc6 28.Vh5# Efe Yalçinkaya 7,5 puanla 1. oldu.

Ela Keskinler - Pelin Seyhan, 15 Yaş Kızlar, 6. Tur

Vezir kanadındaki serbest geçer piyonlar oyunun sonucunu belirliyor. Ancak bu konumda Siyah'ın kaçırdığı bir fırsat var: 54...Kxa7 55.Kxe4 Kb7 56.Fe5+ Şf5 ile rakibin bir hata daha yapması umut edilebilirdi. Beyaz bu konumda kaleyi tehdit etmeyi seçti. 54...Ac4 55.Kxe4 Ab6 56.Kxh4 Ad7 57.Kh8 Şe6 58.b5 Ac5 59.b6 Şd7 60.h4 Şc6 61.Kc8+ Şxb6 62.Kxc5 Siyah terk etti. 1-0 Esir kalesinden başka bir şeyi kalmadı. Ela Keskinler, 7 puanla ve averajla 1. oldu, Pelin Seyhan eş puanla 2. oldu.

LİREN'İN RAKİBİ GUKESH

2023'te başarılı olmuş 8 büyük ustanın Dünya Şampiyonu Ding Liren'in rakibini belirlemek için döner sistemle iki tur üzerinden karşılaştıkları turnuvayı Hint D. Gukesh, 9 puanla kazandı.

Dommaraju Gukesh - Alireza Firouzja, 13. Tur

Beyaz, f5 piyonuna baskı yapıyor. Siyah bu baskıdan nasıl kurtulur? Firouzja, vezir değişimi önererek -h piyonunu -g6'ya taşıyan 45...Vg6?! Oynuyor ama bu onun için hiç de iyi bir son hazırlamıyor çünkü piyon dağılımı bozuk. Doğrusu, 45...Ae6 46.Vxf5 Vg7 ile eşit bir oyun sonu yakalayabilirmiş. 46.Vxg6 hxc6 47.Kd6 Ke8 48.Kxg6 Ae6 49.Ad5 Ad4 50.Kb6 Ac2 Siyah, a piyonunun önünü açmayı planlıyor. 51.Kxb7 Ke6 52.Ke7 Kh6 53.c5! Ad4 54.Şg2 Kg6+ 55.Şf2 Kh6 56.b4 Kxh3 57.Şg2 Kh6 58.Kb7 Şg8 59.b5 Şf8 Bağlı geçerler durdurulamaz. 60.b6 Kg6+ 61.Şf2 Kh6 62.Kc7 Kh2+ 63.Şg3 Siyah terk etti. 1-0 Sayın Özgürcan Kaygısız'a katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Bize Gönderilen Kitaplardan

Psikolog Olmayanlar İçin Psikoloji

Erich Fromm
Say Yayınları

Hayatını insan varoluşunun temel sorularını yanıtlamaya çalışarak geçiren Fromm için “insan kimdir?” sorusu

doğrudan yaşamının özüne götürüyordu. Psikolojik ve toplumsal sorunlara ilişkin temel düşüncelerini; özgün anlatımı ve incelikli dili, insanlara karşı ne kadar derin bir anlayış ve sevgiyle dolu olduğunu göstererek aktaran Fromm, saldırganlığın kökenlerinin yanı sıra savaşın ruhsal ve politik koşullarını; toplumumuzdaki bolluk ve bıkınlığı inceliyor. Psikolojinin işlevlerini psikolog olmayanlar için açıklıyor. “Her insan yaşamına uygun olan psikolojiyi uyguluyor ve uygulamalıdır. İnsan başkalarının neler yaşadığını bilmek, onları anlamaya çalışmak zorundadır. Hatta başkalarının nasıl davranacağını tahmin etmek zorundadır.” İnsanı ve insanlığı yitip giden empatiye çağırıyor.

ERICH FROMM

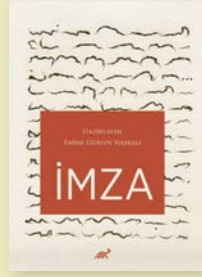

İmza

Emine Gürsoy Naskali
Paradigma Akademi Yayınları

Bir belgenin kim tarafından yazıldığını veya onaylandığını belirtmek üzere metnin bitimine yazılan isme imza denir.

Yaş imza, elle atılan imza, elektronik imza, imzada sahtecilik gibi konular imzanın hukuki boyutlarıdır. Tarih sürecinde bir belgenin onaylanması her zaman isim yazmakla olmamış, isim yerine bir işaret konmuş, parmak izi veya bir damga vurulmuştur. Eski Türk yazıtlarında imza kabilinden, Kül Tegin yazıtında geçen “bu yazıtı Kül Tegin’in yeğeni Yollug Tegin [yani ben] yazdım” benzeri kayıtlar kaya üzerine yazılmış metinlerde de mevcuttur.

Kuşlar Kitabı

Ali Nazîma Bey
Büyüyen Ay Yayınları

Eğitime dair birçok eserin sahibi Ali Nazîma Bey (1861-1935) Maarif Dergisi’ndeki köşe-

sinde 1891-1892 tarihleri arasında kuşlara dair yazılar kaleme aldı. Varlıkları da adları da yitip giden kuşlar. “Renkli Kuş Çizimleriyle” Her biri için ayrı ayrı yazdığı yazılarla tabiatın belki de en sevimli varlıklarını yeniden anımsatıyor. Küllerinden doğan bu kitap ayrıca Mehmet Rüşdü Bey’den Keklik, Mevlânâ’dan Kuş ile Avcı, Tüccar ve Papağanı, Lâmiî Çelebi’den Tilki ile Keklik, kaynağı bilinmeyen Derviş ve Kuş, Sezai Karakoç’un Av Edebiyatı şiirinden bir bölüm ile Halil Cibran’dan bir metin ve Güvercin Hikâyesi başlıklı bir Mevlid Hikâyesi ile taçlandırılmış.

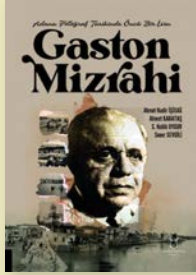
Gaston Mizrahi

Ahmet Nadir İşisağ,

Ahmet Karataş

Akademisyen Kitabevi

Kentler, kimliğini ve buna bağlı tanınırlığını, coğrafi konumları yanı sıra o kentte yaşayan insanların üretip tükettikleriyle kazanırlar. Bir kentin kimliğini, o kentin kültürel ve sanatsal izleri üzerinden tanımak mümkündür. Çukurova, Karacaoğlan, Dadaloğlu, Şair Ziya, Şair Hakkı, Yaşar

Kemal, Orhan Kemal, Muzaffer İzgü, Ethem Çalışkan ve Yılmaz Güney gibi yüzlerce Adanalıyı çağdaş dünyaya hediye etti. İşisağ ve Karataş, iş dünyasından cemiyet hayatına Çukurova’yı fotoğraflarıyla ölümsüzleştiren “Adana Fotoğraf Tarihinde Öncü Bir İsim” Gaston Mizrahi’yi anlatmak istedi. İşisağ ‘ın vefatı ile Karataş’ın tamamladığı yapıt çifte vefa örneği.

Mersin İleri İlkokulu

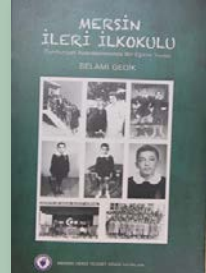
Selami Gedik

Mersin Deniz Ticaret Odası

Yayınları

Ülkesi ve ulusuna kendini borçlu sayan bireyler yetiştiren “Cumhuriyet Aydınlanmasında Bir Eğitim Yuvası”.

Okulların ticarethaneye, öğretmenlerin öğrencilere para gözlükleri ile baktığı, eğitim öğretimin sağaltma yerine travmaya dönüştüğü sürece nasıl sürüklenildiğini kısaca nereden gelip, nereye gittiğimizi anımsatıyor, bu yapıt.

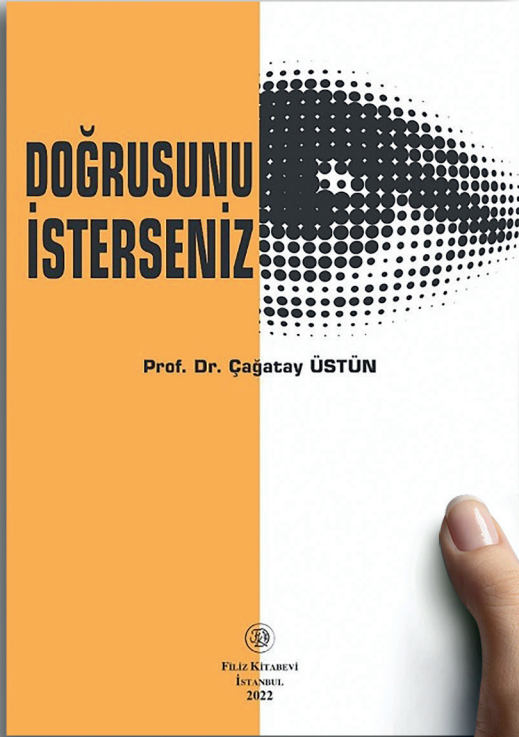

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: MEHMET TÜRKMEN, İZMİR

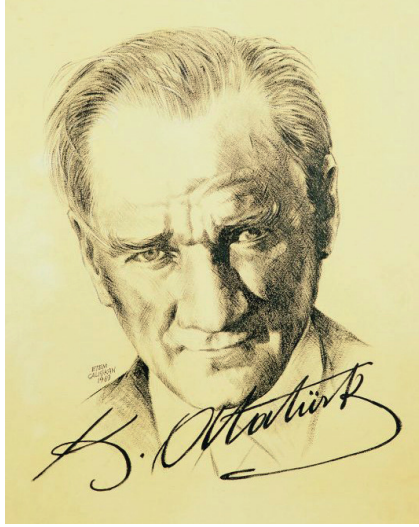

“Doğru ve yanlış arasındaki bulmacada tüm boş kutucukların
“doğru” kelimesini oluşturmak üzere dolmasını hayal ediyorum.
Hayal gerçeğe dönüşebilir.
Bu kitap o noktadan bir başlangıç yapıyor.
Sizlerle buluşan satırlarda doğrunun üstünlüğünü, değişik konulardaki
tek doğrunun varlığını fark edeceksiniz.
Eğer doğrusunu aramak istiyorsanız, bu kitabın yolculuğuna çıkmalısınız.”

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

E T E M Ç A L I Ş K A N

Gözlerini yaşamını adadığı Atatürk'ün Yazı Devrimi yılında Tarsus'ta açtı. "Ben bir güzel yazı ağacıyım, meyvelerimi vereceğim. Bunun en güzel yolu yazı. Yazı kutsaldır. "A" harfi kutsaldır. "Z" harfi kutsaldır. A'dan Z'ye bütün harfler kutsaldır.

Arap harfi de kutsaldır, Latin harfi de kutsaldır. Çin yazısı da kutsaldır, Japon yazısı da kutsaldır. Ta 6013 yıl önceki Mezopotamya'da Sümerlerin icat ettiği çivi yazılarına kadar... Belki de en kutsalları o, çünkü onunla başladı yazı ve yazıyla da insanlık tarihi başladı." Son nefesine kadar yanından ayrılmadığı öğretmeni Emin Barın ile Anıtkabir Duvar Yazıları'nda çalıştı. "Anıtkabir, Türk Milleti'nin yeni kurulan Devleti'nin temelidir. Orta Asya'dan günümüze kadar gelen bütün sanat değerleri vardır, kültürü vardır. Oraya yalnız Atatürk'ün mezarı diye bakılmaz. Orası bir tepede kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti'nin orta direğidir. Ve orada Orta Asya'dan başlayan kültür birikimi vardır, sanat vardır. Ondan önce ben güzel yazı yazıyordum. Ama yazının sanat oluşuyla tanışmam, Anıtkabir Kitabeleri'ndeki harflerdir." El yazması orijinalleri Başkent Üniversitesi'nde muhafaza edilen Nutuk, Gençliğe Hitabe, İstiklal Marşı, Kur'an-ı Kerim, Atatürk'ün imzası gibi unutulmaz çalışmalarını yaptı.

ISSN 1301-7608

9 771 301 760320